

■ **Frantziako presidentzialak** Bayrouren bozek dute giltza

ARGIA

Lattun 109

Nola atera krisitik
herri kirolak?

2007ko apirilaren 29a | LXX. urtea | 2.086 zenbakia | 3,60 euro

■ **Aritz Aranburu**

"Pixka bat tontoak
gara, hemen
kanpoko denei uzten
diegu surf egiten"

■ Armeniar genozidioa
Armeniatik kontatua

Alec Reid

**"ETAk ez zituen armak utzi
piknik batera joateko"**

bidali SMS bat eta

IRABAZI
SARTIAK

Hemendik aurrera,
Harpidedunen Guneko
zozketetan SMS bidez
ere parte hartu ahal
izango duzu.

Bidali mezu bat 7505 zenbakira:

ARGIA _ zure harpidedun gakoa _ zozketaren zenbakia/k
Adibidez: ARGIA_9999_ 245

*Mezuaren kostua: 0,90 € + BEZ

Gaiak

- 18 Aritz Aranburu:** "Top44a inoiz baino gertuago ikusten dut" Maider Beldarrain.

Iritziak

- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
22 Itxaro Borda. Ttakun (h)errenka.
23 Iñaki Martínez de Luna. Euskal Herri paradoxikoa.
24 Joxerra Aizpurua. Nola azaldu...
Andoni Mujika. Edozein bitarteko?
25 Xabier Barandiaran Irastortza. Normalizazio politikoaren etorkizuna.
Joxemari Ostolaza. EH Bai.
26 Jexux Mari Irazu. Bertso berriak. Zerga aitorenari jarriak.

Erdiko kaiera

- 31 Sareinak, sarean barna.** Ilazki Gainza.
33 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
36 Ezpalak. Jon Torner.
38 Denbora-pasak. Ana Zambrano.
40 Ihesi: Galtza bakero eta takoiekin. Xabi Aizpurua.
44 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 47 José Antonio Santano:** "Mugaz gaindiko kooperazioa krisian dago". Mikel Garcia.
50 Frantziako hauteskundeak emaitzak. Mikel Asurmendi.
52 Mari Karmen Urteaga: "Helburuak, plan zehatzik ez badago, ez dira etortzen". Unai Brea.
54 Bero-beroan. Xabier Letona, Onintza Irureta eta Juan Mari Arregi.
56 Net Hurbil. Nuklearren orde, energiaren deszentralizazioa. Pello Zubiria.

6 | Armeniar genozidioa

Dolu isila urteurrenean

Apirilaren 24an 92 urte beteko ditu Turkiaren eskutik Armeniak jasandako sarraskiak. Egun oraindik Turkiak onartzen ez duen genozidioak oihartzun gutxi izan du nazioarteko hedabideetan. Hori da egun hauetan Betiereko Suaren inguruan edota Ekhmiadzingo katedralean bilzen diren armeniarrek kontatu digutena.

05 | Deabruaren abokatua: Markos Zapiain Sustrai Colina

27 | Copyfight Gorka Bereziartua

58 | Azkena Inma Errea

12 | Alec Reid

Pipa erre bitartean, Irlandako bake prozesuko bilerak ahalbidetu zituen apaizak Sinn Féin, Batasuna, Bobby Sands, De Juana, Ipar Irlanda, Euskal Herria, Paisley, Zapatero, IRA, ETA eta beste hamaika kontu izan ditu mintzagai, antzekotasunak eta desberdintasunak agertuz.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibitz Eizaguirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Mikel Garcia eta Onintza Irureta. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktorea: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lore Agirrezabal, Naiara Irureta, Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetza: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Nere Armendariz, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marjo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Soraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxe: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA-ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetza: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaiña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
 Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza
 diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

kutxa

GERTURATU EUSKAL KULTURAREN UNIBERTSORA

Hari@ buletin elektronikoak euskal kulturaren aktualitatea gerturatzen dizu egunero. Albisteak, iritziak, adierazpenak eta, orain, beste bi sail berri: **Blog Miran** eta **Hari@ri tiraka**. Egin harpidetza **dokum@argia.com** helbidean eta doan jasoko duzu posta elektronikoz.

“Gaur egun irakasle fatxaren alde nago duda izpirik gabe”

Markos Zapiain | Irun, 1963

Literatura kritikaria, filosofo kontenplalaria eta telebistako solaskidea. Bermeon bizi da eta bertako institutuan irakasten du. Hitzaldi ugari emandakoa: Larrabetzun, Londresen, Lazkaon...

FERMIN ETXEGOIEN
Argakia: Iñigo Azkona

Bermeora ailegatu eta herriko “talan” bizi izan zinen, antzinako “talaidxeruak” lege: orduan bilakatu al zinen filosofo kontenplalaria?

Kontenplalaritza helburu zaila da, oraingoz urruna. Baina aspaldiko partez balea bat agertu da Harribolasen. Talatik ikusi dugu. Izaki handiak errazago kontenpla daitezke: balea, itsasoa, Rasputia.

Nire lagun batek zugatik ikusten du Kalaka...

Gutxi fio. Bekatu hilgarri mortala da banitatea.

Zure blog pertsonalean irakurria: “Gero eta piercing gehiago dabil euskal-aluetan...”.

Ondorio filosofiko orokorrek aurretik zenbaketa lan zehatza eskatzen dute. Errealitatearen aurrean ez dugu zertan kikildu.

Nire lagun (zure jarraitzaile) horrek ez daki nor izan zen Hannah Arendt, ezta nik ere...

Filosofia ez da izan gizonena baino berriki arte. Hannah Arendt izan da Olinpoan dudarik gabe kokatu duten lehenbizikoa. Eta orduantxe aldarrikatu du “ni ez naiz filosofo”. Eskerrak Gursetik garaiz ihes egin zuen.

Geltokian dagoen etorkin galiziar batek galdetu du “Este tren é pra Irun...” eta beste etorkin batek erantzun dio: “Pra ir un? Será pra ir todos!”.

Emigratu beharraren ondorioz galiziarrek oso sus-traiturik dute Bataren eta Guztiaaren arteko harremanari buruzko kezka filosofiko-politiko zaharra. Gainera, txiroek, burua ez galtzeko, arazo existentziala txiste bilakatu behar izaten dute.

Nire beste lagun batek honela bataiatu zaitu ordea: Zapping-ain!

Gezurra! Hitz jolas merke hori luzitu ahal izateko egin didazu galdera! Zeren egia balitz, patxadaz egin ahalko nituzke erosketak Harrodsen. Baina izugarriak dira paparazziak. Ohituko gara pixkanaka.

Labartzari Agur nobela aztertuta idatzi duzu: “Txillardegi egilearentzat, orain eta hemen, borroka armatuaren aldezea patologia lege ulertu behar da”. Aizu, engainaturik izan nau Txillardegi orain arte...

Zerorrek nahi baituzu engainaturik bizi! Txillardegi gizasemea eta Txillardegi autorea bereizirik ere, lehenbizikoa Aralarren dabil eta borroka armatuaren aurka idatzi du maiz. Eta autorearen azken eleberriko protagonista, borroka armatuaren aldekoa, burutik ez dabil ondo.

Agian Koldo Izagirre posmodernoa da zuretzat eta orain enteratzen naiz...

Ez dakit Izagirre posmodernoa ote den, baina egundoko idazlea behintzat bada. Bere-berea du egiarekiko asmatu duen harreman tragikomikoa, *Sua nahi, Mr. Churchill?*eko protagonisten ihesaldi oztopatuak bezain gazi-geza. Kafkaren ziminoak ez zuen askatasuna nahi, baizik behar bezalako ihesaldi bat.

Egiatzko posmodernoa Iban Zaldúa da. Euskadi Saria jasotzerakoan honela bukatu zuen diskurtsoa: “gracias papá, gracias mamá...”.

Zehazki, “gracias papi, gracias mami” esanez burutu zuen hitzaldi gogoangarri hura.

Edonola ere, gurasoei esker ona adieraztea ez da posmodernoen monopolio. Eta zure galderen azpian sumatzen den “posmoderno” kontzeptuari betebetan egokituko litzaioke murtziar hura, samuraziberjolas bat ere hartuta gurasoei lepoa katana batez ebaki ziena.

Zaren institutu-irakasle “desberdin” horrek... Poeta Hilan Kluba filma maite ala gorroto ote du?

Film hori demagogiko hutsa duzu. Gaur egun irakasle fatxaren alde nago duda izpirik gabe. Pedagogiari dagokionez, azken urteetako filmik onena Michel Gondryren *Human nature* iruditzen zait, Patricia Arquette eta Tim Robbins protagonista. ■

Armenia

Genozidioa gogoan

Genozidioak herri oso baten desagertzea du helburu. Oro har, estatua izaten da erasotzailea, eta biktima berriz, bere menpeko gutxiengoa. Armeniar genozidioa ere hala izan zen. Apirilaren 24an, armeniarrek beren historiaren egunik tragikoena gogoratzen dute, baina nazioartean hedabideek apenas erreparatuko dioten herri honen doluari aste honetako albisteetan. Kronika hau armeniarren bihotzetik idatzitakoa duzue.

Argazkiak eta testua:

KARLOS ZURUTUZA

“NIRE AMA ERZINCAN-EN JAIO ZEN. Herrian bertan ez, baina gertuko errepide batean. Aiton-amonak turkiarrendandik ihesean zebiltzan; herri osoa, Erzincan osoa zebilen ihesean”, hasi da kontatzen Anahit Stepanian, bere amaren argazki horixka bat eskuan duela. Egun, Erzincan Turkia ekialdeko herri txiroetako bat da eta Wikipedia munduko entziklopedia birtual handienaren arabera, “lurrikara batek suntsitu zuen XX. mendeko 30eko hamarkadan”. Horixe, beraz, interneteko datu-base erraldoiak milioika bisitarietara aipatzen dien tragedia bakarra. Tamalez, gutxiegi dira oraindik Anahit Stepanianen argazki zaharra ikusi dutenak.

Stepanianek begi handi, ilun eta tristeak dauzka, armeniar askoren antzera, eta 55 urte beteko ditu aurten. Sei hizkuntza menderatzen ditu, *Intouristeko* (Sobietar Turismo Agentzia) langilea izan baitzen urte askoz. Gero, sobietar kolapsoak Armeniaren independentzia ekarri zuen, eta baita langabezia, gerra eta ondorioz, turismoaren desagertzea ere.

“Berriz hastea izan zen guretzat —dio Stepanianek—, baina gauzak hobetzen zihoazela, alar-gun gelditu nintzen. Orduan erabaki nuen nire etxeko logelak alokatzea”. Berak eta bere bi semeek, Zaven eta Vahan-ek, harrera beroa egiten diete euren etxera inguratzen diren bidaiarietara. Yerevango harrizko etxe batean bizi dira, Askatasun Plaza eta Opera eraikinaren parean. Oso etxe handia da eta bisitarietarako makina bat oheez gain, koadro eta liburu ugari daude, baita piano bat ere. Atentzioa ematen dute komun eta sukaldeko pitxar, garbiontzi eta tankerakoek. Beste gauza askoren artean, ur eskasi handia

dago Armenian; gaur ere, ur mozketak arratsaldeko zazpiak arte iraungo du.

“Dagoeneko Ararat ez da ikusten zure logelatik —esan dit Stepanianek, leihotik begira dagoela—. Erdialdean eraiki dituzten etxebizitza bloke madarikatuek ezkutatu dute”. Duela hiru urte, Ararat mendiaren bista zuen gela eskaini zidan etxeko jabeak. Baina kutsadura lainoa zela-eta, nekez erreparatu nion mendiari lehenengo bi egunetan. Hirugarrenean, Stepanianek begiratzeko esan zidan, zerua garbi zegoela. Orduan konturatu nintzen Ararati buruz entzundako guztia egia zela: bere gailur elurtuak korroa dirudi egunsentiko lehenengo izpiekin, eta miresgarri altxatzen da 5.000 metroko erraldoia, grabitate-rik gabe airean zintzilikaturik balego bezala. Egun hartan, zerua garbi mantendu zen eta Yerevango kaleetatik nindoala, mendia behin eta berriz agertu zitzaidan hiribideen bukaeran. Hiritik 60 kilometrorara dagoen arren, paseotxo batean iritsiko nintzela ematen zuen, hain da handia mendiaren lilura. Baina banekien txangoa ezinezkoa zela, amildegi batek banatzen baititu egungo Armenia eta bere ikur nagusia: Ararat Turkian dago, eta bi herrialdeon arteko muga irmoki itxita dago aspaldi. Gaur, alanbre hesiek josten dute oraindik sendatu ez den zauri sakon eta mingarria.

XIX. mende bukaeran 2.500.000 armeniar eizuden Turkiako lurraldean; 1923an, 100.000 baino ez. Zer gertatu zen? Zerk kutsatu zuen herri honen kontrako gorrotoa politikari, militar eta Turkiako jende xumearen artean?

1915eko apirilaren 24an, Turkiako ekialdean armeniarren matxinada zapuzteko aitza-

*"Begiek ikusten duten oro,
bihotzak ez du ahaztuko"*
Armeniar erretraua

kiaz, Talaat Pacha turkiar Barne ministroak hasiera eman zion herri oso baten desegiteari: gizonezkoak sistematikoki fusilatu zituzten; emakumeak nahiz umeak bortxatu, eta amaigabeko distantziak oinez zeharkatzera behartu. Neke edo deshidratazioaren biktima izan ez zirenak kontzentrazio eremuetara eramane zituzten, 25 urte beranduago judutarrek jasango zutenaren aitzindari.

"Inor ez da armeniarren genozidioaz gogoratzen", esan omen zien Hitlerrek bere jeneralei, juduak sarraskitzeko egitasmoa azaldu zientean. Eta arrazoi zuen. Sarraskiaz geroztik, Ararat mendia dute armeniarrek lekuko, zenbat hil ziren eta zenbat galdu zen egunero gogorazten dien ikur eder bezain saihestezina. Atom Egoyan zinemagilearen genozidioari buruzko filmak *Ararat* izena du, eta baita ere futbol talde nazionalak, herrialdeko koñakaren distilategi handienak, hainbat egunkari eta enpresek...

Bestalde, Elia Kazanen *America, America* filmak sarraskiaren osteko emigrazioa jasotzen du. Estatu Batuetan bizi da, hain justu, arme-

**Turkiako ekialdean armeniarren
matxinada zapuzteko aitzakiaz,
gizonezkoak sistematikoki
fusilatu zituzten eta emakumeak
nahiz umeak bortxatu**

niarren talderik handiena: Ararat izena duen kreditu txartel bat erabiltzen dute askok eta mundu osoan sakabanatuta dauden gainontzeko armeniarrei bezala, "mendebaldeko armeniarrek" deitzen zaie.

"Ekialdekoak" egungo Armenian bizi dira, turkiarren basakeria saihestu eta sobietar munduan zazpi hamarkada eman zituen eskualdean. Yerevango arkitektura karra-tu eta monotonoan Moskuren eragina agerikoa bada ere, hiri honek badu "Inperio Gorri"ko beste edozein hiritik bereizten duen xehetasun bat: Armeniako hiriburua arrosa da; zehatzago esanda, haragi egosiaren kolorekoa. Eraikin guztiak, elizak, herrialdeko parlamentua edota etxebizitza bloke arruntak, arrosa koloreko bafada-harriz eginda daude. Ulertzekoa da, harria besterik ez baitago Armenian; ez basorik, ez landaririk, ez petroliorik, ez urik... Arroka baino ez.

Zazpi milioi armeniar daude munduan eta horietatik, erdia baino ez da bizi Armenian. AEB, Frantzia edota Australiako armeniarrek diru asko bidali edo inbertitu ohi dute bertan.

Hortik dator Yerevan erdialdeko europar giroa: terrazak, arte galeriak, arropa dendak... Zaharrek diote jatorriko Yerevan desagertu eta “mendebaldeko armeniarren Disneylandia”ren itxura hartzen ari dela. Egia ala ez, hiriko auzo historikoa eraitsi eta gero, luxuzko etxebizitzak eraiki dira berriki, Yerevango azken armeniar etxeak zeuden tokian. Diasporaren opor-etxe hauek altuak dira eta jada ez da erraza hiriaren erdialdetik Ararat bistan izatea.

“Unibertsoaren erdia”

“Unibertsoaren erdira goaz orain”, esan dit irribarrez nire alboan eseri den adin ertaineko gizon txikiak. Gagik Kasapian izena duela nekez ulertu diot, Krushev –agintari sobietar ezaguna– gaztea zeneko autobus honen motorrak ez du treguarik ematen-eta. Bidaiari berriak han eta hemen hartu ditugu eta Yerevan kanpoaldeko azken etxe arrosak atzean utzi orduko lepo dago gure sobietar erlikia. Ordu erdi pasatxoan Ekhmiatzingo katedrallean gaude, armeniar “unibertsoaren erdian”.

Armeniarrek eliza propioa dute, Armeniar Eliza Apostoliko eta Ortodoxoa, eta haxe da euren Vatikanoa, munduko armeniar guztiek ukitu nahi duten *Kaaba* harria. Gainera, herrialde sozialista ohietako elizen artean aberatsena

Goiko irudian, Khor Virap monasterioa eta Ararat mendia, mugak banatutako bi armeniar ikur. Aurreko orrialdean, Armeniarren Betiereko Sua, Genozidioaren monumentuan.

hau izan da betidanik: mendebaldeko armeniarrek bisitatu eta ukitu ez ezik, diru-ekarpen eskuzabalak egin ohi dituzte. Eserlekutik altxatzean Kasapianek azaldu didanez, sobietar garaian erlijioa debekatuta zegoen, baina *Katolikosak* (eliz buruak) ez zuen inoiz meza zerbitzua eten. IV. mendean sortu zuen Done Gregoriok eliza hau, Venus jainkosaren omeneko tenplu bat zegoen lur berean. Historiako lehen estatu kristaua da Armenia.

Autobusean etorri garenok jende uholdearekin bat egin dugu katedralera bidean. Sartu bezain laster, norberak bere kandela piztu, hondarrez beteriko ontzietan paratu eta otoi egiten du. Kandela argiak fededun bakoitzaren aurpegia bereizi du: begiak itxita batzuk, buru makur besteak eta ziurrenik, etorkizunerako antzeko eskaerekin guztiak. Ekialdeko eliza gehienetan ez dago eserlekurik; beraz, zutik egon behar dugu armeniar mezaren ikuskizunaz gozatzeko. Nolanahi, batzuek belauniko eman dute zeremonia osoa.

Aldarearen gainean Ama Birjina eta Jesukristoren koadro erraldoi bat dago zintzilik; honen aurrean, beltzez eta morez jantzitako zazpi bat fraide bizardun, kono itxurako buruko banaz, eta elkarren ondoan eserita. Urre apainduraz estalitako apaiz nagusiak gidatzen du errittoa.

Bere isilune bakoitzak bide ematen dio ezkerrean duen emakume gazteen abesbatzari. Orduan, euren ahotsak katedralaren kupulapea betetzen dutenean, ez da zaila hunkitzea, hain da handia emozioa. Bukaeran, intentsu laino baten barruan, apaiz nagusiak bira egiten du elizan eta kanpaitxoan deian bere gurutzea ehunka fededunek musukatzen dute. Orain arte zutik egondako asko belauniko jarri dira.

Armeniako *Katolikos* ote den galdetu diot begiak bustita dituen Kasapiani, baina ezetz esan dit, amaiera arte ez omen da azaltzen. Eta hala izan da: monjez osatutako bi ilarek lagundurik atera da, morez jantzita, Garegin II.a. Bizar zuriko gizon handi honek urrezko zetro bat darama eskuan. Izan ere, armeniar estatua existitzen ez zen bakoitzean (Erdi Arotik ohiko egoera), *Katolikosak* armeniarren ordezkariak izan ohi ziren mendeetan zehar. Halakoetan, ofiziala ez zen estatu baten agintari izateak ospe handiagoa ematen zien buruzagi hauei nazioartean.

“Agian zeremonia hau gehiegizkoa iruditu zaizu baina armeniarrok asko sufritu dugu, eta egungo garaia ere ez dira batere onak guretzat. Ekhiatzineko mezak, besteak beste, efektu katartikoa eragiten du gudan”, dio Kasapianek, Yerevanerako autobusaren zain gaudela. Atentzioa eman didate hasieratik gizon ttipi honen begi urdinek. Azkenean, honela argitu dit misterioa: “Nire familia mendebaldeko Armeniatik

Turkiak onartu ez duen errealtatea

2000ko azaroaren 14an, Europar Parlamentuak ebazpena atera zuen Ankarak armeniar genozidioa onar zezan. Europar Batasunean sartzeko oztopo izan dezakeen arren, Turkiak ezeztatu egin du beti armeniarrek planeatutako sarraski nahiz deportazioen biktima izan zirenik. Ankararen aburuz, gertakizun hau Lehen Mundu Gerraren beste edozein operazio militarren baitan kokatu behar da, eta ez besterik. Gauzak horrela, genozidioaren tesia defendatu duten Turkiako hainbat intelektualei kode penalaren 301. artikulua ezarri ohi zaie; “turkiartasunari irain egitea” delitua dela baieztatzen duena, hain zuzen. Hala gertatu zaie, besteak beste, joan den urtarrean eraildako Hrat Dink turkiar-armeniar editoreari edota Orhan Pamuk 2006ko Literatura Nobel saridunari.

etorri zen 1915ean, Van eskualdetik hain zuzen. Amak beti esaten zidan Van lakuaren kolore berekoak zirela gure begiak, eta nire amonari entzundako atsotitz bat errepikatzen zidan maiz: “Van mundu honetan, paradisua hurrengoan”, laku ertzeko herriaren edertasuna oroitzuz. Dena den, berak ez zuen inoiz lakua ikusi; ezta nik ere”.

Duela urte batzuk Van lakuan izan nintzen. Apenas zegoen armeniar iraganaren arrastorik, baina X. mendeko Akhtamar eliza bisitatzeko parada izan nuen. Munduko armeniar eliza zoragarriena irilatxo batean dago, laku ertzetik hiru kilometrora. Toki hura da, zalantzarik gabe, inoiz

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: 142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria -Gipuzkoa-

Aukeratu ongi etorri oparia

“Ardibidez” mahai-jolasa

“888 txiste” liburua

“Mokogorri” puzzleak

%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2007ko prezioak

130 € Hego Euskal Herrian
160 € Ipar Euskal Herrian

Ezkerreko irudian, deportazioen ikurretako bat, genozidioaren oroimenezko parkean, eta eskuinekoan, Yerevango Errepublikako plaza.

ikusitakoa ederretenetakoa. Eraikinaren kanpoko azpirliebeak nahiko egoera onean zeuden arren, barrualdea oso bestelakoa zen: lurra zaborrez beteta zegoen eta jasangaizta zen pixa usaina. Mila urte zituzten freskoak errutuladoren nahiz labanaz urraturik, besoa iristen den alturaraino. Hauxe da, oro har, Turkian dauden armeniar eliza guztien egoera penagarria, gobernuak bota ez dituenena behintzat.

Joan den martxoan, 18 hilabeteko berreraikitze lanak eta gero, Ankarako Gobernuak Akhtamargo eliza ireki zuen berri: gurutzerik gabe eta museo izateko egokitua. Inaugurazioa ospatzen ari zirela, poliziak turkiar banderak eta Atatürken irudiak zeramatzan boskote bat atxilotu zuen. Ekintzailak pankarta bat ere zabaltu zuten: “Armeniar genozidioa ez zen existitu. Turkiar herria bihotz onekoa da eta ez luke inoiz horrelakorik egingo”.

Armeniarren sua

Amona zahar bat sugar baten ingurua eskobatzten ari da. Oso makur dabil, eta oso poliki mugitzen du erratza: aurrera eta berriro ere atzera, eta gero pausotxo bat, honela sugarraren inguruan bira egin arte. Hala ere, gaur ez da api-

rilaren 24a, eta mugimendu txikia dago hemen. Egun horretan, aldiz, milaka armeniar igotzen dira Yerevan gaineko Genozidioaren Monumentura. Robert Kocharian presidentea eta Garegin II.a pertsonaia ezagunez gain, toki eta klase guztietako armeniarrek loreak jartzen dituzte Betiereko Sugarraren inguruan. Lan handiz garbitu beharko lituzke emakume zahar honek egun horretan biltzen diren milaka krabelin, arrosa nahiz lore koroak.

Gaurko lore urrietako bat Robert Petersonek utzitakoa da. Estatubatuarra da, mendebaldeko armeniarra. “Kalifornian jaioa naiz, San Diegon. Nire gurasoek Beirutetik emigratu zuten Amerikara, hortik Peterson abizena; nonbait Petrosian ahoskaezina zen amerikarrentzat”, argitu dit Petersonek. Bere irribarreak kontrapuntua jarri dio megafoniatik entzuten den musika etsigarriari.

“25 urte nituela etorri nintzen Armeniara lehendabizikoz, Sobietar Batasuna erori zenean —dio—. Ordura arte, armeniera etxean hitz egiten nuen hizkuntza baino ez zen; hemen, ordea, jende orok egiten zuen armenieraz: kalean, autobusetan, dendetan, zine ilaran... Txundituta geratu nintzen, ez nuen etxera bueltatu nahi! Aurretan, emaztea eta biok etorri gara, baina Janet haurdun dago eta hotelan gelditu da lasai. Dena den, toki hau ez du gustuko”.

Genozidioaren oroigarritik ehun metrora museoa dago. Hamaika argazki daude paretan zintzilik, Petersonen arbasoek jasandako tortura eta basakeria zuri-beltzean erakusten dutenak: hezurretan dauden edadetuak, sudur eta belarriak moztutako gizonezkoak, hobiak gainezka,

Munduko zazpi milioi armeniarretatik erdia baino ez da bizi Armenian. AEB, Frantzia edota Australiako armeniarrek diru asko inbertitu ohi dute bertan

basamortutik errenkan dabilzan milaka emakume, batzuk jaioberria altzoan dutela... Stepaniainen ama izan liteke umeetako bat, edo suaren oroigarria garbitzen duen emakumearena. Haurdun egonda, ulertzekoa da Janet Petersonek hau ikusi nahi ez izatea.

Robert Petersonen esanetan, juduek eta armeniarrek gauza berdin asko dituzte: herri merkataria izatea, diaspora handi bat, herrialde propioaren gabezia urte askoz eta, noski, genozidioa, “baina juduen genozidioak askoz ere oihartzun handiagoa izan du beti; naziek dena grabatzen zuten eta aliatuek ere filmaketa asko egin zituzten gerra bukatzean. Gainera, Steven Spielberg zuzendariaren filmak ere asko lagundu du berriki”, gaineratu du Kaliforniako armeniarrek

**Kandelak pizten
Ekhmiadzingo
katedralean.**

**“Naziek dena grabatzen zuten eta
juduen genozidioak oihartzun
handiagoa izan du. Material
grafikoa falta zaigu munduak gure
tragedia ikus eta uler dezan”**

Robert Peterson

beste irribarre batez. “Museoan ikusi dituzun argazkiak alemaniarrek egindakoak dira gehienak, Lehen Mundu Gerran turkiarren aliatuak izan ziren-eta. Zoritxarrez, oso gutxi dira, material grafikoa falta zaigu munduak gure tragedia ikus eta uler dezan”.

Basaltozko hamabi losa altxatzen dira betiereko suaren inguruan, Mendebaldeko Armenian galdutako eskualde bakoitzaren ordezkari.

Amona euren itzalpean eseri da atsedean hartzeko, nahikoa pasa baitu erratza gaurkoz. Pentsakor dago, tenplu biluzi honetan milaka egunez zaindu duen suari begira. Datorren apirilaren 24an hemen izango den ezin jakin. Hala ez bada, aurreko garrak betirako gordeko du bere memoria, hain gertu dagoen Ararat zuriaren altzoan. ■

**gure!
arteak
euskaraz**

Nortasun agiria

Alec Reid 1931n jaio zen Dublinen (Irlanda). 1950ean erredentziotar bihurtu zen, eta zazpi urte geroago apaiztu. Limerick, Dundalk eta Galwayen izan zen apaiz 1961ean Belfasteko Clonard monasteriora joan baino lehen. Monasterio hori unionisten Shankill Road kalearen eta erkidego katolikoaren artean dago kokatua, eta talaia horretatik hasi zen bakegile lanetan. 1988an *New York Times*en azalean atera zen, hileta-elizkizun errepublikanoetan sartu zirela medio, IRAk lintxatutako soldadu britainiarrei azken erritoak ematen. 1980ko hamarkadaren bukaeran, Sinn Feineko buru Gerry Adamsen eta SDLPko John Humeren arteko bilerak ahalbidetu zituen, eta IRAri armak uzteko bidea zabaldu zion. 2001ean Euskal Herrira etorri zen eta lau urtean Euskal Herriko bake prozesua josten ibili da agente guziekin hitz eginez. 2003ko urtarrilean Sabino Arana Fundazioak saritu zuen bakea eta adiskidetzeara sustatzeko ahaleginengatik.

Alec Reid

«Agian beldur dira Batasunak Sinn Feinen indarra har ote dezakeen»

“Euskararen alde zer egin behar da Joxemiel?”, Lazkao Txikik azkar erantzun zion hitzezko puntuari, “euskararen alde zer egingo diagu ba? Hitz egin moteil, hitz egin!” Politikarien artean ere ez da besterik entzuten, “hitz egin behar da, hitz egin”. Eta ez naiz harritzen Alec Reid bakegilerik onenetakoa izateaz, hizketan badaki; lehenengo galdera egin nion, eta erantzuten bukatu zuenerako ilunak hartua zuen eguna, bi ordu, bi ordu hizketan... Nire gidoiko hurrengo galderari begiratu nion berriro ere, eta “...isilean egin beharreko lana da bitartekariarena, eta pentsatzen dut gauza asko izango dituzula esan gabe, esan ezin dituzunak, ezta?”. Ez nintzen ausartu galdetzen.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

Ostiral Santu eguna pasa berria da, eta Pazko Igandea ere bai. Baina hemen ez da akordio berririk lortu, eta hilda omen dagoen prozesua ere ez dirudi berpiztu denik.

Ez dut uste prozesua hila dagoenik. Gatazka bizirik izango den arte prozesua ere biziko da. Mutu agian, isilik, baina beti egongo da aurrerako pausoak ematen saiatuko den jendea.

Beraz, sinesten duzu berpiztean?

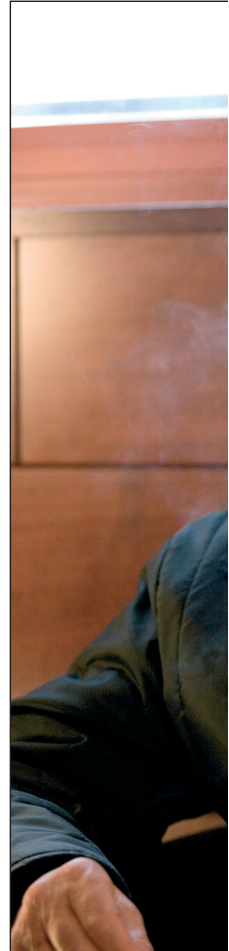
Jakina. Horretarako, alderdien mahaia da garrantzitsua. Lehenago, komunikazio klandestinoz ez, baina komunikazio pribatua egon zen, PSOE, Aralar, EAJ, EA eta Batasunakoen artean alderdien mahai hori nola antolatuta erabakitzeke. Horrelako mahai batek aurre prestaketa eskatzen baitu; non izango den, zenbat emakumezko eta zenbat gizonezko izango diren, nork ordainduko duen, eta abar. Entzuna naiz ia akordio batera heldu zirela ere, eta ez dago dudarik prozesuaren giltza alderdien mahaia dela.

Baina bada lelo bat, nahiko errepikatua: Batasunak indarkeria kondenatzen ez duen bitarte ez gara berekin eseriko.

Lelokeri asko entzuten da, eta horietako bat da hori, “ez dut Batasunarekin hitz egingen Batasunak ETA kondenatzen ez duen arte”. Hori Sinn Feini IRA kondenatzeko galdetzea bezala da. Pentsatu behar da egoera honetan ETArengan eragiteko gaitasuna duen alderdi bakarra Batasuna dela, eta Batasunari ETA kondenatzeko galdetuz ETArekiko eragin eta komunikabide bakarra suntsitzen saiatzen ari zara. Jokabide horrekin bakera iristeko izan zenezakeen lagunik onena suntsitzen duzu, alegia, ETArekiko eragin bidea. Eta hori ergelkeria handia da.

Zuk hitz egin duzu ETArekin zuzenean?

ETAk berak gutun bat idatzi zidan niganako interesa azalduz, eta etxe batean bildu ginen, bazkari baten jiran. Gogoratzen naiz nola eseri ginen, eta euskaraz hasi ziren, ez nuen piperrik ulertu. Itzultzailea nuen, eta hark

azaldu zidan mahaia bedeinkatzeko galdetu zidatela. Bedeinkatu nuen. Askok ez dio garrantzirik emango, baina niri gauza bat erakutsi zidan: errespetatzen nindutela. Eta bazkari hartan jakin nuen ETakoek bide baketsu eta demokratikoetatik egin nahi zutela aurrera, eta hori zela haien erabakia. ETakoak ez dira, Irlandan esaten den bezala, “*basques separatists*”, ezta erokeriak egiten dituen jendea ere. Hemen, dagoeneko ikasi dute; Irlandan, ikasten hogeit urte kosta zen lezioa. Eta lezio hori zera da, nahiz eta autodeterminazioa galdetu, hemengo gatazkan ez daudela euskaldunak bakarrik, espainolak ere badaudela, eta horiek ere badituztela beraien eskubideak, euskaldunek bezalaxe, eta hitz eginda hartutako erabakiek bien eskubideak bete behar dituztela. Abertzale denek onartzen dute hori, eta hori meritu handia da.

Irlandarra eta apaiza zarelako, bestela honezke-ro deitu zintuzten deklaratzera.

Irlandar esaera ezaguna da: “*I’m going to end up in a lonely prison cell*”, ziega bakarti batean bukatuko dut. Tira, erdi broman esan dut, baina Mallorcara konferentzia bat ematera joan nintzenez, han, aireportuan, beste apaiz bat nuen zain, eta polizia batekin zegoen. Han egin nituen mugimendu guztiak poliziak segitu zituen. Bartzelonara joan nintzenez ere beste bi polizia nituen atzetik, eta azkenean, beraiekin hitz egitera joan nintzen. Ez zutela nire atzetik zertan ibili, eta joateko etxera lasai esan nien. Ba al dakizu zer erantzun zidaten? “Zain-

Gerra zibil bat

“**Britainiar armada okupazioaren irudia izan da, eta IRAk egin duen borroka guzia kolonoen kontra egin du. Kontua da britainiar gobernua ez zuela nahi soldadu ingelesak hiltzerik, Ingalaterrarako oso berri txarra zelako hori, eta beraz britainiar armada kendu eta haren lekuan polizia jarri zuen. Polizia unionista zen, unionistak, baina irlandarrak. IRAk horren kontra egin zuen, beraz funtsean IRAk hil duen jendea irlandarra izan da. Sinn Feinek ere esan zuen gatazkak eragindako hildako bakarrak irlandarrak zirela, unionistak baina irlandarrak. Eta hori gerra zibil bat bezalakoa da**”.

du egin behar zaitugu, zerbait gertatzen bazazu arazoak izango ditugu eta”, kar, kar, kar.

Barajasko atentatua nola ulertzen duzu?

Alderdien arteko elkarrizketak sortu behar ziren, alderdien mahaia, eta ez zen deus sortu. Alde batetik, ETak horregatik jarri zuen bonba. Bestalde, beraiekin tratuan ari denak badaki IRA edo ETA bezalako erakundeak ezin direla suntsitu, baina ahuldu daitezkeela, eta ahultzeko bide bat hau da: bake prozesu demokratiko bat hitz eman, lehenik eta behin armak utzi behar dituela galdetu, eta gero hitz emandakotik ezer ere ez egin. Arduragabeke-ria handia da ETARI edo IRARI hori egitea, horren ondorioa belaunaldi gazte batek IRA edo ETA berri bat sortzea izan baitaiteke. Eta ez dago hori baino okerragorik, Irlandan aspaldi esan zidaten, “ez dago hemeretzi edo hogeit urteko militanteak baino gauza arrisku-tsuagorik. Gazte horiek buruzagi zaharrago eta erradikalago batekin joaten badira beste hogeit urteko gatazka hasiko da, askoz suntsi-keta eta hildako gehiagorekin”. Berriz hasiz gero are zailagoa izango da gelditzea, ziria sartuko ote zaien beldur izango baitira. Eta garbi dago gatazka ezin dela kalean konpondu, mahai inguruan konpondu behar da.

Zerbait aipatu duzu, eta maiz aipatu dira Gobernuak eta ETak adostutako konpromisoak. Zer idatzi zen?

Ez dut esango akordio idatzirik bazenik, baina garbi dago ETak ez zituela armak utzi-

ko piknik batera joateko, armak uzteko arrazoi eta bermeak behar zituen, bestela buruzagiek ETako kideen babesa eta adostasuna galduko zuten, "zergatik gelditu? -gal-detuko zieten- berrogeita hamar urteko borroka hutsaren truke saldu? Hori ez da bakea negoziatzea, hori amore ematea da", leporatuko zieten, eta bereizketa bat egongo zen. Beraz berme hauek behar ziren: Batasuna legalizatzea, euskal presoak Euskal Herrira ekartzea, eta epe onargarri batean alderdiak hizketan hastea. Hori agindu zitzairen.

Eta datozen hauteskundeetan Batasuna legala ez bada prozesuan sinesten segituko duzu?

Tira, badirudi Batasuna legalizatzeke prozesua aurrera doala, eta agian iritsiko dela. Baina badira zenbait bide hori oztopatzen ari direnak. Batasuna ahal duen dena ematen ari da, gatazka modu bake-tsuan eta demokratikoki konpontzeko bitarteko denak ari da jartzen. Batzuetan bere militantziaren kritika eta ezadostasuna arriskuan jartzera-

CONFORT HIPOTEKA >GO

zeinen erosoia

Kuota murrituak gehien behar duzunean eta pixkanakako igoera eta ezustekorik gabe amaiera arte.

Zure bizitza berriari askatasunez ekiteko

%20
gutxiago hasierako kuotan, kuota iraunkorreko mailegu baten aldean

Kuoten adibidea:
Lehen urtean: **558,88 €**
Hirugarren urtean: **561,42 €**
Hamabosgarren urtean: **726,26 €**
Azken urtean: **1.058,03 €**

EBOk 2007ko urtarrilean argitara emandako urtebeteko azken euriborra (%3,921) oinarritzat harturik kalkulatu da adibidea hau, 150.000€-ko mailegu batentzat 35 urtetara, urteko progresioa %2koa izanik (maileguaren bizialdi guztian euribor bera izango dela joz kalkulatu dira kuotak). 36 urtetik beherakoentzat balio du eskaintza honek.

Interes-tasa: **euribor + %0,55**
Urteko kuota progresioa: %2
Urteko berrikuspena
Epea: 35 urte arte
Irekiera-komisioa: %0,5
Amortizazio aurreratuaren komisioa: %0
Kitapen aurreratuaren komisioa: %1

U.T.B. adibidea: %4,60

CAJA LABORAL EUSKADIKO KUTXA

no, diskurtsoa gehiegi goxatu dutelakoan. Eta hala ere batzuk legalizatzeko bidea oztopatzen sumatzen ditut, agian beldur dira Ipar Irlandan Sinn Feinek hartu duen indarra har ote dezakeen.

Zapaterorengan baduzu fedea?

Ez naiz sekula berekin egon, baina inpresioa dut, benetako momentua iristen denean, bere interes pertsonalak baztertu eta interes orokorraren alde egingo duen pertsona dela. Horrelako bat behar da.

Zu bezalako bat ere behar izan zen, batez ere Irlandako bake prozesuan. Nola sartu zinen politika kontuetan?

1961ean Ipar Irlandara bidali ninduten, Belfast mendebaldeko monasterio batera, *Clonared monastery* izenekora. Ezaguna da Irlandan, bake prozesuan izan duen parte-hartzeagatik. Han segidan ohartzen zara gatazka bat badela, Belfastera joaten zara eta giro hotza sumatzen duzu, nazionalisten aurkako giroa. Zure herria da, baina ez da. Denek sentitzen dute hori. Gainera gatazka gure monasterioko ate kanpoetan bizi zen, hantxe ikusten genuen dena; agian IRA ofizialeko norbait, ondoko kalera joan, eta IRA probisionaleko norbait hiltzen, ate kanpoan bertan. Beraz nahi edo ez gatazkak hunkituak ginen, eta hori buka zedin engaiatu ginen. IRAko liderrak ezagutzea lortu genuen, batez ere lider lokalak. Beraiekin afaltzeko ohitura hartu genuen, eta konturatu ginen jende horrekin hitz egitea posible zela, arrazoiz jokatzeko prest zeudela. Azkenean doze-na bat estrategia ezberdin eta hogeitaz urte behar izan genituen, baina lortu genuen bakea.

Elizak hutsak daudela esaten da, elizak indarra galdu duela, baina boterea ez. Ipar Irlandan bezala Euskal Herrian, agente guztiek, eta estatuak berak ere, elkarri baino kasu gehiago egin diote apaiz bati.

Kuriosoa da, Gerry Adamsek ere horrelako zerbait esan zidan monasteriora etorri zen batean. Ni gaixorik egon nintzen, estresak jota, IRAko presoek lehen gose greba egin zutenean. Urtebete pasa nuen ospitalean, hil-zorian, eta medikuak agindu zidan, nire hobe

beharrez, politikan berriz muturrik ez sartze-ko. Sei hilabetez medikuaren esanera ibili nintzen, baina jende asko etorri zitzaidan laguntza eske, eta Gerry Adamsek bisitatu ninduenen zera esan zidan: “Alec, berriz hasi behar duzu, eliza da gatazka honetan zerbait egin dezakeen erakunde bakarra”. Eta horrela hasi nintzen berriro.

Kartzelara joaten zinen preso errepublikarrak bisitatzera, eta presoan mezuak zuk ateratzen omen zenituen, ezkutuan. Kontatu pasadizo hori.

Igandero joaten nintzen kartzelara, eta hiru meza ematen nituen, kartzelako hiru sekziotan.

Batzuk konfesatzera ere etortzen ziren, tabako bila beste zenbait. Kontua da meza ematen genienean presoek mezuak ematen zizkigutela beren emazteei helarazteko. Mezu politikoak ere ateratzen genituen, komuneko paper zati ttikietan idatzita, eta nik trikotaren azpian ateratzen nituen. Ez sinestekoa da zein mezu luzeak idazten zituzten, gero kiribildu eta trikota barruan besapeetan ateratzen nituen. Behin hogei-ta bost bat mezu ateratzeraino iritsi nintzen. Goitik behera miazten ninduten irteeran, baina ez zuten sekula deus atzeman. Aurkitu izan balute kartzelan sartuko ninduten.

Bobby Sands ezagutu zenuen?

Bai, kartzelan ezagutu nuen. Bera ere etortzen zitzaidan meza aitzin, eta mezuak bidaltzeko galdetzen zidan, mezu politikoak zituen. Izan ere IRAko presoek bigarren gose greban bera bihurtu zen presoek talde buru. Lehen gose greban Brendan Hughes izan zen, baina ingelesekin negoziatu ondoren gose greba bukatu behar zela erabaki zuen, eta horrekin presoek lidergoa galdu. Bobby Sandsek hartu zion lekukoa, eta preso batzuekin bigarren gose greba bati ekin zion. Hughes moderatua bazen, Bobby Sands gizon gogorra zen, eta horren froga, hil arte segitu zutela.

De Juana beste Bobby Sands bat izan ote zitekeen beldurtu zinen?

Irlandan britainiar gobernuak ez zituen gose greban zirenak elikatu nahi, eta De Juana elikatu zuten. Baina nire beldurra zen, elikatuta ere ez ote zen hilko, 1920an Mac Steamy irlandarra bezala. De Juana hil izan balitz kalean erreakzio handia piztuko zen, baina Jaungoikoari esker dena konpondu zen, eta horretan espainiar gobernuak egin dituen ahaleginak ere eskertu beharrekoak dira.

Ipar Irlandakoa eta Euskal Herrikoa parekatzen ari naiz, baina han bada zerbaitez ezberdina. Protestantek ezkondu egiten dira.

Bai, Paisley jauna oso azkarra da eta ez du beldurrik. Aldatu egin da eta boterea banatzeko ados jarri da. Gerry Adamsekin bildu da, elkarrekin argazkietan atera dira, eta oso ongi konpontzen dira bata bestearekin. Pentsa, parlamentuko bigarren gizona IRAko kide ohi bat izatea onartu du, Martin McGuinness. PP ez dago momentuz horretan, baina nire esperantza da, unionistek egin duten bezala, Jaungoikoari esker, PP ere ezkonduko dela. Orain oso modu ezkorrean jokatzeko dute, baina gerora prozesuan sartu nahiko dute eta hitz egin nahiko dute.

Ipar Irlandako gatazka bukatutzat jotzen duzu?

Bai, unionistek ez dute jada komunitate naziona-

AZKEN HITZA

Bakea lortzeko lau manamenduak

“Lehenengo manamendua da, gatazka batean, edo prozesu batean, batek garaile atera nahi badu Jaungoikoaren grazia behar duela, horrekin beti ateratzen da aurrera. Bigarren manamendua bizitzako balorerik gorenean bizitza duin baterako eskubidea dela da, eta ez dagoela prozesurik hori errespetatu gabe. Hirugarrena konponbidearen oinarria elkarriketa dela, dialogorik gabe ez dagoela ezer. Eta hitz egitea entzuten jakitea ere bada. Eta azken manamendua, perspektiba maskulinoa beharrezkoa den bezala, perspektiba femeninoa ere beharrezkoa dela, eta bien arteko oreka bilatu behar da gatazka konpontzeko”.

Esaera

Esan nola izena duzun eta esango dizut zer zaren:

“Irlandan txiste bezala kontatzen da: nazionalista baldin bazara, kaleak garbitzen pasa beharko duzu bizitza, unionista baldin bazara inspektore izango zara. Oroitzen naiz adibidez Althey izeneko gizon batez. Banekien familia irlandarrekoa zela, gaelikoz hitz egiten baitzuten etxean, baina Althey oso izen ingelesa da, eta normalean familia irlandarrek ez dute izen ingelesik hartzen, harritu egin nintzen. Egun batean zuzenean galdetu nion: ‘aizu, Althey zer da, zure abizena?’ Ezetz erantzun zidan, ‘ni Alphonses naiz, baina lan baten bila ibili nintzen eta erabaki nuen Althey bihurtzea, Alphonses nintzela esanez gero azkar esango baitzidaten, oh, ez, hau nazionalista bat da! eta baztertua geldituko nintzen’”.

lista mehatxu bezala ikusten, parlamentuan gehiengo nazionalista da, berdintasun batera iritsi dira, nazionalistek eta kolonoek lege berdinak onartu dituzte, eta horrek zortziehun urte luzeko Irlandako gatazkaren bukaera esan nahi du.

Zenbat pisu izan du erlijioak Ipar Irlandako gatazkan?

Kanpoko askok uste du Ipar Irlandakoa katoliko eta protestanteen arteko erlijio gatazka dela, baina hori ez da egia. Irlandakoa, oinarri-oinarrian, inbaditzaileen eta irlandarren arteko gatazka da. Inbaditzaileek ez dituzte inoiz irlandarrak guztiz konkistatu, eta irlandarrek ere ez inbaditzaileak. Eta horrela joan da gatazka luzatzen eta luzatzen. Erlijio gatazka baten inpresioa sor zezakeen inbaditzaileak katolikoak ezabatzen saiatu zirelako, baina ez da hala. Gaur egun Belfastera joaten bazara ikusiko duzu unionista sutsuenetako batzuk katoliko suharrak direla, eta egunero mezara joaten direla, eta ikusiko dituzu oso nazionalista sutsuak errotik protestanteak direnak.

Ipar Irlanda eta Hegoa bateratzea posible da Paisley lehen ministro izanik?

Hasteko, Ipar Irlanda ttikiegia da ekonomiko-ki bere buruari eusteko, Hegoarekin elkartu behar du, eta Paisley bera ere ados dago horrekin. Hego Irlanda oso aberatsa dela ikusten du, Iparra ez dela Hegoaren erdira ere iristen, eta unionistak Hegoarekin akordio ekonomikoak lotzeko ados dira. Oraingoz Ipar Irlanda Ingalaterrako ekonomiaren menpe dago, eta hala izango da Irlandarekin harreman ekonomikoak sortu arte, baina Hegoa eta Iparra elkartuz gero jendeak Ipar Irlandan inbertituko du. Horrela Hegotik Iparrera *pound* asko joango dira, eta horri esker egingo du aurrera Ipar Irlandak. ■

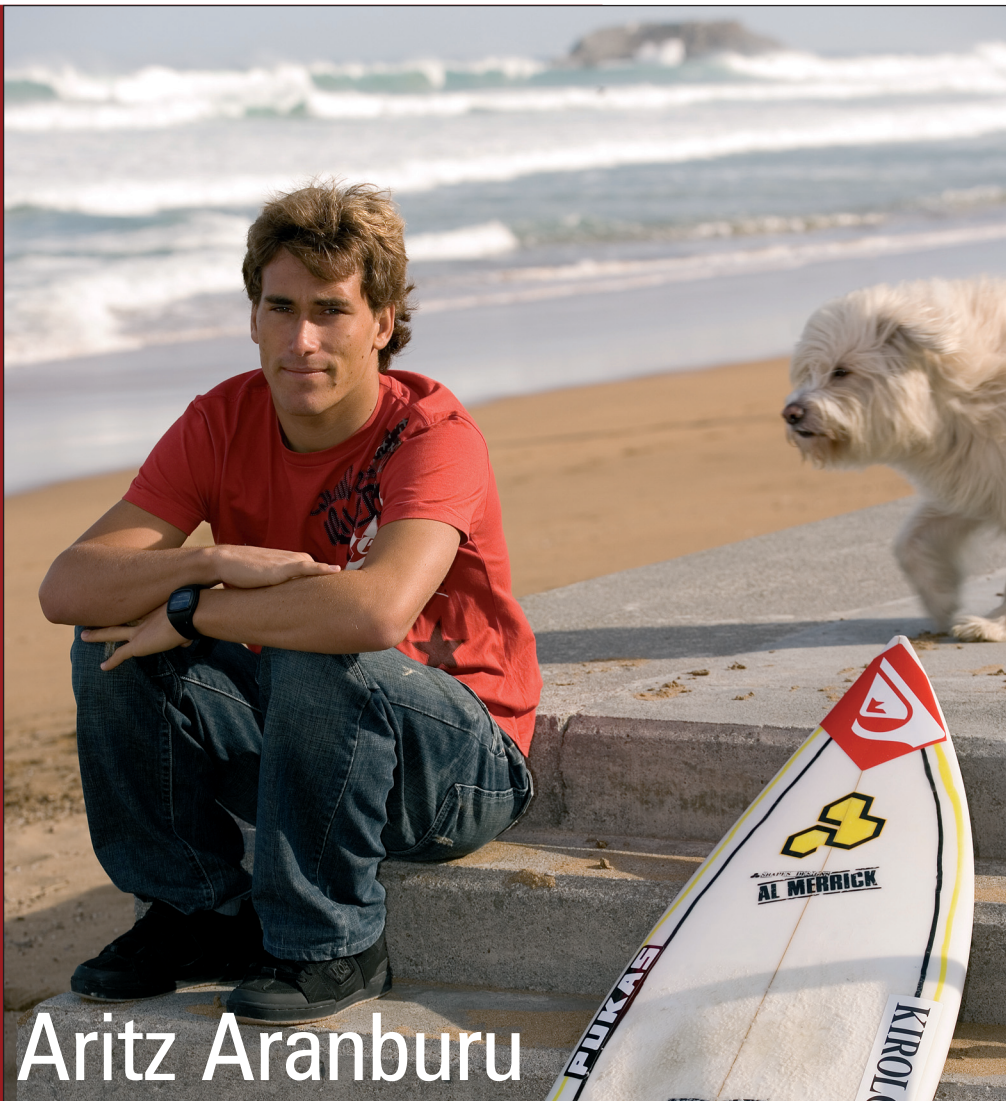
<http://www.argia.com/argia-astekaria> helbidean, elkarriketaren bidea.

«Top44a inoiz baino gertuago ikusten dut»

Txikitan, Aritz Aranburuk Zarautzen jokatzeko den Munduko Surf Txapelketan parte hartzen zuten surflariei inbidia apur batekin begiratzen zien. Aurten ere egingo da txapelketa bere jaioterrian eta oraingoan bera jardungo da surf egiten. Berari begiratu diote. Lasaitasuna eta umiltasuna nabari zaizkio, eta badirudi dena kontrolpean duela, elkarrizketak egitea bere lanaren parte izango balitz bezala. Baina, bere txikitako ametsik politenean ere ez zen azaltzen surfa egitetik bizi ahal izatea, eta zorteduna dela sarri errepikatzen du.

MAIDER BELDARRAIN

Argazkiak: Dani Blanco

Aritz Aranburu

Imajinatzen zaitut zazpi urterekin, ikastolatik atera eta olatuei begira denbora pasatzen. Zuk nola gogoratzen duzu garai hura?

Zarauztarra izanik, txikitatik hondartzan ordu asko pasa ditut eta gogoratzen dut 3-4 urte nituenean paipoarekin nola ibiltzen nintzen. Gainera, orduan Zarautzen Munduko Txapelketa egiten zen eta surflari horiek guztiak ikusten nituenean inbidia sentitzen nuen. Zazpi urterekin ikastolan liburuxka bat eman ziguten udako kirolekin eta aukeretako bat surfa zen. Gurasoak berehala konbentzitu nituen eta jaunartzea egiterakoan oparitu zida-

ten lehenengo surf ohola, hortxe hasi zen nire ibilbidea.

Familiaren babesa garrantzitsua izango zen.

Hasieratik asko babestu ninduten eta hori bizi-tza osoan eskertuko diet. Euren ez dute mundu honekin zerikusirik, erabat ezezaguna eta berria izan da dena eurentzat. Hala ere, txikitatik lagundu didate eta txapelketa eta txoko guztietara eraman naute.

“Gauza berriak egiten hasten zaren heinean beti daude mugak eta muga horiekiko errespetua izatea ezinbestekoa da”

Hemezortzi urte arte ikasten jarraitzea erabaki zenuen. Nola lortzen da txapel-

ketak, bidaia eta ikasketak uztartzea?

DBH amaitu nuenean izan nituen zalantzarik handienak, orduan hasi bainintzen apur bat profesionalizatzen. Hala ere, surfean beste edozein kiroletan bezala lesio batek asko eragin dezake. Horregatik, egunen batean ikasten jarraitu nahi badut batxilergoa eta selektibitatea eginda edukitzeak atak irekita uzten dizkit. Gainera, txapelketetan parte hartzea, bidaia eta ikasketak tartekatzea ez zitzaidan oso zaila egin.

Gaztetatik asko ibili zara etxetik kanpo.

Bai egia da, baina ni oso baikorra naiz eta gauza guztien alde positiboarekin bakarrik geratzen naiz, azken batean, orain daramadan bizitza betidanik amestu izan baitut. Txikitik sekula ez nuen pentsatuko surflaria izango nintzenik. Urteko hiru laurdenak etxetik kanpo pasatzen ditut eta egia da, urtetik urtera etxekoan falta gehiago sumatzen dudala, baina ez naiz nahigabetzen. Adibidez, etxetik milaka kilometrorra nengoen batean erretako haragia jaten ari nintzen eta bat-batean lagunekin sagardotegira joateko gogoia etorri zitzaidan. Momentuak izaten dira. Hala ere, ezagutzen ditut etxera joateko irrikitan egoten diren surflariak; nik ordea, bada-rik zorte handia dudala eta ezin naiz kexatu.

Zer egiten duzu etxera etortzean?

Ez da asko aldatzen kanpoan edota etxean nagoenean daramadan bizimodua, bietan egiten baitut surfa. Inguruko jendea da gehien aldatzen dena. Bidaia hasi nintzenean, etxetik kanpo lo egiteak harritzen ninduen, orain etxean lo egitea izaten da arraroa. Niretzat berezia da, jaiki-

Aritz Aranburuk WQS-ren Brasilgo bost izarreko txapelketan garaipena lortu zuen.

lako, surfean malgutasuna ezinbestekoa izanik. Olatu handietarako berriz, aipaturiko guztiaz gain fondoa bereziki lantzen dut.

Surf egiten noizbait sentitu al duzu beldurra?

Bai, askotan, eta norbaitek ezetz esango balu ez nioke sinetsiko. Gauza berriak egiten hasten zaren heinean beti daude mugak eta muga horiekiko errespetua izatea ezinbestekoa da. Sarritan ez da izaten beldurra sentitzen dudana, bai ordea errespetua. Gogoratzen dut Hawain lehenengo aldiz egon nintzenean sekula ikusi ez nituen olatuak zeudela; hamar metro ingurukoak, eta hasieran beldurra eta errespetua sentitu nituen, biak aldi berean.

Surf egitetik bizi al daiteke?

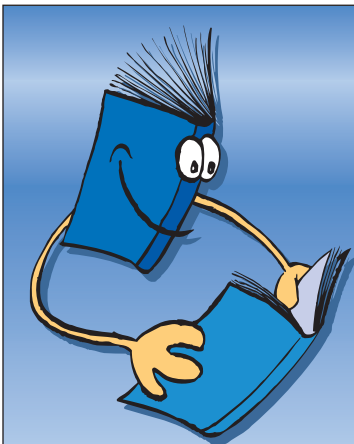
Ni surf egitetik bizi naiz, nahiz eta hori nire ametsik politenean ere ez zen azaltzen. Egia da

Aritz Aranburu

tzean ama ikustea eta euskaraz hitz egitea, edota nire betiko gosaria gosaltzea...

Nolakoak dira zure entrenamenduak?

Etxean nagoenean alde tekniko eta psikologikoa lantzen dituzten entrenamenduak egiten ditut bereziki. Entrenamendu teknikoarekin uretako teknikak lantzen ditut, egiten dudana surfa perfektionatzeko. Horrelakoetan grabatzea gustatzen zait, egiten ditudan akatsak ikusita ikasten baitut. Psikologikoki ere asko prestatzen naiz, surfa egiterakoan burua erabili behar baita. Alderdi fisikoa ere lantzen dut, korrika, igeri eta abar. eginez. Honez gain, yoga praktikatzea ere oso ona da surflariontzat, gorputzeko atal guztiak erabiltzen eta koordinatzen laguntzen due-

BARAKALDO

Apirilaren 27tik Maiatzaren 6ra arte, Los Hermanosen

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

2007ko apirilaren 29a

ARGIA

19

Olatuaren aparrak

Txapelketak Vs. Freesurfa

"Niri oraintxe freesurfa egiteagatik diru bikoitza irabaziko nukeela esango balidate ere ezezkoa erantzungo nuke, lehia gustuko dut eta txapelketak faltan botako nituzke. Hala ere, badakit galtzen eta munduko zirkuituan sartzean hasieran galtzea da normalena, eta gero esperientziarekin hobetuz joatea. Iaz Kalifornian, Japonian eta Frantzia lehenengo mangan kalera joan nintzen eta uste dut une horietarako prest egotea ezinbestekoa dela, bestela zirkuitua ez baituzu pozik egiten".

Hawai

"Hawain indar askoko olatu handiak daude ia egunero eta nire surf estiloarentzat oso egokiak dira olatu horiek. Lokalismo handia dago eta alde batetik ulertzen dut; azken batean, Oaju irla txikia da eta bat-batean munduko 500 surflari onenak olatu hoberenak dauden garaian elkartzeak batzuk haserretzen ditu. Hala ere, ez dut defenditzen talde gutxi batzuen biolentzia. Gai-

nontzean, oso jende jatorra eta ona da hawaiarra".

Lokalismoa

"Toki guztietan dago lokalismo apur bat, baina munduan zehar bidaia-tzen ibili eta gero konturatu naiz gu apur bat tontoak garela. Izan ere, munduko edozein txokotan bertakoez ez digute uzten lasai surf egiten; guk ordea, hemen denei uzten diegu. Horregatik eta beste arrazoi batzuegatik, euskaldunok eta Euskal Herriak surf munduan oso fama ona dugu atzerriko edozein lekutan".

Aitor Francesena Gallo

"Gallo niretzat entrenatzaile bat baino askoz ere gehiago da. Jada hamar urte daramatzagu elkarrekin lan egiten eta esan dezaket anaiak bezala garela. Helburu asko bete ditugu elkarrekin eta orain handiena lortzeko gogotsu gabilta. Bera ez banu aldamenean izango, ziurrenik dena oso ezberdina izango zen, azken batean surfa ez baita uretan ikusten dena soilik".

horretarako maila jakin bat eduki behar dela eta surflari bakoitzak gure sponsorrekin dugun kontratua ere oso desberdina dela. Uste dut mundu mailan nahiko ondo ibiltzen bazara, surf egiteki bizi zaitezkeela. Duela hamar urte Euskal Herrian bakarren bat bizi zen surf egiteki eta orain gutxienez gehiago gara. Harrobi ona dator eta agian hemendik hamar urtera askoz gehiago biziko gara surfetik, erraza ez den arren.

Esan liteke surfa egun diru mordoa mugitzen duen negozioa dela. Zuk barrutik nola ikusten duzu?

Surf markak beste enpresa ezagun batzuk erosten ari diren enpresa erraldoiak dira. Dударik gabe, diru asko mugitzen duten enpresak dira.

Surfaren industria Euskal Herrian

"Goraka doa eta hori asko nabari da. Orain Euskal Herriko surflari batek txapelketa bat edo beste irabazten badu oihartzuna izaten du gizartean, hedabideen indarra dela-eta. Duela gutxi arte, Euskal Herrian surf egiten Eneko eta Kepa Acero anaiak bakarrik ibili dira maila profesionalean, orain ordea, profesional gabiltzan taldea apur bat handiagoa da eta zaletasuna ere handitzen doa. European surfa nahiko berandu garatu da Amerika edota Australiarekin alderatuta, baina une honetan bizitzen ari garen eboluzioa handia da eta horri begiratu behar zaio".

WQS (World Qualifying Series) zirkuituan Brasilen bost izarreko txapelketa irabazi duzu. Pare bat hilabete pasa ondoren nola gogoratzen duzu?

Hasieran kostatu egin zitzaidan lortu nuena asimilatzea, azken batean konturatu bainintzen aurretik egindako ahalegin guztiak izan zuela eragina. Gainera, urteari horrelako hasiera eman izanak lanean jarraitzera animatu nau.

WCT (World Championship Tour) zirkuituan sartzea da zure ametsa. Gertu ikusten al duzu?

Gertu ikusten dut, baina oraindik txapelketa asko geratzen dira. Nire helburua WCT-n sartzea da, baina badakit ni bezalaxe munduko beste 500 hoberenek ere hori dutela buruan, lekua 44rentzat bakarrik egonik. Horregatik Brasilen irabaztea ikaragarria izan da, nire ametsa sekula baino gertuago ikusten baitut. Hala ere, baikorra naiz eta badakit lan asko eginez gero zerbait lortu dezakedala. Une honetan oso gustura nago eta horrek egongortasuna ematen dit.

Non duzu helmuga?

Helburu desberdinak ditut eta surfaz gain bes-telako ametsak ere baditut, nahiz eta momentu honetan surfari lehentasuna ematen diodan. Hemendik hamar urtera surf egiten ikusten dut nire burua. Hogei urtera? Auskalo. ■

BATASUNAKOA
AL ZARA?

IPARRALDEKOA
IZATEKOTAN,
ORDUAN BAI

HEGOALDEKOA
BAZINA:
UTIKAN !!!

EAIKOA BALDIN
BAZARA, ALDIZ:

NAFARTARRA?
ELKARREKIN GOXO !

IPARRALDEKO
ZEIN MENDEBALDEKOA?
EZTA HURRIK EMAN ERE!!

ABKOA ZARELA?
OnKi !

ARALARREKOA, SEGUN:
NAFARTARRA AITZINA!
EUKADITXON ORDEA,
BIKOTEKIDEA FERIATUA
DAUKA...

BETI ERE BATZARREKOA
IZAN ZAITEZKE, EDO ZUTIKEKOA,
EZ BAITA GAUZA BERA... KASU HORRETAI

SAIATU HAIZ
EAKO BATI
DANTZAN
ESKATZEN?

The E World

Mexikotik itzuli naiz eta ez nago segur oinak arras lurrean dauzkadan oraindik. Josiren [Jose Inazio Basterretxea] zutabea irakurtzean, iruditu zait aipatzen duen martiztarra naizela Euskal Munduari berriz hurbiltzen saiatzean: arrotzago sentitzen naiz hemen ezen Reforma pasean. Eman dut astea ordu aldaketarik iratzartzen eta lekuan lekuko notiziak onartzen. Egunkaririk ez dut ireki. Doi-doia ikusi dut Arturo Ripsteinen *Un Lugar Sin Limites*, David Lynchen *Mulholland Drive* izugarriaren ondotik. Biek amerikar (in)kontinentean mentalki geratzen lagundu naute.

Ordea, harriturik, jakin dut Iparraldean alderdi politiko berri bat sortu zela eta prentsaurrekoan agertzen ziren Iparretarrak talde ohiko buruzagi jubilatua: hiru zartagailuk agurtu dute bazko gauerdiko ondoa. Gehienetan desira izpirik pizten ere ez duen gure *The E World* zurrunbilotsuan, borroka armatuaren folklorea indarrean dabilela jagoitik argi dago. Jendeak erakartzen ditu eta sinestera uzten, ongi ziblaturiko bortizkeriaz dela euskal gauza aitzinatzen zein euskal arazoari aterabideak aurkitzen. Zergatik hain urrun gaude Nezahualcoyotl eta Chalcotik?

Mexikon ardura harrapatu nau Keta emazte *taxi driver*ak. Bere egunerokoaren kontakizun osoa ene karneta urdinetan gatibatu dut, bidaietan nehoiz ez bezala *escritora* bat naizelako, hala izkiriartzen dut bederen, hotelen harrera geletan betetzekoak diren paperetan, ofizioaren lerroan. Lanbide gogorra du frantses irakaslea zen Ketak, hiru haurrekin hilabete bukaerara justu heltzeko. Ketarekin beraz abiatu naiz Frida Kahloren Coyacaneko etxe urdineraino: tindatzailaren paralitiko aulkia ikusi dut, kafearen egiteko makina, pintura urdina eta Diegoren txapela murrutxan.

Itxaro Borda

Erra

Basterretxea

zintzilik. Baina ez ditut artista hauen taula guztiak miretsi DFen greba eguna zelako orduan ISSTE pentsioen erreforma garratzaren salatzeke. Keta, bozak galdu dituen Obregon-en aldekoa da, baina ez zaio gustatzen chun milaka kideek, Marcela, Hector eta Mardonio barne, Reforma, Benito Juarez eta Zocalo mukurutzen dutenean, hiri osoa blo-

katzat ibilaldi bakarrean: aurreko abenduan, geldotasunak 143 egunez iraun zuen.

Hauteskundeak dira Frantzia. Egia erran, ez dut kanpaina segitu, ez dakit zein diren xedeak, nik inoxenteki betidanik ezkerrentzat bozkatu dudalako; ezkerrekoa eta emaztea den ber hari doala ene ahotza azpimarrazten dit alabak, analisi politikoa eta pentsu eskasekoa bainintza. Ohartzen naiz Royal andereari jezartzen diotela *rien ne me sera epargné* dio berak— orokorki emazteei leporatzen zaiena: buru arinkeria, *tailleur crêmez* bezitza eta errealitate ekonomikoaren ezezagutza. Bost urteko Royalen gobernutik landa, Frantziako moltsak agor daitezkeela hautematen da, hau da enpresa publikoen presidenteen *urrezko parakaidas* horien ordaintzeko Aderia-tsuaz beste, ama maitatzailearen premia dugu alta denek orok *The F World* bihotzean.

Mugak zeharkatzea daukagu izpirituan, lurtarrek eta Josiren martiztarrek ere. Arbasoek bidea erakutsi ziguten eta sukaldeetarik jalgitzen garen bezain laster xendetarik gabiltza, Chicagon *de mojudas* klandestino gisa diharduten Meridako bi ahizpa mayatarren abenturak aditzean edo behingoz bakarrik *The L World* behatzean. Danak arrazoi du: bizitzaren zatirik handiena, gure baitako hoberena gordetzen higitzen dugu eta bata-bestearentzat martiztarrek bihurtzen gara. *Banhof* erran du *Heinean* Heinrichek eta grenze-fronterra bertan dugu.

Jump (bis). ■

Mexikon ardura harrapatu nau Keta emazte *taxi driver*ak. Bere egunerokoaren kontakizun osoa ene karneta urdinetan gatibatu dut, bidaietan nehoiz ez bezala *escritora* bat naizelako, hala izkiriartzen dut bederen, hotelen harrera geletan betetzekoak diren paperetan, ofizioaren lerroan

Iñaki Martínez de Luna

EHUKO SOZIOLOGIA IRAKASLEA

Euskal Herri paradoxikoa

Euskal Herria paradoxa hutsa dela pentsatzen hasia naiz. Adibidez, Euskal Herriko zazpi probintzia historikoak aldarrikatzen dituen Zazpiak Bat leloak, euskal herritarren %30entzat baino ez du zentzurik; beste horrenbeste dira EAEko hiru lurraldeekin Euskal Herria/*País Vasco*/*Pays Basque* hobekien identifikatzen dutenak, Nafarroa eta Iparraldea bazter utzirik. Horrela diosku kaleratu zen *Euskal Kultura eta nortasuna XXI. mendearen hasieran* izeneko ikerlan soziologikoak. Azken buruan, datu horietan komunitate edo herri bat osatzearen kontzientzia eta eraketa politiko-administratiboa ditugu, aurrez aurre; *gemeinschaft versus gesellschaft*, nolabait.

Lurraldetasunaren inguruko auzi horrek beste ikuspuntu kontrajarri batzuk agerian uzten dizkigu, era berean: *euskaltasun prototipiko*ko lurraldeak *versus* Euskal Herri anitzaren aldarrikapenarena, hain zuzen. Izan ere, batetik, EAEko biztanleriaren %22rentzat Bizkaia eta Gipuzkoa dira Euskal Herria hobekien definitzen duten lurraldeak eta, Iparraldeko %31rentzat, aldiz, bertako barnealdea (Lapurdiko barnealdea, Nafarroa Beherea eta Zuberoa). Halako iritziak dituztenentzat, gainontzeko lurraldeek ez omen dute ongi betetzen Euskal Herria tipikoaren eta topikoaren erdua. Non gelditzen dira gure gizartearen egungo aniztasun kulturala eta lekuan lekuko berezitasunak? Amestutako eta begibistak *Euskal Herri*en arteko norgehiagoka, berriz ote?

ALBERTO ELSOEGI

Euskal Herriko irudikapen
sinbolikoaren eta bere gauzatze
gordinaren arteko talka etengabe
luza liteke: herri berezitua izateko
nahia *versus* globalizazioak
ezarritako berdintasuna –berdinkeria?–

Euskal Herriaren lurraldetasunaz eta irudikapenaz dauden ezberdintasunen zergatia horrela laburbiltzen zen esandako lanaren ondorioetan: “Ezberdintasun horiek lurraldeetako berezitasunek, tradizioek, unibertso sinbolikoek, estatuek bultzaturiko akulturizazio/kulturizazioek, norberak egindako hautuek eta horien guztien nahasmenak eragindakoak dira”. Bai, dudarik ez, oso ulergarriak dira interpretazio hain ezberdin horien iturburuak, baina ulertze horrek ez du aldea txikiagotzen.

Areago, alegiazko Euskal Herriaren eta bere ageriko gordinetasunaren arteko aldea euskararen inguruan ere aurkitzen da; hizkuntza horren aldarrikapenari errealitate erdalduna kontrajarritik, hain zuzen. Adibidez, gehiengo batek euskara Euskal Herriko nortasun eta kulturaren ezinbesteko osagaitzat jotzen duen bitartean, horrekin inondik inora bat ez datozen beste hiru datu ditugu, aldi berean: a) euskal kultura zer den galdetzean “euskaraz egindakoa” dela erdiak baino gutxiagok (%48) aipatzea; b) “pertsona batek bere burua euskal herritartzat izateko” euskaraz egin behar duela %17k baino ez aipatzea; c) EAEn elebitasuna ofiziala izanda ere, eremu horretako herritarren %2k baino ez du zinea euskaraz ikusi edo %6k baino ez du hitzaldi bat hizkuntza horretan entzun.

Hortaz, Euskal Herriko irudikapen sinbolikoaren eta bere gauzatze gordinaren arteko talka etengabe luza liteke: herri berezitua izateko nahia *versus* globalizazioak ezarritako berdintasuna –berdinkeria?–; Frantzia eta Espainiako estatuei aurre egiteko sinbolismo sendoan oinarrituriko berariazko herri baten irudia *versus* estatu horiek erdi irentsitako gizarteak.

Arestian esandako ikerlan soziologikotik harantzago kontraesan paradoxikoen leloa gure bietarako auzian ere islatzen da, beste behin: alegia, gehienon bake-nahia *versus* berau lortzeko dugun ezintasuna? –Sisiforen ahaleginen antzutasuna gogorarazten duena–.

Paradoxaren patua ote da euskal herritar guzti-guztiok batzen gaituen ezaugarri bakarra? ■

Joxerra Aizpurua

INDUSTRIA INGENIARIA

Nola azaldu...

Eguzkia ekialdean irten eta mendebaldean gordetzen da. Nola azaldu hiru urteko gure alabari eguzkia ez dela gurekiko higitzen ari, baizik eta gu garela eguzkieretik higitzen ari garenak: "Karbono dioxidoa atmosferara isurtzen ari gara eta ondorioz, lurak askatzen duen beroak ezin du atmosferara ihes egin eta lurra berotzen ari da; urtaroak aldatzen ari dira, glaziarrak eta poloak urtzen ari dira, lehortek ugariagoak dira, eta abar". Zer egin horren aurrean? Energia alternatiboak, energia nuklearra, birziklapena...

Aurreko paragrafoan esandakoa nola hala konta diezaioket erraz xamar nire alabari. Baina esango diodana egia al da? Edota gure begiek ikusten dutenaren interpretazioetako bat baino ez da?

Gauden gizartean gai guztiak dira hizketa gai, datu pilo bat ematen dira eta berehala egiaztat hartzen dira, ondorio politiko, sozial eta estrategikoak izaten dira, eta inork gutxik zalantzan jartzen ditu gizartean topiko klimatiko bihurtu direnak.

Ikerketa ugari ari dira garatzen eta mundu osoko ikerlariak kezkatuta daude aldaketa klimatikoaren gaiarekin. Ikerketa horien artean badago bat hauts kosmikoek lainoak sortzen laguntzen dutela aipatzen duena, baina eguzkiaren orain-

ALBERTO ELOSEGI

go jarduera handia denez, hauts kosmikoak ez omen dira gure atmosferara ailegatzen eta ondorioz lainoen sorrera oztopatzen da. Hori horrela bada euri gutxiago egitearena ez litza-teke karbono dioxidoaren eragin soilak izango ezta?

Gauza eta prozesu asko dago begien bistaz bakarrik aztertzerik ezin dena eta aldaketa klimatiko horietako bat baino ez da. Datu batzuk agerian geratu dira azken hogeita hamar urteotan eta badirudi gure ingurugiroko parametro naturalak eraldatzen ari garela. Baieztapen hori nahikoa da denok erne jartzeko eta hainbat neurri orokor hartu ahal izateko. Baina hemen hasten dira bainak. Mende erdi bat daramagu munduko ingurugiroa erasotzen eta orain ez bakarrik herrialde aberatsoi, baita garapen bidean daudenei mugak ezarri dizkiegu; denontzat berdin, nahiz eta batzuk abantaila izugarria hartu dugun azken mendean. Gainera sistema ez-poluitzaileen garapena herrialde aberatsotan gertatu denez, prest gaude gure teknologia garapen bidean dauden herrialdeei saltzeko; beraz, gure nagusitasuna sendotzen segitzen dugu eta txanda honetan gainera "mundua salbatzeko".

Nola azaldu guzti hau begien bistaz baino ikusten ez duenari? ■

« Prest gaude gure teknologia

garapen bidean dauden

herrialdeei saltzeko; beraz,

gure nagusitasuna sendotzen

segitzen dugu eta

txanda honetan gainera

'mundua salbatzeko'

»

TXANDAN

Andoni Mujika

Horrek baietza eta ezetza, biak batera, dakartza. Gai bati ebazten zaion gehienetan bezala kategorizazioak behar. Badago espezie bat, enpresa eta politika munduan, eskrupulu tanta

barik beren helburuak lortzeko inguruko edozer suntsitzeko prest dagoena, ez dio inongo ikararik jardun-bide horri. Beste adibide bat, normalean emaitza ukigarriagoa eskuratzeko erabiltzen da, gezurraren orbitan biraka dabilena: iluntasuntxoak, gozotasun faltsua, sedukzioa, maitasun dantzak... Hurrengo bat biolentzia politikoarena da. Bada-kit norabide ezberdinetan ematen dela eta abar, baina kezka

Edozein bitarteko?

ematen dit euskaldunok urte-tan zehar erabili izan baitugu. Kezka, batetik, sufrimendu

neurtezina eta suntsitzailea eragiten duelako, eta bestetik, egiteko modua, kultura jakin bat, irakatsi digulako. Eta praktikan jartzen dugu, *intimidazioak* balorea balu bezala. Kezkatu egiten nau horrek geure herriaz eta geure etorkizuneko pertsonekin gabiltzalako; eta ez da pedagogia ona.

Zein bitarteko *noiz-ari* neurria hartzen ikasi beharko da, eta jakin beharko dugu, *eskrupulubako* bitartekoa noiz den norberaren zein norberetarren zoriona eta autodefentsa bermatzeko, eta noiz, kakazteko. Eta egurra, tiburoi barie-tate guztiei. ■

Xabier Barandiaran Irastortza

ANALISTA POLITIKOA

Normalizazio politikoaren etorkizuna

Euskal Herriaren bake bideratzea eta normalizazio politikoaren etenaldi garrantzitsuan eta sakonean sartuta dago. Duela hilabete batzuk gizaratean bizi genuen esperantza lainotu egin da berriro ere.

ETAk bake prozesua baldintzatu du Euskal Herriaren auzi politikoaren konponbidean. Espainiako Gobernuak ETArekin bukatu nahi du, baina ez dago prest Euskal Herriari bere etorkizuna erabakitzeko duen gaitasuna aitortzeko. Logika honetan harrapatuta gaude aspaldiko urteetan, baina honek ez du esan nahi bake eta normalizazio politikoaren lortzeko baldintzak aldatu ez direnik. Euskal gizaratean gauzak asko aldatu dira azken urteetan.

ETAk jarraitu lezake borroka armatua praktikatzeko, baina praktika horren eragina politikoki antzua izango da. ETAk duen arazorik nagusia ez da Espainiako Estatuarekiko gatazka gaindiezina, euskal gizarateak bizkarra eman diola baizik. Euskal gizaratea ETA balio politikorik gabe uzten joan da. Deslegitimazio horrek ETArekin amaiera politikoaren esan nahi du.

Halere, ETArekiko gaitzespen jarrera gorpuzten joan den bitartean beste zerbaite ere gertatu da: ETA amaitzeko, eragilerik garrantzitsuenaren beraren babes falta dela ohartu da euskal gizaratea. Euskal gizarateak bakearen eta normalizazio politikoaren subjekturik eraginkorrena bera denaren

DANI BLANCO

kontzientzia hartu du. Kontzientzia honen etengabeko hedapena da ETArekin ziklo politikoari amaiera eman diona.

Euskal gizarateak bere etorkizunaz erabakitzeko duen eskubidea adieraztearekin batera, erabakitzeko eskubide hori lortzeko bidean subjekturik garrantzitsuenaren denaren kontzientzia hartu du baita ere. Bake eta normalizazio politikoaren subjektu izaera horren kontzientzia nagusitu egin da. Egoera honetan zerikusia handia izan dute ETAk eta Espainiako Gobernuak herri honi egin dioten ukazioak bakearen eta normalizazio politikoaren alorrean.

Euskal gizarateak bere bidean jarraitu behar du ordea; bakearen alorrean nahiz normalkuntza politikoaren bidean. Ez dira prozesu berdinak baina iturri bera dute: euskal gizaratea. Euskal gizaratea asko aldatu da urteotan eta honek ere baldintza berriak sortzen ditu. Halere, gizarateak bakearen eta normalizazio politikoaren aldeko dinamika martxan jarri behar du. Dinamika horren azken fasea gizarateak berak zer nahi duen adieraztea izango da. Eusko

Jauralaritzako lehendakari Juan Jose Ibarretxekek legealdi honetan kontsulta demokratiko bat egiteko ahalegina iragarri du. Kontsulta beraz egin egingo da. Kontsulta horretara bidera gaitza-keen gizarate baldintzak sortzea da abertzaleon erronka politiko, txikikerietan galdu gabe. ■

Gizarateak bakearen eta

normalizazio politikoaren

aldeko dinamika martxan jarri

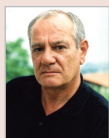
behar du. Dinamika horren

azken fasea gizarateak berak zer

nahi duen adieraztea izango da

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Zuten helburutzat. Hondar zortzi hilabetetan aritu izan dira guztiak elkarrekin. Barajasek hautsi zuen akordioa, publiko egin behar zuten adostasuna. Hori, PNBk alde aurretik ezarritako baldintza zuen. Inor ez zen harritu, inor ez zuen tronparazi. Esandakoa bete egin zuen. ABk, ohi bezala batzarrean erabaki zuen Batasuna eta EArekin jarraitzea, PNBk proposatutako AB-EA-PNB balizkoak boz bakar bat ere izan ez zuelarik. PNBko Aitor Arandiak ez zuen onartu, ABren erabakia ez zuela ulertzen publikoki adieraziz. Eta pertsonalki ezagutzen ez dudana gizonaren erreakzioak harritu

EH Bai

egin ninduen. Izan ere, bere adierazpenak ABren militantziaren berri ez duela erakusten digu, Iparraldeko politiko baten kasuan biziki larria dena bestalde. Zeren nik dakidanez, PNBk EH Bai abandonatzeko erabakia ez du Iparraldeko militantziaren batzarra hartu, EBBk Sabin Etxean bilduta baizik. Eta nik dakidanez Iparraldeko PNBko zenbait ez dago oso pozik EBBren esku-hartzeaz, nahiz eta mutu bailiran geratu. Eta ni honek ez nau harritu, Aitor jaunak ABren kasuan ez bezala nik bai baitut EBBrekiko beren menpekotasunaren berri, inoiz publiko egiten ez duten beren morrontzaren berri. Libre izatea ez da merke. ■

Zerga aitorpenari jarriak

I

Urtarrileko aldapan
pobreak herrena
otsaila motza bai,
baina ez lauena
Aste Santuan barau
eta atsedena
otoitz ta penitentzi
luzetan barrena
ta orain patrikara
dator aitorpena.

II

Mekanizatua nahiz
bulegoan barna
lehen kenduak izango
ote du emana?
Ondasunak berekin
oker bat darama:
Sortzen duenarentzat
nekea ta zama
bildu eta banatzen
duenari fama.

III

Sozietateen zerga
gora eta behera
zazpiak bat ez baina
hiruek berbera.
Konpondu ezin eta
eskua PP-ra
bai heldu ere elkar
ulertze betera
Alderdien Legea
hura ez, hauxe da.

DANI BLANCO

IV

Daukanak ematea
ondo da, nik uste
bestek egindakotik
lortu badituzte.
Zeinek ta zenbat eman
arazoak laiste
batzuk enpresei zergak
gutxitzeko eske
nonbait ez da iristen
denentzako beste.

V

Noski ez da xamurra
erremedioa
naturak du ideia
ta gomendioa:
Ur arazoak badu
bere balioa
iturri ta ibaian
nahiko ongi doa
gero tuberietan
beti jarioa

VI

Gizarte modernoa
zerbitzuz beteta
bai baina zeinen bizkar?
Non dago oreka?
Batzuk larri, besteak
lasai gerri buelta
baina naturak bere
legea du eta
noizbait iritsiko da
klima aldaketa.

Sareinak
Emakumeen
literaturaren bloga

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Thesi
Galtza bakeroekin
eta takoiekin

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Copyfight

Publikoa eta legeak borrokan

INES URRUTIA

Edozein kausaren aldeko nazioarteko egunak izaten direnean kausa hori gaizki doanaren seinale garbi samarra izaten da. Zerbaitengatik ez dituzte banketxeen aldeko nazioarteko egunak antolatzen. Apirilaren 26a Jabetza Intelektualaren Nazioarteko eguna izan da. Efemerideak aro digitalak kultur industriarengan izan duen eraginaz eta etorkizunean izango duenaz gogoeta egiteko bidea eskaintzen du. Teknologiak produktu kulturalak kopiatzea gero eta errazago egiten duenean zer funtzio jotakuko dute egile eskubideek? Zein dira copyrightaren alternatibak? Ondorengo orrialdeetan gako batzuk ematen saiatuko gara.

GORKA BEREZIARTUA

Copyleftaren ikurra Lasarteko trafiko ispilu batean. Egile eskubideen inguruko eztabaidan garrantzia hartu du kopia, eraldaketa eta banaketa librearen aldeko mugimenduak.

Copyleftaren aldeko elkarretaratzea Bilbon. Pankartan "Partekatzea ona da. Ez zaitzela engaina, ez da delitua!" dio.

Jabetza intelektual: zer egin?

INFORMATIKA kontuetan oso jantziak ez gare-nok beldurrez jaso genituen 2000. Urteko Efektua-ren inguruko lehen albisteak. Irakurleak ezagutuko ditu milurteko aldaketarekin batera hedabideek egin zituzten iragarpen apokaliptikoak: konputagailuetan oinarritutako sistemen kolapsoa omen zetorren, horien datak bi digi-turekin funtzionatzeko prestatuta zeudenez 2000. urtera iristean 1900ean zeudela "ulertu-ko" zutelako. Arazoak krisi ekonomiko izuga-riak ekarriko ei zuen.

Haizezko dorreak. Ez zen horrelakorik ger-tatu. Alta, 2000. urteak teknologia berriekin lotutako bestelako aldaketa nabarmenak zekar-tzan eta horiek ere hekatonbe kolorez marraz-tu zituzten hedabideek.

XXI. mendeko eztabaida

Duela zazpi urteko apirilean Metallica taldeak auzitara eraman zuen musika elkartrukerako Napster ataria, web gunee horretako erabiltzai-

leek oraindik argitaratu gabe zegoen *I Dissappear* kanta eskuz esku zerabiltelako, egile eskubi-deengatik zentimo bat ordaindu gabe. Ordura-ko taldearen aurreko diskoak ere Napsterreko sarean barrena zebiltzan, beste hainbat taldere-nak bezala.

Eztabaida publiko egin zen eta Napste-rren kideko beste elkartruke sareak azaldu ziren nonahi. Eta etorri ziren salaketa gehia-go, kanpaina instituzionalak eta kulturaren elkartruke digitalaren aurkako jazarpen giroa. Baina egile eskubideak kudeatzeko bestelako moduek ere protagonismo berezia hartu zuten. Copyleft hitzak software mundutik sorkuntzaren alor guztietara jauzi egin zuen.

Egilea ala industria?

Galdera mahai gainean dago: zer egin behar du egileak: kopia kopurua kontrolatu orain arteko zabalkunde industrialaren ildotik ala teknologia berriek eskaintzen dituzten aukerak baliatuz

bere lana zabaltzen, kopiatzen eta eraldatzen utzi?

Copyrightak egileari, “gurasoari” ematen dizkio sorkuntza lanen zabalkunde eta eraldaketaren inguruko eskubide guztiak. Egilea hiltzean ere berak erabakitako pertsonak izango dute “haurren” kontrola, mende erdi baino gehiagoz sarritan.

Legeriek ere ildo bera jarraitzen dute. Gurean Espainiako eta Frantziako Jabego Intelektualaren Legeek ezartzen dituzte sorkuntza lanen inguruko eskubideak. Biek erabateko eskumena ematen diote egileari bere lanaren gainean.

Kritikari askoren ustez horrek kulturaren zabalkundea oztopatzen du. Horren adibide izan liteke Hegoaldeko kasuan, ekoizpen kulturalen kopia pribatuak egitea baimendua egon arren, joan den urteko azken erreformaren ondorioz kopia horiek egiteko erabiltzen diren euskarriengatik erabiltzaileek kanon bat ordaindu behar izatea. Kanon hori gainera egile eskubideen kudeaketaz ardurtzen diren erakunde pribatuak –SGAE kasu– kutxetara joango da.

Bidasoaren iparraldean berriz, hori ere ez. Joan den astean Frantziako Kasazioko Auzitegiak obren egileei bakarrik aitortu die kopia pribatuak egiteko baimena.

Copyleftaren oinarriak ezagutzeko

Traficantes de Sueños argitaletxeak joan den urteko irailean kaleratu zuen *Copyleft Manual de Uso* liburua Artelekuren eta UNIA arteypensamiento proiektuaren laguntzaz. 2005ean Donostian antolatutako Copyleft jardunaldietan sortu zen gida liburua idazteko ideia eta 2006. urtean gauzatu zen. Liburuak copyleft mugimenduaren oinarriak azaltzea du helburu eta alor desberdinetan –softwarea, liburuaren edizioa, musika, artea, legeak, ikus-entzunezkoak...– izan ditzakeen ñabardurak azaltzen ditu.

Gainera, liburuaren azken atalean, lizentzia librean erabilerak kultur produktiotik haratago duen garrantzia nabarmentzen da, gizartea eta politika antolatzeko era berri batekin duen zerikusia azalduz. Liburua osorik deskargatu daiteke www.manualcopyleft.net helbidean.

Joko bikoitza

Baina musika, literatura, artelanak eta abar luze bat kopiatzea eta zabaltzea hain da erraza, eta Internetek hainbeste aukera eskaintzen ditu... Xabier Barandiaran Bilboko Metabolik Bio Hacklab taldeko kidearen ustez industriak badaki hori. “Marketin kanpainen barruan kontuan hartzen da kopia ilegalek izugarritzko era-

INFORMATIKARI EUSKALDUNEN VI. BILKURA

WEB 2.0 HEMEN

DOAKOA

Izen emate epea zabalik

2007ko maiatzak 10

Donostiako Teknologi Elkartegia

ueu.org
enpresadigitala.net

UEU
Udako Euskal Unibertsitatea

@
Miramon
Enpresa Digitala

10. PLAN JAITSAMEN
GOBERNUA 10000
Enpresadigitala 2007ko maiatzak 10
Enpresadigitala 2007ko maiatzak 10

Creative Commons ez-komertzialak eta sor ditzaketen arazoak

Lizentzia bat libretzat jotzeko Richard Stallman programa-tzaile eta teorialari estatubatuarrek software arlorako sortutako askatasunak hartzen dira oinarri. Lau dira askatasun horiek: softwarea edozein xederekin erabiltzeko askatasuna; aplikazioa aztertu eta norberaren beharretara moldatzeko libre izatea; mugarik gabe kopiak egin eta banatzeko libertatea; eta aplikazioa edonork aldatu, hobetu eta berriz banatzeko askatasuna.

Definizio horren arabera, askorentzat ekoizpenen erabilera komertziala egitea baimentzen ez duten lizentziak ez dira copyleft. Oso hedatuak dauden Creative Commons erako lizentzien kasuan adibidez, lana merkataritza xedetarako erabiltzea baimendu edo debekatu dezake sortzaileak. Xabier Barandiaranen ustez gaia konplikatu da, baina erabilera komertzialak ez debekatzeko gomendatzen du. "Nahiz eta erabilpen komertziala egiteko askatasuna izan, obraren prezioa beti minimoa izango da. Argitaletxeek zerbait publikatzen badute eta zu fotokopiatzeko aske baldin bazara, publikazio horren prezioak minimoa izan behar du, bestela edozein argitaletxek prezio txikiagotan kaleratu dezakeelako, edo jendeak fotokopiatu eta saldu". Horrek kulturaren prezioa merkatzen du Barandia-

Goiko irudian Richard Stallman (ezkerrean) eta Xabier Barandiaran. Stallman izan zen software munduan copyleftaren oinarriak jarri zituen.

ranen esanetan eta hedapen handiagoa ematen dio.

Gainera, bestelako arazoak ere sortzen ditu xede komertzialeko erabilerak ez baimentzeak: "Zer gertatzen da autoretza kolektiboarekin? Obrari askatasun osoa ematen ez badiozu, edozein argitaletxek hori zabaltu nahi izanez gero autore bakoitzari galdetu behar dio hori egiterik baduen. 140 autorek obra berean parte hartu badute komertzializazioa ezinezkoa izango da".

gina dutela produktu bat zabaltzeko. Industriak bi aldetara jokatu behar du: abesti bat ezaguna egiten denean edo liburu bat asko saltzen denean bere hedapen askea murriztuz, baina produktu ezezagunak zabaltzeko erabiliz".

Horregatik, Barandiaranen ustez, industriak sarea kontrolatu nahi du. "Nire sentsazioa da, eta beste askorena ere bai, orain arte bizi izan dugun Internet barruko askatasun aroa amaitu egingo dela eta guztiz erregulatutako beste aro batera helduko garela. Ez da erraza. Gaur egun *copyright* gerrateak daude: gizartearen parte handi bat industriaren aurka legitimazio debatea sortzen ari da". Publikoa eta egile asko kontrolaren aurka mugitzen ari dira, alternatibak sortzeko. Barandiaranen ustez "Copyleftarekin autoreek ere asko irabazten dute, besteen sortuntzak berrerabiltzeko libre baitira, kultura kolaboratibo eta metagarrian parte hartuz".

"Eman ta zabal zazu munduan frutua"

Halaxe zioen Iparragirrek *Gernikako Arbola* kantuan. Urretxuko koblakaria ote euskaldunon artean copyleftaren alde egin zuen lehenbizikoa? Ekoizpen kulturalen elkartruke librearen aldekoentzat behintzat leloak antzeko izaten segitzen du: publikoari eskubideak eman, sortutakoa era askean zabaltu.

Barandiaranek azaldu duenez, "copyleftaren filosofia obra zentroan egotea da, eta ez autorea. Obrari askatasun guztiak eman behar zaizkio". Sortutako lanak ikusiko du norekin elkartzen den beraz, baina "aita eta

amak" ez diote printzipioz debekurik jarri behar. Sortzaileak guraso aurrerakoiak izan behar du.

Gakoa egilearen jarreran dago beraz: bere lana kopiatu, banatu eta publikoki zabaltzeko askatasuna eman dezake, hala nahi badu horiek egiteko baldintzak jarritz.

Baldintza horiek artikulatzeko lizentzia moten artean arrakastatsuenak Creative Commons izenekoak dira. www.creativecommons.org web guneak edozein sortzaileari aukera ematen dio bere lizentzia aukeratzeko bi galderari erantzunez: lehenbizikoa, "zure lana merkataritza xedetarako baimendu?"; bigarrena, "zure lanaren aldaketak onartu?". Behin horiek erantzunda, lana zein baldintzatan kopiatu eta banatu daitekeen azaltzen duen lizentzia jasoko du sortzaileak. Creative Commonsak egiletza aitortze hutsetik, lan eratorriak eta erabilera komertziala debekatzera joan daitezke eta beti baimentzen dute lana kopiatu eta banatu ahal izatea egiletza aitortuta.

Zer egin? Leninen itaunarekin hasi da artikululu hau; Barandiaranen hitzekin amaituko dugu: "Gure etorkizuna nolakoa izango den definitzen ari gara eta gizarte osoaren inplikazioa behar dugu". ■

Creative Commons by-sa. Libre zara artikululu hau kopiatu, aldatu eta elkarbanatzeko, autoretza eta lizentzia hau mantenduz gero. Informazio gehiagorako:

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.eu>

Argazkian Amaia Alvarez Uribe eta Gema Lasarte, Sareinak blogaren sortzaileetako bi.

Sareinak, sarean barna

Emakumeak, feministak, euskaldunak eta literatura zaleak dira, eta sarean daude. Gema Lasartek, Amaia Alvarez Uriak, Josune Muñozek eta Iratxe Retolazak osatzen dute *Sareinak*.

ILAZKI GAINZA

Argazkiak: Alex Larretxi

SAREINA emakume lanbide bat da, saregileena alegia. Historiatik horrelako zerbait berreskuratu nahi zuten; metaforikoki azaldu sarean daudela, sareak egin nahi dituztela euren artean eta sareetan dauden hutsuneak bete nahi dituztela. Garai bateko Parketatik hasi, portuetara pasa eta bat-batean, oso denbora gutxian Interneten nabigatzen hasi direla adierazteko ere baliagarria izan zaie izena: sareak eman die emakumearen izatea hariekin eta jostorrazarekin lotzeko metafora ezinhoba. Izenak berak eman die “izana eta etorkizuna”.

Bloga

Martxoaren 3an aurkeztu zuten Lekeition Sareinak bloga bi asmo nagusirekin. Lehenengo, euskararen munduan literatura eta metodologia feminista uztartzea, ezagutaraztea eta praktikan ipintzea; bigarrena, emakume idazleen lanak ezagutzera ematea. Berau egituratzeko irakurleen laguntzarekin sare bat osatu nahi dute, eta <http://eibar.org/blogak/sareinak> gunea iritzi, kritika eta abarren gunea n dadila. Blogak irakurlea idazle bihurtzeko aukera eskaintzen du eta aldi berean interakzioa handiagoa da web gunean edo aldiz-

kari batean baino, azkarragoa behintzat. Gainera, kontuan izan behar da lau sareina hauek Euskal Herriko hiru lurraldetan (Bizkaian, Araban eta Gipuzkoan) bizi direla eta komunikatzeko errazagoa dutela bloga.

Blogak ezinbestekoa du irakurleen laguntza. Bere sortzaileak arduratuko dira bloga berritzeaz eta biltzen doazen materiala zabaltzeaz, baina beharbada irakurleen batek euren ez dakiten zer edo zeren berri dute, edota besterik gabe ikuspegi desberdina eman nahi diote gaiari; hori ere aberatsa da blogarentzat, bere garapenarentzat.

Zer dela eta literatura femeninoa?

Gema Lasarte eta Amaia Alvarez Uriaren doktorego-tesiek pertsonaia femeninoa eta euskal literaturan emakume idazleek egindako lana dute ardatz. Informazioa biltzen hasi ziren eta berehala ohartu ziren ezer gutxi zegoela idatzita horri buruz. Zeregin horretan beste norbait aritu behar zela pentsatu zuten eta hala elkartu ziren Iratxe Retolaza eta Josune Muñozekin. Urtebetez jardun dira lanean eta azkenik, 2007ko martxoan aurkeztu zuten bloga.

Liburua, etorkizuneko proiektua

Liburu bat idazteko aukera ere mahai gainean dute etorkizuneko proiektu bezala. Emakume idazle zaharrek, omisioz ezkatutakoak, baztertutakoak eta oraingo berriak bilduko dituen liburu bat idaztea dute pentsatua; Miren Agur Meabe, Mariasun Landa eta beste hainbat idazle handietan geldieune bat eginez. Horrek ez du esan nahi emakume guztiek emakume izate hutsa-

gatik liburu horretan sarrera ziurtatua dutenik. Orain arteko irizpide literarioak subjektiboak direla diote eta eurek lortu nahi dutena da orain arte ikusi eta baloratu ez diren emakume idazleen lanen berri ematea; lana eta ez generoa. Emakumeen literatura ez da homogeneoa, beren ustez idazle bakoitzak ekarpen desberdina egin dizkiolako literaturari.

“Erresonantzia kaxak” falta direla diote, dagoen egoera ezagutarazi eta zabalduko dutenak, bloga sortuz hutsune hori bete nahi izan dute. Emakumeen artean komunikazioa, literatura sistema osatzen duten elementu guztiak bilduko dituen foroa osatzea da helburua, idazle, kritiko eta irakurleak bilduz. Emakumeek bere ezintasun, ikusezintasun, ezizate hori gainditu eta begiratzeko modu diferente bat azaltzeko aukera izan dezaten lortu nahi dute. Aldi berean literatura goi mailako metafora izatetik egunerokotasunera jaisteari garrantzitsua deritzote, gizarteak beldurrik gabe irakur dezan, zailegia izango denaren beldurrik gabe.

Emakumeen literatura

Literatura femeninoarekin kritika feminista lotu dezakegu; Gema Lasartek kritika postkolonialarekin erkatzen duen kritika feminista hain zuzen ere: “XX. mendean inork ez du sinesten koloniak daudenik, izan ere ez daude. Gauza bera gertatzen da gizonen eta emakumeen historiarekin: gizonak ez daude hor gainean, baina postkoloniak daude. Hegemoniak daude gizona eta emakumearen historian; eta literaturan are gehiago. Azpiegitura batzuk uzten dira bidean eginak: mentalak, kulturalak, ekonomikoak, militarrik, eta egoera hegemonikoak sortzen dira emakumeen inguruan”.

Hegemonia horri aurre egitea erabaki dute lau emakume hauek eta horretarako gaur egungo eta lehenagoko egoera azaleratzea erabaki dute blog honen bidez. Emakumeak historian zehar hor egon dira, gizonen eta emakumeen arteko kanonak jarraitu ezean, berauetatik at uzten dituzte emakumeak, eta horregatik oso gutxi agertzen dira euskal literatura lanzen duten liburuetan. Garai batean ez zituzten baloratzen egindako lanagatik, emakume izateagatik baizik; eta gaur egun ere, Sareinen ustez emakume izateagatik jada ezaugarri batzuk jartzen dizkiete, oso era desberdinean

idatzi arren. Adibide moduan Ixiar Rozas, Sonia Gonzalez eta Eider Rodriguez jarri zituzten.

Belaunaldi berekoak izan arren, oso modu desberdinean idazten dute. Nabardura horiek bakoitzaren esperientzia, bizipen eta idazteko eraren ondorio dira; nahiz eta gai batzuk ziurrenik errepikatuko diren eta baita esperientzia kolektibo batzuk ere, ezinbestean.

Emakume eta gizonen arteko idazkerari buruz galdetuta, Amaia Alvarez Uriak dio horrek ez duela zerikusirik emakumezkoa edo gizonen izatearekin, hori sinbolista edo metaforikoa

izatea bezala delako. Bakoitzak idazteko modu bat du eta poeta maskulino asko daude, adibidez estilo femeninoa dutenak. Horiek etiketak direla dio, betiko etiketak.

Hitz hauen esanahia?

Feminismoa, femeninoa, emakumea... kontzeptu desberdinak dira, baina antzekoak aldi berean. Hala ere, Sareinek desberdindu egiten dituzte blogean irakur daitekeen moduan: Feministak izan arren, “literatura feminista” termi-

noa ez dute gustuko emakumeek egindako literatura definitzeko orduan. Eurek ez dute uste halakorik dagoenik; gai feministak, gaiak lantzeko era feminista, pertsonaia feministak badaudela, baina estilo feminista edo egitura feministarik, aldiz, ez. Euren ustetan feminismoak ez du sortzen literatura motarik, baizik eta teoria oso bat, eta honen bitartez kritika literario feminista, baina literatura feminista, ez. “Literatura femeninoa” ere ez dute gogoko, abstraktuegia delako eta orokorrean gutxiespen zentzuan agertu ohi delako, bigarren mailako literatura bati buruz hitz egiteko.

“Emakumeen literatura” da gehien gustatzen zaiena, emakume guztiek sortu eta sortzen ari diren literatura barneratzen duelako, diskriminaziorik egin gabe.

“Feminismoa ez da homogeneoa, feminista ez da pertsona jakin bat eta bere moduko klonak; feminismoa bizitzeko modu desberdin eta ugari daude, pentsaera kontrajarriak biltzen dituen korrantea baita”. ■

Goiko itxura du Sareinak blogak. <http://eibar.org/blogak/sareinak> helbidean irakurri daiteke.

“XX. mendean inork ez du sinesten koloniak daudenik, izan ere ez daude; gizonak ere ez daude hor gainean, baina postkoloniak daude”

Gema Lasarte

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Aurreko mendeko hitzak askotariko musikarekin

Zera Peli Markiegi apaiz eta poeta debarrari egindako omenaldi-diskoa da. Euskal olerkari garrantzitsuenen garaikide izandakoak erbestera alde egin zuen 36ko Gerraren ondorioz. Hainbat senide galdu zituen ondoren eta bera ere aspaldi hil zen, 1946an. Duela bi urte, 100 urte bete ziren jaio zenetik eta horregatik poeta eta musikari batzuk elkartu eta Markiegiren senitartekoen eta Debako Udaren laguntzarekin, haren olerkietan oinarritutako kanta idatzi eta grabatu dituzte. Jokin Lasa musikari beteranoak gidatutako proiektuan Kaki Arkarazok, Mikel Abregok, Drakek, Joserra Senperenak eta punta-puntako beste musikari batzuk esku hartu dute. Emaizta anitza da oso: pop-rocka, rock amerikarra, country eta jazz ukituak... Doinu horiekin aspaldi idatzitako bizipen eta emozioak musikaz jantzi dituzte.

Zera
Zera

HIRUSTA RECORDS

Iraupena: 42'56"
10,95 euro

JOKIN LASA - ZERA

«Peli Markiegiren alderdirik txiki eta ezezagunena jorratu dugu»

Zer nabarmenduko zenuke omendu duzuen Peli Markiegiren ibilbideaz? Zerk egiten du Peli hain berezi?

Peli Markiegi, Lizardi, Orixe eta joan den mende hasierako zenbait olerkari garrantzitsuen garaikidea izan zen eta, adituek diotenez, haietako zenbaitenak adina kalitate du bere literatura. Zergatik ez da, beraz, hain ezaguna? Baliteke bere garaian liburutik argitaratu ez izanak zerikusia izatea. Baina horrek ez dio kentzen duen meritua. Guk Peliren alderdirik txikiena eta ezezagunena jorratu dugu. Erlijioa eta kristau fedea baino, bere alde gizatiarrena hartu dugu kon-tuan.

Musika emaitza oso zabala da, estilo ugari jorratu dituzue diskoan.

Doinuak horrela sortu dira, ez naiz gauza zehatzen bila joan. Hala ere, moldaketetan eta orokorrean diskoan nabari den giroan esku hartu duten musikarien ekarpena oso garrantzitsua izan da; eta batez ere ekoizpen lanetan aritu den Kaki Arkarazorena. Hori bai, saiatu gara Peliren olerkiek

duen tristura, dramatikotasuna, alaitasuna, xumetasuna... musika bidez islatzen.

Diskoan luxuzko musikariek parte hartu dute...

Bai, eta hori Kaki Arkarazori zor diot. Kaki aspalditik ezagutzen dut, biok lazkaotarrak garelako; eta

musikan antzeko hastape-nak izan genituelako. Berak hartu zuen musikariak lortzeko ardura, eta, zer esanik ez, aukeraketa ezin hobea egin zuen.

Eta disko honen kaleratzeak eta oro har omenaldi proiektuak zer jarraipen izan du?

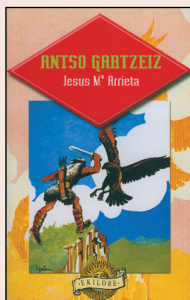
Dagoeneko zuzenekoak ematen ari gara, formatu akustikoan: bi gitarra eta ahotsa. FNACen egin genuen lehena eta harrezke-ro Erreterriako Mikelazu-lon eta Iruñean ere aurkeztu

dugu. Apirilerako eta maiatzerako ere baditugu emanaldiak. Baina ohiko tabernetan ez ezik beste leku batzuetan ere aurkeztu nahi genuke diskoa, kultur etxeetan esate baterako. Pentsatzen dugu leku egokiak direla gure emanaldietarako.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Antso Gartzreiz

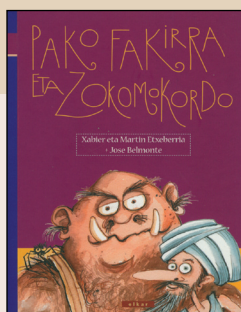
Jesus Mª Arrieta

GERO
120 orrialde
11 euro

Nafarroaren hastapenak

Jesus Mª Arrietak idatzitako *Antso Gartzreiz* liburuan kontatzen den istorioak historia liburuetatik eta Nafarroako erresuma sortu zen garaietatik bizirik dirauten elezharretatik edan du. Hamabi urte baino gehiagoko irakurleei zuzendutako liburua da. 778. urte inguruan Orreagako gatazkan Eneko Haritza eta bere anaia Gartzia Semeneitz nagusi agertu eta gero, biak aukeratu ei zituzten nafarrek beren buruzagi izateko. Baina biak batera errege izatea arriskutsua zitekeela-eta, txandaka agintzekoak ziren: Eneko Haritza aurrena, bera hil eta gero, Gartzia. Biek izan zuten seme bana. Baina Gar-

tzia Semeneitz zaharturik sentitu eta erregetza gazteagoen eskuetan uztea erabaki zuenerako, Enekoren semea preso zegoen, eta berea oraindik jaio berria zen. ■

Pako fakirra eta Zokomokordo

Xabier eta Martin Etxeberria,
Jose Belmonte

ELKAR
56 orrialde / 7,25 euro

Pako fakirraren bigarren abentura liburua

Zortzi urtetik aurrerako neska-mutikoei begira Xabier eta Martin Etxeberria anaiek idatzi eta Jose Belmontek marraztutako istorioa dugu *Pako fakirra eta Zokomokordo*. Beste edonoren ikuspegitik bere burua gogorki hilduratzen duen pertsona da Pako –burnizko tresnak jaten eta iltzezko ohean lo egiten ohituta baitago–, baina zer egingo zaio, horixe da berak gustuko. Bigarren abenturan, bere herrira itzultzen da, Pakistanera, familiari bisita egitera. Baina ez ditu, espero bezala, egoera onean aurkitzen, den-denak baitaude gaixo, kakalarriari eutsi ezinik, Zokomokordo deitutako batek herriko ura pozoitu dielako. Itxura beldurgarria du Zokomokordok, eta ipurditik jateko ohitura xelebrea. Baina Pako fakirrak aurre egitea erabakitzen du. ■

Zirkutik ihes egin zuen txinpantzea

Ibaizabal argitaletxeak kaleratu du Iñaki Zubeldiaren *Tximu bat klinikan* kontakizuna, Alai Zubimendiren marrazkiekin. Txinpantze batek klinika baten barruan bizitako ezusteak eta ikasitako gauzak azaltzen ditu. Kiki da txinpantze hori, bizitoki zuen Zirku Mundiala batean erre zenean erabat izutu eta ihesi joandako tximua. Hiriko kaleetan zehar nora jo ez zekiela zebilenean ikusi zituen klinikako ateak irekirik, eta arrapaladan sartu zen. Baina barrukoak bera ikusi orduko, oihuka hasi ziren: “Eeee, tximu bat! Eziozue utzi aurrera joaten! Harrapa ezazue!”. Iskanbilatik ihesi, eskailera batetik gora egin zuen Kiki, tropel bat segika zuela. Bat batean gela batetik mutiko bat agertu zitzaion, besoak zabalduta. Haren besoetara salto egin, eta seguru sentitu zen tximua. ■

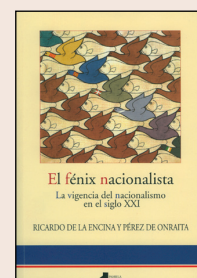
Tximu bat klinikan

Iñaki Zubeldia

IBAIZABAL
80 orrialde
8,46 euro

XXI. mendeko nazionalismoaz

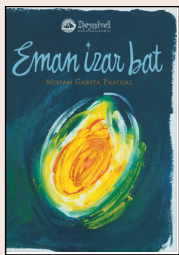
Egun estatuen mendean dauden nazioetan beregaintasuna lortzeko zer nolako atxikimendua dagoen aztertu ohi du Soziologian doktore den Ricardo dela Encina y Pérez Onraitak. Ikerketa horren emaitza zen bere garaian Pamiela argitaletxeak argitaratutako *Poder y Comunidad. Una sociología del nacionalismo* liburua, eta baita oraintsu kaleratu duten *El fénix nacionalista. La vigencia del nacionalismo en el siglo XXI* ere. Aurrenekoan, zapal dutako herrietan bere nazioarekiko atxikimendua nola sortu zen aztertu zuen. Bigarrenean, kontzientzia nazional hori XXI. mendean bizirik irautearen arrazoietan sakondu du. Adituak dio, askok uste dutenaren kontra, globalizazioarekin nazionalismoa ez dela lokartu, ez dela zaharkitu; alderantziz, berpiztu egin dela. Eta hori dela kontua: nazionalismoa bere errautsetatik berriz jaiozen dela beti. ■

El fénix nacionalista

Ricardo de la Encina y Pérez Onrait

PAMIELA
200 orrialde
17,50.euro

Eman izar bat
Miriam García Pascual
 DESNIVEL EDICIONES
 70 orrialde
 12 euro

Emakume eskalatzaile baten egutegia

Ruben Epelde Etxanizek egindako itzulpenari esker euskaraz plazaratu da Miriam García Pascualen *Eman izar bat*. 1963an Tafallan jaio-tako emakume honek, idazteko pasioaz gain, eskalatzea, bidaiatzea eta, oro har, *bizitzari zurrutada handiak ematea* zituen irrika, Juanjo San Sebastianek liburuaren hitzaurrean dioen bezala. 1986an Patonesen Espainiako estatuko eskalada txapelketa irabazi eta gero, Nose, Capitan Salathe, La Viseraren Directa bidea, Fire-ko Mediterraneo bidea, Eclipse Lunar eta beste hainbat gailur garai eskalatu zituen. 1988an 7 hilabeteko bidaia egin zuen Ameri-

ketara. Horixe da *Eman izar bat* honetan era poetikoan kontatzen duena. 1990an Merun (Indian) desagertu zen. **I**

Kolore anitzeko oilandek errundako arrautzak

Juan Kruz Igerabidek euskaratutako lana da *Hamar oilo gara*. Etxeko txikienak izan zituen Sylvia Dupuisek gogoan istorioa asmatzerakoan. Kolore anitzetako oiloak eta oilandak ditu protagonista. Arrautzak barra-barra ipintzen dihardute guztiek, baina bakoitzak bere arrautzak erruteko leku ezberdina aukeratu ohi du. Esate baterako, oilanda grisak eliza batean egiten du; oilanda beltzak, armairuko apa-lean; oilo txuri-txuri arinak, adar batean; oilo nabarrak, elurretan; oilo gorritak, sastrakan; eta oilanda marroiak ilargian. **I**

Hamar oilo gara

Sylvia Dupuis

IBAIZABAL

22 orrialde / 7 euro

JOXE IRIARTE BIKILA

«Mohamedek esan zidan sirokooa hassanie-raz riag entinak dela»

Liburuaren izenburua metafora bat al da?

Bai. Saharar herria era askotako sirokoen mende bizi dela salatu nahi nuen: Marokoaren aldetik, errepresioa eta ukazioa du; NBERen aldetik, zurikeria eta utzikeria, eta Europaren aldetik joko bikoitza, espainiarrena barne. Baina basamortuaren basamortua den *hamadaten* gogortasuna ere adierazi nahi nuen. Eta gure elkartasunaren aldarria egin.

Azaleko zuhaixkak zer esan nahi du?

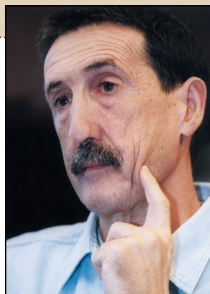
Basamortuko akazia da. Enborra bihurria eta azala lakarra ditu, bost adar oker zabalerantz eta gora egiten. Puntetan adaska sorta, non hosto iharrak zirtzilka. Nola iraun lezake bizirik? Harrigarria da natura. Guretzat guztiz antzua den basamortuan, horrelakoek adierazten dute bizitzak mila aurpegi dituela, denak desberdinak. Miraria dela saharar herriarena, bertan bizi ahal izatea, alegia.

Sirokoak maratoia gogorrango bihurtuko zuen?

Jakina! Hondar-jasak kolpatzen zidan aurpegian, besoetan, izterretan, gorputz osoan. Nekatua, mindua eta erdi itsutua nengoen. Egoera horretan, betizuarena egin behar: burua makurtu, eta kosta ahala kosta, aurrera egin. Helmuga zeharkatuta, berriz, euforiak bizi ninduen. Atzean geratu ziren dudamudak, nekeak eta ixuritako izerdi guztia.

Saharak harrapatzen al zaitu?

Dudarik ez. Etxera itzuli eta egun batzuen bueltan, ikusitakoarekin eta bizi izandakoaz hausnarrean hasitakoan, jakiten da jadanik ez zarela lehengo bera. Hangoak hemengo direla, eta hangoa ere badela norbera. Sahara bizi dela. Harrapatuta dagoela. Eta ez edonola, gainera.

ALBERTO ELSOEGI

Saharar herriaren burujabetzaren aldeko maratoiak

Sahararen aldeko Oiarzungo El Watan Elkarteak plazaratu du Joxe Iriarte Bikilaren

Riag entinak (Elkartasuna basamortuan) liburua, Gakoa liburuak, Mikelazulo Kultur Elkartea eta Oiarzungo Udalaren laguntzaz. Elkartasunaren aldarria da liburua, eta haren salmentatik jasotako dirua elkartasun hori gauzatzera zuzenduko dute. Basamortuko harearekin pazientziaren hareazko erlojua betetzen jakin duen saharar herriari elkartasuna adierazi nahi dio lan honek. Ia mende oso batean Espainiaren zapalkuntza koloniala jasan ondoren, Nazio Batuek 1961ean kolonia guztiei onartutako autodeterminazio eskubidea ukatu eta Maroko eta Mauritaniaren mende nola uzten zuten ikusirik, borroka armatuari ekin behar izan zioten sahararrek. Eta oraindik Marokoren hatzaparretatik at dirau-

Riag entinak (Elkartasuna basamortuan)

Joxe Iriarte Bikila

EL WATAN

108 orrialde

8 euro

tenak, Tindufeko kanpamentuetan daude, aberriira noiz itzuliko zain. Helburuaren atzetik egindako ahalegin andanaren artean, AEBko Western Sahara Foundationek eta Saharako Emakumeen Batasun Nazionalak antolatutako maratoiak daude. Haietan parte hartu zuen *Bikilak*, eta esperientzia horietan bizi izandako eta egindako ezagutzak kontatzen ditu liburuan. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Maite Agirre k jaso zuen Euskarazko Egile Onenaren Max saria, hilaren 16an Bilbon egindako ekitaldian, *Neska politak artasoro alaiak* antzezlanagatik. Josep Maria Pou zuzendariaren *La cabra o qui es Sylvia* antzezlan izan zen garaile nagusia, lau sari eskuratu baitzituen. Bestalde, Ohorezko Maximoak ere banatu zituzten. Txirri, Mirri eta Txiribiton pailazoak, Gabriel Aresti zena, Marivi Bilbao, Saturnino Garcia eta David Barbero saritu zituzten.

Bernardo Atxaga k *Markak. Gernika 1937*

saiakera idatzi du. Gernikako bonbardaketa nazioartean salatzeke garai hartako Euzko Jaurilaritzak kaleratu zuen liburuxkatik abiatuta idatzi du Atxagak Pamielak argitaratu duen saiakera. Pamielak Euzko Jaurilaritzaren 1937ko agiriaren faksimilea ere kaleratu du.

Joxe Migel Barandiaran ek

1921 eta 1975 urteen artean idatziko *Eusko-Folklore*, *Materiales y Cuestionarios* aldizkariaren 118 zenbakien faksimileen bilduma argitaratu du Joxe Migel Barandiaran Fundazioak. Euskal etnografoak ehunka pertsonaren lekukotzak bildu zituen lau orriko hilabetekari hartan. 118 zenbaki horien faksimileak bi liburukitan bildu dituzte, aldizkariaren izen berberarekin. Bestalde, Santiago Onaindia idazle karmeldarraren idazlan guztiak bildu ditu Amorebieta-Etxanoko Udalak, DVD batean.

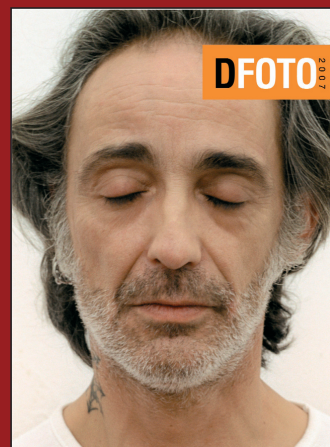
Lucia Lacarra dantzariak Zumaiaiko Urrezko Domina jaso zuen San Telmo jaien egitarauaren barruan. Alderdi politiko guztietako ordezkariak osatzen duten Udaleko Bozeramaileen Batzordeak aho batez onartu zuen domina Lacarrari ematea. Zumaiaiko historian lehen aldiz eman duten Urrezko Domina.

Juan Jose Agirre Lazkaoko beneditarren liburutegiko arduradunak jasoko du Euskal PEN Klubaren 2007ko Idazluma. Agirrek sortu zuen beneditarrek Lazkaon duten artxibategia, eta berak kudeatzen du euskal kulturaren eta politikaren gordailu zabala den artxiboa. Ekitaldia Lazkaoko Udaltxean egingo da apirilaren 19an.

Artista berrien alde egingo du DFotok

Maiatzaren 3tik 6ra bitartean egingo da Donostiako Kursaallean Ordoñez Falcon Argazkigintza Fundazioak antolatzen duen Dfoto azoka. Nazioarteko 41 galeriatako artisten argazki eta bideoak izango dira ikusgai azokan. Carolina Martinez DFotoko zuzendariak azaldu duenez, artista berrien alde egin dute aurten. Besteak beste, Nuria Canal, Javier Nespral, Marta Serna, Roud Van Empel, Jon Mikel Euba eta Ibon Aranberri

DFOTO 2007

JOSÉ LUIS SANTALLA

argazkilari eta bideo artistek osatzen dute belaunaldi berria. Hala ere, Candida Hoffer, Thomas Roof eta Chema Madoz bezalako artista ezagunagoak ere izango dira azokan, Madoz aurrenekoz. Donostian izango diren 41 galerietatik 13 estreinakoz etorriko dira, Vienako Grita Insam eta Layr Wuestenhagen, Frnakfurteko L.A. Lothar, Dublingo Rubicon eta New Yorkeko Soskine eta The Project, esaterako. Informazio gehiago: www.coff.es/es/dfoto07.

111 Akademia: irakurlearen garrantzia sendotzea helburu

MANUEL LARRAMENDI KULTUR BAZKUNAK 111 Akademia sortu du euskal literaturzaleen arteko lan eta harreman egitura sortzeko eta irakurlearen presentzia eta parte-hartzea sendotzeko helburuarekin. Manuel Larramendi Kultur Bazkunak Beterriko Liburua izeneko ohorezko literatur saria banatzen du 1996tik. Akademia berriak izango du hemendik aurrera ohorezko saria emateko ardura. *Beterriko Liburua* literatur aldizkariaren ardura ere akademiaren esku izango da. 111 zenbakiaren zergatiak galdetuta, egitasmoaren handitasuna agertu nahi izan dutela azaldu dute arduradunek. Izan ere, 111 akademiakide izateko helburua du egitasmoak. Oraingoan, 2000. urtean sortutako Epaimahai Orokorreko 43 lagunek osatuko dute.

Hemezortzi antzezan eskainiko dituzte Asvinenea lehiaketan

ASVINENEA ELKARTEAK, Ardilatxa eta Xpression! kolektiboan lankidetzaz, Asvinenea Poltsikoko Antzerki Lehiaketa jarri du abian. Hemezortzi taldek parte hartuko dute ekimen horretan, ekainaren 1era bitartean. Zortzi eta hamabost minutu arteko iraupena izango duten obrak eskainiko dituzte, Adunan, Asvinenearen egoitzan. Hainbat sari banatuko dituzte. Antzezan onenak, adibidez, 1.000 euro jasoko ditu eta gainera, Tele Donostin emitituko dute, publikoak aukeratutako lanarekin batera. Informazio gehiago: <http://www.asvinenea.com>.

Exprai ilustratzaileak Nabarra aldizkarian: «Kanon hauek lapurreta justifikatu besterik ez dute egiten. Behin pirateria egon badagoela onartu ondoren, pastelaren zati bat ziurtatu nahi dute beraientzat.

Horrela, herritar guztiak lapur bihurtu gaituzte, edota susmagarri behintzat. Gerra prebentiboen, atxiloketa prebentiboen eta hainbat gehiegikeria prebentiboren ondoren, isun prebentiboa asmatu dute. Zeren eta zuk, irakurle, agian oraindik ez zenuen zure bizitza osoan ezer pirateatuko, baina badaezpada, egin ez duzun delitua ordaintzen hasi beharko duzu».

Mariasun Landak Garan: «Niri amorru apur bat ematen didana duintasun minimorik gabe liburuak argitaratzea da. Helduen literaturan kalitate ezaren-

gatik argitaratuko ez liratekeen lanak haur eta gazte literatura bezala kaleratzea. Haur eta gazte literaturan aritzeak ez du esan nahi exijentzia maila jaitsi behar dugunik».

Mike Strangelove Sextysers taldeko kideak Entzun! aldizkarian: «Hitz guztiak euskaraz egin ditugu (...) Zorionez konturatu gara badugula publiko euskalduna, baina baita erdalduna ere, eta horrek asko indartzen gaitu. Egia esango badizut, rock&rolla ongi egiten bada, erraieetatik ateratzen bada, hizkuntzaren oztopoa –oztopoa baldin bada– erraz gaintzen da. Adibidez, Thee Michelle Gun Elephant-ek japonieraz kantatzen zuen; fitsik ulertu ez arren zaleak dituzte mundu osoan».

Bilbon ospatuko da Bizkaiko Dantzari Eguna, maiatzaren 6an

BIZKAIKO DANTZARI EGUNA Bilboko Zorrotzaurre auzoan ospatuko da, maiatzaren 6an. Ekitaldi nagusiak eguerdikoko dantza emanaldia eta arratsaldeko erromeria izango dira. Goizeko saioan, dantzari-dantzak (Agintariarena, Zortzinangoa, Makil Jokoa, Banangoa, Binangoa...), Gipuzkoako dantzak (Agurra, Makil Txiki eta Zinta dantza), Eltziegoko dantzak (Correcalles, Cuatro Calles, Jota...), gorulariak (Domingiloa eta Arku-dantza) eta Kaixarranka dantza eskainiko dituzte Bizkaia osoko taldeek. Egun osoan zehar, bestalde, puzgarriak, txosnak eta artisau azoka izango dira Zorrotzaurren, Euskalduna zubiaren alboan. Egitarau osoa: www.dantzanet.net.

Artxibategiko fondoak sareratuko ditu Euskal Ikasketen Zentroak

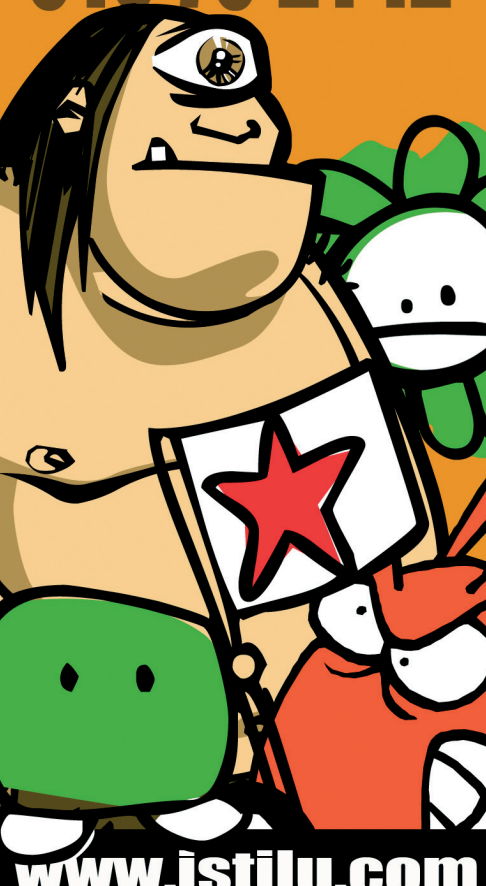
NEVADAKO EUSKAL IKASKETEN ZENTROAK 40 urte bete ditu aurten. Urteurrenarekin batera hainbat proiektu jarri dituzte abian. Horien artean artxibategiko fondoak Interneten eskuragarri jartzeko web gunea. Datorren hilean jarri nahi dute abian web gune berria. Artxiboko materiala, dokumentazioa, argazkiak, audio zein bideo grabazioak eta katalogotik kanpo dagoen materiala jarriko dituzte eskuragarri. Zentroaren 40 urteotako ibilbidea laburbiltzen duen erakusketa ere zabaldu dute urteurreneko ekitaldien barruan. Nevadako Euskal Ikasketen Zentroa: <http://basque.unr.edu>.

**Jantziak,
osagarriak...**

**Deitu eta katalogoa
eskatu !!!**

615 73 21 12

www.istilu.com

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

UNE EDO GARAI HAR- TAKO 4		GIZAKIA KARTA JOKO		IZAN EZIK, SALBU ZEIN LEKUTARA		BOKALA ERREPI- KATUTA IGITATZEA		MORROI, ZERBITZARI		PAIRATU 2		TESTIGU BANATU, ZAITTU	
								ZUBEROAKO HERRINKA UDALETXEA					
LEHENG OGERLEKO ERRO, ZUZTAR					GAU OSOKO PARRANDAK BALIO HAN- DIKO GAUZA								
							DUDA EGIN HITZAREN ATALA						
KILOA LIBURUKI		SALDA, ZUKU HARRESIA, MURRUA							ONGI ALDERATU				
				LANTEGI NEKAGARRIA							NONGO ATZIZKIA DIGESTIO ORGANO		
ATERKIA, GUARDASOLA	5	BIHIAK, GARAUAK				AZALA LAIKOA							1
							MUSEAN JOKATZEKO TXARTEL INFUSIOA						
SEIGARREN MUSIKA NOTA SEINALE			IAIOA ZEIN PERTSONA						JABETASUN ATZIZKIA ZORO, ERGEL				
					GAZTAROAN DAGOENA ESTRON- TZIOA							TONA USTEKABEA, HARRIMENA	
3						POLIT, IKUSGARRI AZKEN LETRA							
								OLIBAREN ZUKU					

Gasteiz

1 1181. urtean Gasteiz hiribildua fundatu zuen Nafarroako erregearen izena. "Jakituna" izengoitia zuen, kultur alorrean, eta arkitekturan bereziki, egini-ko obrenatik.

2 Gasteiz hiria zeharkatzen duen ibaia. Entziako mendilerroan sortzen da, Agurainen ekialdean, eta Miranda de Ebro inguruan Ebro ibaian isurtzen da. 20,6 metro segunduko emaria dauka batez-beste. 90 kilometro ditu.

ALEX LARRETXI

3 Alfonso..., Gasteizko alkatea. Filologia Erromanikoa eta Zuzenbidean lizentziatua, lehenago Arabatik diputatua izan zen Madrilén, Alderdi Popularreko idazkariordea EAEn eta Araban idazkari orokorra.

4 Gasteizko udalerria osatzen duten herrietariko bat, Mendizorrotzen magalean. Bordele eta Astorga arteko erromatar galtzada bertatik pasatzen zen; galtzadaren aurriak eta erromatar inskripzioak aurkitu dira. San Prudentzio eliza erromanikoa dago bertan. 550 metroko altueran kokaturik dago.

5 ... Ugalde, 1978ko azaroaren 27an Gasteizen jaiotako aktore euskalduna. Hainbat lan egin ditu bai telebista (*Periodistas*) bai zinemarako (*Alatriste*, *Los fantasmas de Goya*, *Reinas*, *Frío sol de invierno...*).

Sudokua

9 arteko zenbakiak jarri 3x3 lauki bakoitzean, koadro osoko lerroan errepikatu gabe.

	6				2		8	
9			3	8				5
8		7		6		1		
4			9					
	9			2			1	
					4			3
		4		9		3		6
5				3	1			7
	7		2				9	

Kike Amonarrizen umorea

Hitler lurrean

Gerra galdu eta bere buruaz beste egin zuenetik 60 urte igaro zirela-eta Deabruak, Lurretik itzultxo bat emateko baimena eman zion Hitlerri.

Biharamunean, ordea, atzera infernuan zen Adolf:

– Agudo itzuli haiz, Adolf! Zer gertatu zaik? Zer egiten duk hemen bueltan?

– Ezin izan diat gehiago jasan Lurrean ikusitakoal! Ederki aldatuta zagok mundual!

– Zer ba?

– Orain, negozioak egiten dituztenak alemaniarak dituk eta gerra egiten dutenak, judutarrak!

Anagramak

1										11
	2									
		3								
			4							
				5						
					6					
						7				
							8			
								9		
									10	

Hitz bakoitza hurrengoaren anagrama da, hau da, letra bat kendu edo gehitu beharko diozu hitza lortzeko

- 1.- Greba. 2.- Zaletasuna hartu.
- 3.- Latz bihurtu. 4.- Fruitu bilketa.
- 5.- Listua. 6.- Izan ezik, salbu.
- 7.- Bai zera! 8.- Garraiobide.
- 9.- Ile nahasia. 10.- Amona, amama.
- 11.- Txitatu duen oiloa.

Soluzioak

ANAGRAMAK

- 1-LANUZITE
- 2-ZALETU
- 3-LAZTU
- 4-UZTA
- 5-TUA
- 6-AT
- 7-ATX
- 8-TAXI
- 9-TXIMA
- 10-AMATXI
- 11-TXITAMA

L	J	J	A	A	P	O	A	R	M	E	N	D	S	K	T	M	U	P	A	L	A	K	E	I	N	A	L	O
J	O	A	G	T	R	A	S	A	L	T	S	A	O	N	I	K	O	A	R	R	U	A	D	U	N	T	E	A
A	P	A	S	A	K	A	T	U	D	A	T	U	D	A	T	U	K	A	R	T	A	K	A	R	T	A	D	U
A	T	I	A	G	A	I	G	A	I	T	S	A	O	N	I	K	O	A	R	R	U	A	D	U	N	T	E	A
A	P	A	S	A	K	A	T	U	D	A	T	U	D	A	T	U	K	A	R	T	A	K	A	R	T	A	D	U
A	T	I	A	G	A	I	G	A	I	T	S	A	O	N	I	K	O	A	R	R	U	A	D	U	N	T	E	A
A	T	I	A	G	A	I	G	A	I	T	S	A	O	N	I	K	O	A	R	R	U	A	D	U	N	T	E	A
A	T	I	A	G	A	I	G	A	I	T	S	A	O	N	I	K	O	A	R	R	U	A	D	U	N	T	E	A
A	T	I	A	G	A	I	G	A	I	T	S	A	O	N	I	K	O	A	R	R	U	A	D	U	N	T	E	A
A	T	I	A	G	A	I	G	A	I	T	S	A	O	N	I	K	O	A	R	R	U	A	D	U	N	T	E	A

3	6	5	4	1	2	7	8	9
9	1	2	3	8	7	6	4	5
8	4	7	5	6	9	1	3	2
4	3	1	9	5	6	2	7	8
7	9	6	8	2	3	5	1	4
2	5	8	1	7	4	9	6	3
1	2	4	7	9	8	3	5	6
5	8	9	6	3	1	4	2	7
6	7	3	2	4	5	8	9	1

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
XABI AIZPURUA

Zarautz - Getaria - Zumaia (Gipuzkoa)

Galtza bakero eta takoiekin

Izerdirik atera gabe eta galtza bakeroekin naturaz gozatzea posible al da? Bai. Ez daukagu urrutiko mendi tontorretara, itsaso galduetara, edo baso ezezagunetara joan beharrik. Horiek guztiak ere oso interesgarriak, politak eta gozatzeko modukoak izango dira, zalantzarik gabe.

Baina, izan gaitezen errealistak, daramagun bizimodu honekin ez daukagu asti askorik mapetan uxarka aritzeko, turismo gidetan aztarrean ibiltzeko, GR eta PR ibilbideen zailtasun mailak neurtzeko. Askotan, gauden zurrunbilotik irten, *off* botoiari sakatu eta memento batez agur esateko gogoia etortzen zaigu. Banoa.

Parranda osteko igandeetan, mendiko botak janzteko gogoia izaten al dugu? Ez askorik. Ba ez dezagun behartu geure gorputza, bestela ere nahiko egur ematen diogu eta. Ihesaldi laburrak, bizpahiru ordukoak, prestakuntzarik behar ez dutenak, iristeko errazak, eta batez ere, bakero eta takoiekin egiteko modukoak. Asfaltoa eta natura elkarren ondoan, kontraesanaren armonian dauden tokiak ezagutuko ditugu ihesaldi motz hauek egiteko. Zarautz eta Zumaia arteko kostaldea ederra da, baina postaletako irudi tipiko eta topikoez gain, txoko ezezagunagoak ere badaude bertan.

Bazter ezezagun horietako bat Zarautzen aurkituko dugu. Bertako hondartzak ez dauka sekreturik: marradun toloak eta urrutira ageri den Getariako arratoia. Baina hondartzatik ez oso urrun txoko berezi bat dago. Parrokia ondotik aldapa gora abiatu eta Vista Alegre auzora iritsiko gara. Maldan eta zuhaitz artean eraikitako etxeek osatutako auzo honen goialdera iritsitakoan, Auzo Elkarreak daukan egoitzaren atzealdean, Vista Alegrek parkea agertuko zaigu beso zabalik. Zuhaitz arteko bidexka ugarietako bat aukeratu eta gorantz abiatuta, abagune politak topatuko ditugu berrikerako edo haurrekin jolasteko. Garai batean, Villapadiernako kondearen jauregia zegoen bertan, eta parke botanikoa osatu zuten mundu guztitik ekarritako landare mota desberdi-

nekin. Zuhaitzak, zuhaixkak, izeiak, espezie bereziak... denetarik aurkitu daiteke. Baita hain berezia den arka-murka zuhaitza ere –horrela esaten diote Zarautzen artelatzaari–, Kantauriko kostan dagoen artelatza basorik aberatsenetakoa osatuz.

Dena den, ezustekorik ederrena parkearen goialdera iritsitakoan aurkituko dugu: Torreoia. 1913an eraiki zuten zirkulu erdiaren forma daukan begiratoki hau eta Gipuzkoan hormigoï armatuarekin eraikitako lehen eraikina da. Hain zuzen ere, Villapa-

**Getariako moilara doan
bidegurutzea baino 100 metro
lehenago eskailera batzuk daude,
bondartza txikia dago bukaeran**

diernatarren alabarentzat eraiki zuten, neskatzak hango ikuspegi paregabeaz goza zezan. Azken harmakadetan, erakunde publikoek ez dute batere zaindu Torreoia. Horregatik da hein handi batean ezezaguna. Dekadentziaren estetika gustatuz gero, terraza aproposa da Zarautzi gain-begirada berezi bat emateko. Inguruko zelaian etzanda ere majo egon daiteke eguzkitan.

Itsaso bazter sekretuak

Mendi aldetik, itsaso bazterrera egingo dugu. Zarautzik Getariara goazela, Getariako moilara jaisteko bideguru-

tzea baino 100 metro lehenago eskailera batzuk aurkituko ditugu pasealekuan. Itsas bazterreko haitzetara eramango gaitu eskailerrak amaitzean hasten den bidexkak. Getariarrek *bondartza txikia* bezala ezagutzen duten honetan, gaur egun ez dago hondarrik. Haitzak besterik ez daude agerian. Nahiz eta errepidea gainaldean izan, itsasoari begira egoteko toki bakartia da. Batez ere udan gozatzeko tokia da haitzarte hau. Inork txintik esan gabe biluzik jartzeko aukera egon ohi da, baita bakar-bakarrik bainatzeko ere. Haitz handiak daude bertan, hiru lagun etzateko modukoak. Goiz-pasa ederra gustuko liburu batekin. Hondarrik ezean, haitzen artetik sartu behar da uretara. Lehorra eta bustiaren arteko eremu horretan, gorputza haitzetara egokitze modua ere izaten da, erdi busti erdi lehor, eguzkitan anfibio bihurtuz.

Katxapo

Getariako arratoia, aipatu bezala, urrutitik begiratuta postaletako silueta ezaguna da. Baina, nork ezagutzen ditu arratoiak bere baitan gordeta dituen sekretu ezkutatuak? Getariako moilatik abiatuta, ordu laurden batean arratoiaren tontorrean gara. Bidean, apurka-apurka herriguneko ikuspegi urbanoa lausotzen joan da, eta naturari utzi dio tokia. Alde batera labarrak, olatuak brausta eta brausta. Bestera, zelai eta bidexka txikiak, apatxo eginda itsasoari begira egoteko eserlekuak.

Goian, Villapadierna kondeak 1913an alabarentzat eraikiarazi zuen torretoa; Gipuzkoan hormigoi armatuarekin egindako lehen lana da.

puntan dagoen eraikin misteriotso honen aurrean, betiko galdera: “Norbait bizi ote da hor? Eta hala bada, nola bizi ote da?”. Bizimodu desberdina, seguru. Itsasargiarekin batera agertuko zaigu Zumaia inguruko kostaldea, eta arratoiaren tontorra gertu izango dugu, gain-gainea Katxapo duela. Katxapo izena du bertan dagoen eraikin zuri zaharkituak. Dekadentzia ukitu bat berriro ere. Batetik, herriaren ikuspegi ederra daukagu bertatik. Bestetik itsasoa zabal-zabal. Zelaia ere badaude goialdean, eta labarretarako mugak ondo itxita daude. Familiarekin bazkaltzera joateko toki egokia da Katxapo. Haurrek primeran pasatzen dute bertan jolastuz, inguru

desberdina iruditzen zaie, eta bidaia antolatzen duenarentzat ez da batere konplikatu eta bertara iristea. Eguraldiak, bat-batean, muturra okertuz gero, berriz, moila bertan dago.

Asfaltoa eta itsasoaren artean jarraituz, Zumaia aldera egingo dugu. Dozena erdi inguru bihurgune pasa-

tu ondoren, tunel zatar baten azpitik pasatuko gara. Zenbat diru gastatu ote dute errepide honetan? Garapenaz hizketan, hau behintzat, jasangaitza. Iraunkorra ez dakit. Tunela pasatu ondoren, malda gora goazela, errepide ondoko babes hesian eten bat topatuko dugu. Hau da gure parentesia. Sasi eta zuhaixka artean behera joango gara, apurka-apurka errepidea atzean utziz. Metro gutxi-
ren buruan, erabat aldatzen da ingurua eta paisaia, autoak derrepente ahaztuko ditugu. Behera goazela, ezkerretara zabalgun bat topatuko dugu, zelaitxo batekin. Maitaleekin edonolako (bai, edonolako) jokojolasak egiteko parada ematen du zelai txiki honek. Hori bai, gu etorri garen bidetik, edonoiz, norbait agertu daitekeela kontuan izan behar. Ikuspegiari eta itsasoaren zaratarri pasioa gehitzea bakarrik falta da.

Dena den, zabalgunetik beherago ere joan daiteke. Belar eta haitz artean, egurrezko mahai bat dago bertan jarrita, zahartuta jada. Koadrilarekin edo lagun taldearekin parranda ondoreneko biharamunak pasatzeko toki egokia da. Litxarreriaz betetako zorroak eta bezperako oroitzapenak. Dena den, neuronak ondo izanez gero ere, toki ederra. Badaude kubo formako haitz erraldoi pare bat, Moneo arkitektoak inspirazioa non bilatu zuen salatzen dutenak. Bidexkatik haitz artera jauzi

Begira egoteko, besterik gabe. Ondo zaindutako ingurua da Getariako arratoi, eroso. Bertara doanari haurtzaroko paisaia imaginarioak etortzen zaizkio gogora. Altxorraren uhartea esatea gehiegitxo izango da, baina antzeko zerbait. Tontorrerako bidean topatuko dugu itsasargia. Eta arroka

Surfaren ufada

Zarauztik Zumaiara bitarteko kostaldean txango inprobisatuak egiteko makina bat toki dago; baita kirola eginez gozatzeko ere. Surfa adibidez. Errepidean joanean doala nork ez ditu ikusi olatu apurren artean tauladun inurriak? Zarauzko hondartzan dauden bi gune nagusiez gain (Borgeto eta Beraza), Zumaiara bitarteko kostan leku ugari ibiltzen dira inguruko surfariak eta kanpotik etorritakoak.

Zarauztik abiatuta, Ubiriko badia da toki horietako bat, olatuak agertzen diren heinean harapatzen dituzte bertan. Getariara iri-

tsita, herriaren atzealdean dagoen Gaztetape hondartzan ere jardun ohi dute sarri askotan surfariak. Dena den, azken aldian hedabideetan oihartzun handiena izan duen olatu-gunea ondoren dator: Planeixa. Getaria ondoren dagoen tunela pasatuta agertzen da itsasoan Planeixa ingurua, ur azpiko haitzak ordeka gris bihurturik. Bertan jaio zen, eta hil ere bai, 2006ko otsailan hain ezaguna egin zen olatu erraldoia. Motoekin olaturaino eramanda harapatzen dituzte Planeixan olatuak. Dena den, bada beste tokirik ere. Zumaiara iristear, Orruako badiatxoaren bazterrean, bihurgunean bertan dago Izustarriko punta. Lur mutur txiki horren parean irteten duen olatua ere sarritan hartu ohi dute ausartenek. Azkenik, Orruako badiatxoan sortzen diren uhinek ere surfari ugari erakartzen dute. Surfaren ufadak sukarra eragiten die askori, eta olatu artean ibiltzeko aukera izanez gero, ezin hobeto.

eginda, itsas bazterreraino jaisteko aukera dago; ahal dela itsas behearekin eta eguraldi onarekin jaisteko. Itsaso zakarrarekin ere, haitz arteko igerilekuan olatuak nola apurtzen diren ikusteak merezi du.

Inpernupe

Kostaldeko bideari jarraituz, Zumaiaraino iritsi gara. Hemen ere badago ihesbiderik. Aldi berean, zibilizaziotik gertu eta urruti egoteko aukera topatuko dugu Inpernupen. Moilatik itsaso aldera doan pasealekua hartu, eta Talaiepe jatetxera iritsitakoan, ezkerretara egin behar da. Gora begiratuta, laster ikusiko dugu Zumaiako itsasargia. Lehengo galdera burura. Itsasargiaren mendi malkarrean irekiune bat

aurkituko dugu, aurrera egin, eta itsasoarekin tupust eginez. Asko zaindu gabeko gunea da Inpernupe ere, eta batez ere, udan itsasbeherarekin atera dakioke zukua. Bainatzeko eta eguzkia hartzeko aukera ematen du Inpernupek. Hala ere, udazken eta neguan paseatu ondoren, petrilean eseri eta pipitak janez berriketan egoteko ere leku aproposa da. Urola ibaia nola itsasoratzen den ikusteko pasealekuaren muturreraino joaten bagara, aldiz, Zumaiako Paolera iritsiko gara. Han ere, itsaso barnera sartzen den hormigoizko beso horretan, gustura egoten da.

Pentsatzen jarrita, paradoxiakoa da: naturaren legeen kontra eraikitako tokian lortzen baitugu naturaz gozatzea. Kontraesanaren muga, berriz ere. Baina bagoaz.

Off. ■

Inpernupe leku aproposa da,
udazken eta neguan, paseatu
ostean pipitak janez berriketan
egoteko itsasoari begira

Dive Tarpoon Urpekaritza

Kirol portua, A7 lokala
48992 Getxo

Tel / Faxa: 94 4912577

e-posta: divetarpoon@euskalnet.net
web orria: www.divetarpoon.com

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ASTRONOMIA

Oxigeno molekularra atzeman dute espazioan

ASPALDITIK ari ziren ikerlariak espazioan dagoen oxigenoa ikertzen eta jakin bazekiten hidrogeno eta helioaren atzetik hirugarren materia ugaria dela espazioan. O (oxigeno monoatomikoa), OH (hidroxilo taldea), H₂O (ura) eta O₂ (oxigeno molekularra) dira espazioan topatzea espero zuten oxigenoaren erak.

Lehenengo hiru erak detektatu dituzte aurreko urteetan eta oxigeno molekularra baino ez zen geratzen atzemateko. Berriki Suediak, Finlandiak, Frantziak eta Kanadak eraikitako ODIN satelitearen bidez Sugearen konstelazioan dagoen Rho Oph A deitu molekula-lainoan oxigeno molekularra topatu dute.

Topatutako kantitatea ez da oso handia izan, baina aurkitutako arrastoari segika

2001-02-20an Svobodnyk (Errusia) igorri zuten espaziora ODIN satelitea.

leku gehiagotan berriz kausitzeko esperantza dute.

Aurkikuntzaren garrantzia oso handia da, izan ere unibertsoan inon bizirik bada, edo izan bada, oxigenoaren presentziak iragarriko digu. **I**

O s a s u n a

JABIER AGIRRE

Tabakoa emakumeen sexualitatearentzat kalte

IKERTZAILEEK tabakoaren adikzioaren inguruko alderdi berriak azertzen jarraitzen duten bitartean aldiro ematen dizkigute tabakoaren kontra egiteko argudio gehiago.

Oraingo honetan emakumearen sexualitatearen gaineko eraginaz arituko gara: Desira sexuala apaltzeaz gain, zigarroak erretzeak bagina lehortzeko arriskua eta genitalen atrofia eragiten omen ditu, eta horrek, noski, harremanetarako gogoia dezente moteltzen du.

Tabakoak ekarri dizkio, hein handi batean, emakumeari betidanik gizonezkoekin lotu izan diren gaitzak; biriketako minbizia edo gaitasun kardiobaskularrak esaterako. Hala ere emakumeek gizonek baino gehiago erretzen dute gaur egun. Arrazoiak bat baino gehiago

dira: batetik, goian aipatu arrisku horiek oso oharkabean pasatu dira orain arte, bestetik erretzeari uzteak pisua gehitzea dakarrela pentsatzen dugu, gainera, *light* zigarroek ez dutela hainbestearinoko kalterik egiten uste izan du jende askok. Hori dio bederen Maria Angeles Planchuelo doktoreak, Tabakismoan Adituak diren Espezialisten Elkarteko presidenteak. Bere ustez, "nerabezaroan, neska gazteek erretzen hasteko joera handia dute, batik bat beraien amak ere erretzen badu". Gezurra badirudi ere, adin honetan lagun-taldeak eragin gutxiago du neska gazteengan adin bereko mutilengan baino; horregatik da gurasoen eragina hain garrantzitsua, amarena batez ere.

Erretzen jarraitzeko, ezinbesteko garrantzia du nikotinak pisua kontrolatzeko eta aldarte txarrak uxatzeko duen eraginak. Emakumeek —eta baita neska gazteek ere— gehiagotan erretzen dute adikziogatik gizonezkoek baino. Gizentzeko beldurra funtsezkoa da erretzen jarraitzeko, eta baita presio psikologikoen eta estresaren kontra tabakoak ematen duen lasaitasun edo baretasun sentsazioa ere.

Do these "signals" warn that you SMOKE TOO MUCH?

Here's how to smoke all you want—

If you really enjoy smoking, yet feel you smoke too much, you don't have to cut down and deprive yourself of smoking pleasure! Follow the lead of thousands of others — switch to new Juleps Cigarettes. Smoke all you want without unpleasant symptoms of oversmoking! A smoking miracle? Yes, it's the triple miracle of mint. (1) Your mouth doesn't get smoke-weary! (2) Your throat doesn't get that harsh, lugging feeling! (3) Your breath avoids tobacco-taint! Get Juleps today — get more joy out of smoking!

- 1 No "stale-tasting" mouth
New miracle-mint stays in the mouth of Juleps, refreshes the throat. No "dry-as-dust" rawness, even if you smoke 20-40-60 Juleps a day.
- 2 No raw "burned-out" throat
Miracle-mint stays in the mouth of Juleps, refreshes the throat. No "dry-as-dust" rawness, even if you smoke 20-40-60 Juleps a day.
- 3 No heavy "tobacco-breath"
Unpleasant tobacco-breath is a common form of halitosis. But... the hint of mint in Juleps lingers, leaves your breath pleasant and inviting.

The Miracle of MINT

Developed at a great American university, a hint of mint improves the taste of Nature's finest tobacco in new Juleps—makes a smoking miracle for mouth, throat, breath. Of course, all leading cigarettes contain same *deceiving*—licorice, rum, sugar, chocolate, etc. Do not confuse new Juleps with *mint-flavored* cigarettes!

BIOKIMIKA

Naturak eragindako
dutxa, lurra freskatzeko

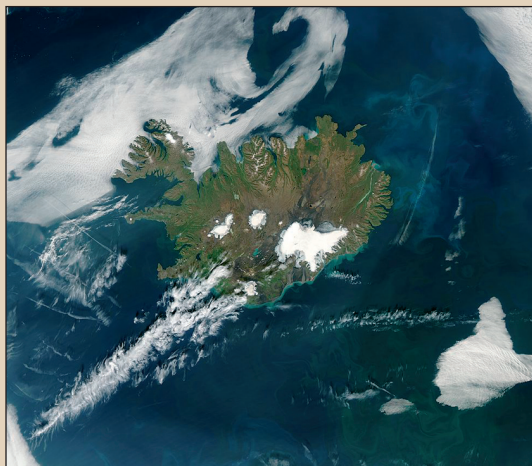
NEW MEXICOKO (AEB) Teknologi Institutuko Oliver Wingenter-ek eta bere ikerketa taldekoek ustekabeko aldaketak topatu dituzte itsasoko prozesu kimikoetan, itsasoan azidotasuna eta karbono dioxidoaren maila handitzen direnean.

Hilabete eskaseko esperimendua egin dute eta eskuartean gaur egungo datuak eta mende honen bukaerarako aurreikusitakoak erabili dituzte. Azterketa horretan itsasoetan gertatzen diren prozesu kimikoek Lurreko kliman duten eragina argitzen saiatu dira.

Ikerketa honekin itsasoan gertatzen ari den azidotasunaren handitzea eta fitoplanktonaren artean gertatzen den erlazioa agerian utzi nahi izan dute. Antza denez, azidotasun eta karbono dioxido maila handiek dimetilo sulfuroaren kontzentrazioak handitzen dituzte eta ondorioz atmosferan gero eta laino gehiago sor daiteke; ondorioz euri gehiago eta Lurra freskatzeko letorke.

Zuzen dabiltzala esateko zantzuak badiren arren, gaur gaurkoz ezin da beraien hipotesia zientifikoki baieztatu. Horretarako ondorengo hilabeteetan beste azterketa batzuk egingo dituzte.

Tira ba, gizakiok egoskortuta gaude klima aldatu nahian, baina, antza, ezagutzen ez genizkion autodefentsarako mekanismo sekretuak gordetzen ditu naturak. **I**

Islandia satelitetik hartutako irudian. Itsasoko argiuneak fitoplankton masak dira.

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

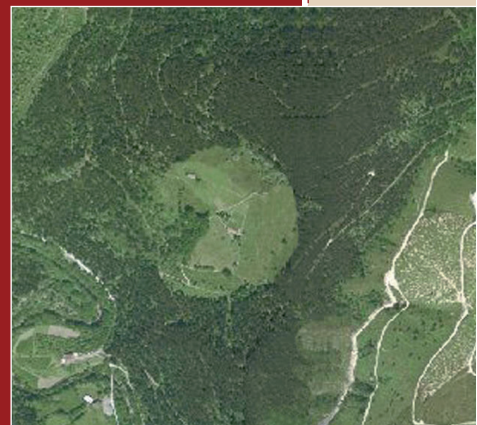
Bigaolekuko artamugarria

ARTAMUGARRIBEKOATIK eka-
rriak dira bai sagastiko
sagar makatzak eta hauek
sestratzeko mentu ugari.
Artamugarria edo kortarria
edo austarria edo austerre-
tza edo austarritza garai
bateko larreak mugatzen
zituen mugarria da. Sarobe,
biaoleku, bigaoleku, korta,
kortaerdia, kortaoso, saro,
saro, sare, saroe, kaiolar,
barrendegi, bustalitz-
tza, ola... makina bat izen
larre hauen garaiko garran-
tziazen adierazle.

Larre hauek sail borobilak
dira eta artamugarria da
erdia, erdian den mugarri
handia. Dirudienaz hasieran
herriarenak ziren sail haueta-
ko bakoitza sendi edo leinu bati
bere gozamenerako uzten
zitzaion. Jabego pribatuaren
hasieratako koska izan dai-
teke gure herrian. Bertan
bazkatzen zuen behikundeak;
gerora bordak, txabolak, etxolak,
olak, etxaldeak, base-
txeak, landatxeak eta baserriak
eraiki izan dira.

Sarobe gure azken biren bat mila
urtetako kulturaren azterna
garrantzitsuenetakoa izateak
besterik ezin azal dezake zein
abandonatua, utzietsia eta
ahaztua duguna. Hego-hegoko
lurralde beroenak kenduta
beste edonongo lur zatiren
baten aireko argazkia hartu eta
ez da zaila sarobe izan direnak
topatzea; alferkeriak jota
mandrain bazara Astobitzakoa
di-da batean idoroko duzu
Berriatuako barrutian, Amoroto
eta Markina-Xemeinekin duen
muga borobil dotorean.

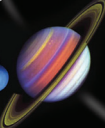
Sarobe gehienak neurri berekoak
dira: artamugarritik zazpi oineko
(gizabeteko) zazpi braza bete
dituen hamabi gorabilako soka
bota eta lau, zortzi edo hamasei
bazter-mugarrien barnealdea, hau
da hogeitabost golde edo 8,455
ha. Neurtzeko egun erabiltzen
dugun sistema hamartarra baino
zaharragoa omen den zazpitarra
oinarri, bizirik dirauen Neolitoko
neurri bakarra omen munduan.
Munduko etnomatematikari eta
arkeoastronomo aurrera-tuenak
gureari begira eta gu, gilbor,
atzeraka, Neolitotik atzera...

Gure amona, Aizpuruako
Joxeparen artaldeak
bazkatzen zuen Antxistako
sarobearen, Urnietan.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Rasputin eta aspirina

SAN PETERSBURGO, 1905. Errusiako tsarraren seme bakar Alexis Nikolaievichen hemofilia larritzen ari zela eta, tsarinak Grigori Rasputin ekarri arazi zuen Romanov sendiaren jauregira. Anna Viruboba lagunak gomendatu zion tsarraren emazteari Siberiako mistikoaren sendatzeko ahalmenaz baliatzea. Oinordeko gaztearen osasunak berehala egin zuen hobera. Eta Rasputin Romanov dinastiaren azken urteetan eragin handiko pertsona bilakatu zen.

Ikerlari batzuk uste izan dute hipnosia erabiliz lortu zuela Rasputinek Alexis Nikolaievichen osasun egoera hobetzea. Baina “mirakuluaren” arrazoia askoz sinpleagoa da. Rasputinek ez zuen ezertxo ere egin. Sendatzeko bide bakarra otoitza zela uste zuen; horregatik, ez zion haurrari inolako sendagairik eman, eta gorteko medikuen ordu-arteko tratamenduak ere eten zituen.

Medikuek droga berri bat eman zioten printzeari: azido azetilsalizilikoa, hau da, aspirina. Berez, sahasaren azalaren, hostoen eta izerdiaren onurak aspaldi ezagutzen ziren. K.o. I. mendean sukarra eta oinazea leuntzeko erabiltzen zuten dagoeneko. Baina azido salizilikoa azetilazioa ez zen 1853a arte lortu; Gerhard kimikari gazteak egun erabiltzen dugun aspirina sortu zuen. Gero, Felix Hoffmann-ek azetilazioa maila industrialean egitea lortu zuen, eta 1899 otsailaren 10ean enpresa aleman batek merkaturatu zuen.

Aspirinak odolaren koagulazio prozesua geldotzen du eta, ondorioz, kalte egiten die hemofilikoei. Huraxe izan zen Rasputinen “miraku-

Lerro hauen gainean, Grigori Rasputin. Eskuinean, azido azetilsaliziliko pote zaharrenetakoak, Rasputin hil zuten garaikoak.

lua”: ez zekien azido azetilsalizilikoak printzeari kalte egiten zionik —egun, aspirinaren mekanismoak ez dira oraindik ondo ezagutzen—, baina medikuen esanei muzin eginez, nahi gabe, mese-de handia egin zion tsarraren semeari.

Zalantzarik ez da 48 urte bete baino hamar egun lehenago Rasputin osasuntsu zegoela. 1916ko abenduaren 31n, Felix Yusupov printzeak eta Dmitri Pavlovich Romanov tsarraren lehengusuak siberiarra hiltzeko ahaleginak egin zituzten, zerbitzu sekretu britainiarren laguntzarekin. Lehenik zianuroa bota zioten txokolatean, baina pozoiak ez zion esperotako kalterik egin. Horregatik Yusupov printzeak tiro egin zion. Baina Rasputinek bizirik jarraitzen zuen. Orduan buruan kolpe bate eman eta Neva ibaira bota zuten. Kolpeak ere ez zuen akabatu; gerora egindako ikerketek frogatu zuten itota hil zela. Ederki kosta zitzairen bizi guztian aspirina bat bera ere hartu ez zuen gizona garbitzea. ■

ARRASTOAK

JEANNE D'ARC en ustezko arrastoak momia egiptoar batenak dira. Hori argitaratu berri du, behintzat, zientzialari talde batek *Nature* aldizkari britainiarrean. Arrasto horiek XIX. mendean aurkitu zituzten, hain zuzen, historialari frantziarrek Jeanne D'Arc mito nazional bihurtu zuten garaian. Tourseko artzapezpikutzaren egoitzan daude gordeta ordutik, baina eliza katolikoak ez ditu inoiz erlikiatzat hartu ofizialki. Berriki egindako azterketak agerian utzi du Tourseko arrastoak

faraioen garaiko momia egiptoar batenak direla. Eta agerian gelditu da fededunek mende eta erdian gurtu dituzten erlikiak ez direla 1431n erreta hil zuten Jeanne D'arc-enak.

Gainera, aste gutxian, Frantzia giza arrastoen inguruan azaleratzen den bigarren gezurra da hau. izan ere Louvre museoko arduradunek martxoan jakinarazi zuten ustez Ramses II.aren arrastoak gordetzen zituzten kanopeak olio dutela barruan.

José Antonio Santano

«Mugaz gaindiko kooperazioa krisian dago»

Irun, 1965. Zuzenbidean lizentziatua, 18 urterekin Espainiako Estatuko zinegotzirik gazteena izan zen. Txikitan Real Unionen jokaturakoa eta orain Bigarren Mailako talde honen jarraitzaile handia, Gipuzkoako Foru Aldundiko Gaztedia eta Kirol diputatu ere izan zen. Egun, Gipuzkoako Batzar Nagusietan eta PSE-EEko Zuzendaritzan egoteaz gain, Irungo alkatea da 2002tik. Maiatzean, berriz ere PSEko hautagaia izango da Gipuzkoako bigarren hiririk handieneko Udalerako.

Azken hauteskundeetan EAJ-EA koalizioa gertu izan zenuten.

Egia esan, EAJ-EA gertu 1999ko hauteskundeetan izan genuen: guk 8 zinegotzi lortu genituen eta eurek beste 8, chunka botoko diferentziarekin. 2003an ordea, 1.600 boto-ko diferentzia egon zen eta guk zinegotzi bat gehiago lortu genuen. Hauteskundeei begira baikorra naiz, gestio ona egin dugu eta nahiz eta denenak bezala gure lanak akatsak izango dituen, oro har hiriak asko aurreratu duela ikusten dut, bai gai estrategikoetan eta baita bizitza kalitatean ere.

Oposizioari ez diozue beldurrik, beraz. Irungoa oposizio gogorra al da?

Ez dakit ni ote naizen oposizioa kalifikatu behar duena, baina ez diogu inongo beldurrik. Gainera, politika lokalean norberak bere proiektua aurkeztu behar duela uste dut eta guk hala egingo dugu.

Eta irabaziz gero, PPrekin koalizioan jarraituko al zenuke, Espainian bi alderdien arteko giroa nola dagoen ikusita?

Paktuak ez zaizkit burutik pasatzen hauteskunde garaian, eta gutxiago PPrekin. Inoiz ez dut PPrekin pakturik egin nahi izan. Hain zuzen, 2003ko hauteskundeetatik 2005 urte erdialdera

MIKEL GARCIA
Argazkiak: Dani Blanco

arte bakarrik gobernatu genuen, EAJ-EArekin adostutako akordio zehatzekin, eta hauei elkarrekin gobernatzeko proposamen formala egin nien, baina EAJk ez zuen nahi izan. Guk 25etik 9 zinegotzi ditugu eta Irunen oso proiektu garrantzitsuak daude: lau urteotan 60 milioi euro baino gehiago inbertitu

ditugu eta hori, onerako edo txarrerako, gehiengoarekin baino ezin da egin.

PP ez dut gustuko eta eurekin gestio proposamen batzuk paktatzeaz aparte, ezin dugu askoz urrutirago heldu.

Eta EAJk koaliziorako aukera izaten jarraitzen du?

Hori euren esku egongo da. Bi EAJ ikusten ditut, herrialdearen bi ikuspegi desberdinekin, baita Irunen ere, eta euren esku dago Irungo etorkizunean zein funtzio jokatu nahi duten. Nik, dudarik gabe, alderdi guztiei eskua luzatzen diet kolaboratzeko eta hirian proiektuak aurrera ateratzeko.

Ondo irudituko litzaizuke Irungo Abertzale Sozialistak taldea hauteskundeetara aurkeztu ahal izatea?

Aurreko hauteskundeetan [ezker abertzaleko] Irun Herria aurkeztu zen eta legearekin bete zutenez parte hartu zuen. Ahal bada sentsibiltate guztiak ordezkatuak egon behar dira. Noski, legea bete behar dute,

baina hori oinarritzakoa da. Duela lau urte egon baziren, Irunen ez du zertan orain arazorik egon behar.

Alardea gatazkarik gabe

Alardea gai garrantzitsua da Irungo boto-emailentzat. Eragiten du Udal Gobernuak alardearekiko duen jarreran?

Alardearen kontuan, zenbat eta akordio politiko handiagoa izan eta alkateak edo talde politiko batek protagonismo gutxiago, hobe. Lau urteotan, alardearen inguruan hartu diren erabakiek ahalik eta adostasun politiko handiena izan zezaten saiatu naiz. Udalean ez dago batasunik gai horretan, baina gehiengo handi batek ikusten du festa ulertzeko bi modu daudela, biak errespetagarriak; errespetatu ditzagun festa egiteko eta egokien iruditzen zaien eran egiteko batzuen eta besteen esku-bideak. Bide horretatik legalki eta politikoki ongi egin dugula uste dut eta ez dugula gizarte irundarra puskatu, funtsezkoa dena. Nire nahia da iaz bezala aurten ere alardea ongi irtetea, inongo gatazkarik gabe.

Baina egia da baten alde egiten dela, alkateak alardeetako batean –tradizionalen– parte hartzen baitu.

Guri alarde batek baino ez digu baime-na eskatzen kalean ikuskizuna egiteko. Beste alardeak, mistoak, Barne Sailari eskatzen dio baimena, manifestazio bezala. Hau da, nik beti azkeneko unean dut manifestazio horren berri, eta Barne Sailaren eskutik. Modu batean, eura dira euren ekitaldia zer-bait desberdintzat hartu nahi dutenak. Dena den, horren guztiaren gainetik elkarbizitza da garrantzitsua.

Gipuzkoako batzarkide izanda, Irunek Gipuzkoan protagonismorik duela ikusten duzu ala oraindik askori urruti gertatzen zaion hiria da?

Bigarren hiri populatuena izateaz gain, azken 10 urteotan arlo guztietan gehien garatu eta hazi denetakoa da. Primera-ko merkataritza eta zerbitzuak ditugu, museoa, Ficoba azoka, oso kontserbatorio ona, hezkuntza eskaintza bikaina, jende ekintzailea... Errealitate hori hor dago eta kontuan hartzen hasiak dira, baina egia da batzuetan Gaintxurizketa Himalaia bezalakoa dela eta urrutiegi sentitzen garela. Etorkizunean hori konpontzen joango dela espero dut, Bidasoa bailarak Gipuzkoan eginkizun oso garrantzitsua duelako. Ez gara oso ezagunak eta Gipuzkoako Foru Aldunditik eta Eusko Jaurlaritzatik ez dugu gauza askotan babesik izan.

Alderdi desberdinekoak zaretelako?

Ez dakit, ziur horrek eragina izan duela, eta baita hiriari buruzko ezjakin-

tasunak. Kontua da Irungo edozein herritarrek esango dizula batzuetan hiriburutik 18 kilometrora baino, 1.800era gaudela dirudiela.

Halere, Ficoba azoka ireki zen Irunen. 2003an inauguratu zen eta oraindik ez dirudi oso arrakastatsua denik...

Ficoba askoren iritziaren kontra inauguratu zen. Beti planteatu dugu hau Gipuzkoako azoka-esparrua izatea, mugaz gaindiko xedearekin, baina batik bat Irungo herritarren bultzadarekin eta Europar Batasunaren diru laguntzarekin egindako proiektua izan da, Eusko Jaurlaritzak ez duelako bate-re lagundu eta Aldundiak oso gutxi. Harritzekoa dena da bakartasun horrekin eta egunez egun trabak jarri dizkiguten arren, 2007an azokak 1.800.000 euro fakturatu izana, eta Udalak ez iaz eta ez aurten ez dio diru laguntzarik eman behar izan. Oraindik ibilbide luzea du egiteko, hiru urte baino ez dituelako, baina harro gaude eta gainera Irunentzako erreferentzia gunea da.

Trabak aipatu dituzu. Nola eragin dio BEC azokak Ficobari?

Bere garaian Ficobaren aurka doazen arauak egin nahi izan ziren EAEn, Gipuzkoako Foru Aldundiaren babesarekin, eta horrek bereziki mindu ninduen. Batzuetan bazirudien handiak txikiari beldurra ziola. Ondoren ikusi dugu Ficobari azoka bat egitea

Euskararen egoera Irunen

Kontseiluak 10etik 4,76 puntu eman berri dizkio Iruni euskarari dagokionez. Hainbat udal-iragarki gazteleraz baino ez direla ateratzen kritikatu du batik bat.

Irun Lekeitio edo Azkoitiaren atzetik dagoela irakurtzea ez da ezustekoa izan niretzat, bai ordea aldea hain handia ez dela ikustea. Irunen, arrazoi historiko eta soziologikoengatik, euskararen presentzia Gipuzkoako beste hainbat herritan baino txikiagoa da, baina nondik gatozen ikustea eta egiten ari garen ahalgina baloratzea ere gustatuko litzaidake: Biziberritzeko Plana onartu dugu, Euskara sail indartsua dugu, ondo dabilen euskaltegia, sustatzen ditugun euskarazko argitalpenak... Nola geunden duela bost urte? Iaz 600.000 euro baino gehiago bideratu genituen arlo honetara eta aurten ziurrenik aurrekontua handiagoa izango da, oraindik egiteko asko dagoela dakidan arren.

bururatzen zaionean hurrengo urtean errepikapena daukagula BECen –esaterako, Mendiexpo–, eta gainera diru laguntza publikoarekin askotan. Kopiatzea erraza da boteretsuaren babesarekin, hemen 2007ra arte Eusko Jaurlaritzarekin hitzarmenik izan ez dugunean. BECek duen defizit handiarekin diru laguntza asko jasotzen ditu eta ez gara berdintasun egoeran lehiatzen ari. Nire ustez, bi proiektuak osagarriak dira eta BEC beharrezkoa da, baina min ematen dit batzuek hainbeste eta besteok hain gutxi izateak.

Ficoba ez da turismoan jarri den indar bakarra. Iaz Oiasso erromatar museoa inauguratu zen, barkuek zuzenean Irunen lurra hartu ahal izateko proposamena martxan da, Aiako Harrian ere proiektua dago... Turismoa da oraindik gaititu gabeko irakasgaia?

Irun ez da hiri turistikoa eta onartu beharra dago, batez ere beste gauza batzuek bizi gara: hiri komertziala gara eta garraio modernoak, industria indartsua edota zerbitzu onak ditugu. Hala ere, Irunek baditu elementu oso erakargarriak ingurua bisitatzera datorren turistarentzako eta oraindik asko hobetu dezakegula egia da.

Irun, Hondarribia eta Hendaia biltzen dituen Txingudiko Mankomunitatearen lana bateratua da ala bakoitzak bereari tiratzen dio?

Bidasoa marka promozionatzeko lan handia egiten ari gara turismoari begira, baina gainerakoan kooperazioa hasi baino ez da egin. Herriarteko harreman historiko, kultural eta sozial handia dugu, baina proiektu strategi-

“PP ez dut gustuko eta gestio proposamen batzuk paktatzeaz aparte, ezin dugu askoz urrutirago heldu”

koetan erakunde mailako harremana zaila izaten ari da. Mugaz gaindiko kooperazioa nolabaiteko krisian dagoela esan daiteke, maila zabalagoan: Euskadi-Akitania artean, esaterako. Kooperazioa ezinbestekoa dela uste duenetakoa naiz, baina une hauetan bi aldeetan gehiago begiratzen diegu gure aukerei, lehiakortasunaren ikuspuntutik, eta leku gutxi uzten diegu kooperazioari. Biarritzek azoka-esparrua eraikitzea aurreikusi du, guk hemen bat izanik, eta horrek eta beste adibide askok erakusten dute praktikan ez dagoela ikuspegi bateraturik.

Orduan Baiona-Donostia Euskal Hiria ez da bideragarria?

Bai, bada, eta beharrezkoa da gainera. Bateragarria den hiri-espazio zabala osatzen dugu, beste hainbat arlotan lehiatzen bagara ere. Ikusten dudana da kooperazioaren espiritua ez dagoela bere onenean, baina pasako dela uste dut.

“BECentzat kopiatzea erraza da boteretsuaren babesarekin, Ficobarentzat 2007ra arte Jaurilaritzarekin hitzarmenik izan ez dugunean”

Erraustegi propiorik ez

Mankomunitaterako erraustegi propioa eraikitzeke, ordea, adostasuna egon zen Irun, Hondarribia eta Hendaiaren artean. Azken berria izan da ez dela eraikiko. Ezustekorik izango al da hau-teskundeen ostean?

Ez, nire jarrera argia da: Gipuzkoarako erraustegiaren proiektua aurrera aterako dela dirudi eta birziklatu eta konpostatu ezin diren hiru hirietako hondakin solidoak Gipuzkoako erraustegi horretara eramatea proposatuko dut Mankomunitateko batzordean. Zer aldatu den? Hasteko, bi urte eta erdi eman ditugu sistema eztabaidatzen, erakundeen arteko adostasunik gabe. Azkenean badirudi mundu guztiak onartzen duela hondakinen katearen amaierarako konponbidea erraustea dela eta Donostiako Udalaren eta mankomunitateen artean kokalekurako akordioa lortu denez, horretara gehitzea da gure planteamendua.

“Batzuetan Gaintxurizketa Himalaia bezalakoa da eta urrutiegi sentitzen gara Irunen. Hiriburutik 18 kilometrora baino, 1.800era gaudela dirudi”.

Hondakinez ari garela, udal garbitzaileek 70 egun baino gehiagoko greba burutu zuten iaz eta ikastetxe ugari ixki behar izan zuten. Negoziaketa zailak izan ziren orduan. Datorren apirilaren 20an mobilizazioak hasiko dituztela iragarri dute berriz, Udalaren ordu gutxitzeagatik.

Sindikatuarekin bilduta egon naiz eta ez dago ordu gutxitzerik: datuak ditugu eta iazko ordu berak dira. Gainera, eskutitza bidali dut ikastetxeetara eta oro har denek ordu kopuru bera izango dute. Beraz, ez dut uste inongo arazorik egongo denik.

61.000 biztanleko hiria izanik, azpiegitura nahikoa ez dagoela dirudi askotan. Kirolaren kasuan, esaterako, Hondarribiko kiroldegia gainezka dago Irungo jende askok izena han ematen duelako. 90eko hamarkadan, beste herriak ekipamenduetan inbertitzen ari ziren bitartean, Irunek krisi ekonomiko izugarriari aurre egin behar izan zion eta adibidez industrian asko inbertitu zen. XXI. mendean bat-batean konturatu gara ekonomikoki askoz hobeto gaudela, baina hiri moderno baten ekipamenduak falta zaizkigula eta ahal dugun azkarren ari gara hori konpontzen. Kirola diozu: bigarren kiroldegia eraikitzen ari gara eta ziurren hirugarren bat beharrezkoa izango da, baina zerbait aurreratu dugu. Egiten ari diren arraun eta piraguismo pabiloia ere ikusgarria da, trinket bat bukatzen ari gara, estalitako frontoi bat egiteko helburua ere badugu, auzoetan kirol instalakuntza gehiago egin nahi ditugu... Beste hiruzpalau urtetan maila emango dugula uste dut.

Babes Ofizialeko Etxebizitzak ere proportzioan ez dira asko.

Legealdi honetan 350 zozketatu ditugu: gutxi dira, baina aspalditik legealdi batean egin den kopuru handiena. Gaia bideratzeko elkarteak sortu behar izan genuen, ikusi genuelako eskumen handiena zuenak, Eusko Jaurilaritzak, ez zuela hemen politika berezirik garatu. Lau urteotan egin dena guk bakarrrik egin dugu eta 2008an beste 700 zozketatu nahi ditugu eta beste 800 aireportuaren auzia konpontzen denean...

Zein da Hondarribiko aireportuarekiko Udalak duen jarrera?

Aireportuan egiten denak Irungo garapena ez dezala mugatu. Egun muturra den lekuan segurtasun tarteak egiteko aukera ematen duen proiektua planteatzen dugu guk, baina inolaz ere 600 metroko luzapena, lehen zioten moduan.

Bloga daukazu, herritarrekin komunikatzeko. Zapaterok kafea 80 zentimotan zegoela esan zuelako egon zen zalapartarekin, bide ona da bloga herritarrengandik gertuago egoteke?

Nik badakit kafea zenbatean dagoen, 1,10 eurotan batez beste, baina egia da kafeak ez duela berdin balio leku guztietan. Blogean denetik esaten didate, kritikatzeko, zorientzeko edota galdetzeko, aparkalekuei, etxebizitzei, isunei, enpleguari... buruz, gai lokalei buruz, hori delako herritarrei interesatzen zaiena. Eta erantzuten duena ni naizela ziurtatu dezaket. ■

Nicolas Sarkozy

Ségolène Royal

Frantziako hauteskundeak

Boz erabilgarriak uniformetasuna islatu du

Nicolas Sarkozy eta Ségolène Royal gailendu dira Frantziako hauteskunde presidentzialetan. UMPko hautagaiak bozen %31,18 lortu ditu eta PSkoak %25,87.

Maiatzaren 6an ezagutuko da Frantziako estatuburu berria. Oilar jokoa aurreratu genuen aurreko astean, eta oilar jokoa ez da amaitu. Oilarretako bat emea da, ordea. Errepublikako presidente lehian lehen emakume izateak hautesleengan eragingo duelakoan gaude. Eragin handiena baina, François Bayrou zentristak hartuko duen jarrerak izanen du.

MIKEL ASURMENDI

BIPOLARIZAZIOA da Frantziako presidentzialetako lehen itzuliko emaitzek utzi diguten ezaugarri nagusietako bat. Sarkozyren UMPren eta Royalen PSren artean eman da bipolarizazioa. Bayrouren UDFk lortutako emaitzak ukitu berezi bat ematen dio bipolarizazio horri, ordea. Le Penen FNk bozak galtzeak eta lau aukera nagusien arteko galtzaile nagusia izateak berpiztu du Frantziako bipolarizazio historikoa. Frantziako V. Errepublikaren ezaugarrietako bat bipolarizazioa izan da

orain arte, eskuinaren eta ezkerren arteko lehiaren ondorioz.

Bipolarizazioa, nolakoa baina?

Bipolarizazioa hitza erabiltzean, eskuinaren eta ezkerren artekoa azpimarratu ohi dute hedabide nagusiek. Bai, hala nagusitu da eta horrek markatzen du jada bigarren itzulia. Alabaina, bigarren itzulian garaile jaigiko denak zentroko Bayrouren bozak beharko ditu batez ere. Bayrou zentrok al da, ordea? Ezkerreko alderdi historikoentzat (PC, LCR, Berdeak, LO),

ez. PSk berak eskuinekoa jotzen du UDF. Aipatutako ezkerreko alderdiek Royalentzako boza eskatu zuten emaitzak ezagutu bezain laster, Sarkozy presidente izatea oztopatzeko xedez. Royalek emaitzen ondoko agerraldian egin zuen diskurtsoa oso liberala izan zen, alta, Bayrouren bozak irabaztera zuzendua eta ezkerreko aldarrikapenei behar bezain beste munta eman gabe. Ezkerreko hautagaiek Royalen diskurtso liberala auzitan jarri zuten hauteskunde gauean. Bipolarizazioa hitzari beraz, eskuin “gogorra” eta ezker “liberala”

Hautagaiak	Alderdiak	Botoak	%
 Nicolas Sarkozy	 UMP	11.324.741	31,18
 Ségolène Royal	 PS	9.405.055	25,87
 François Bayrou	 UDF	6.750.869	18,55
 Jean-Marie Le Pen	 FN	3.824.771	10,51
 Olivier Besancenot	 LCR	1.494.721	4,11
 Philippe de Villiers	 MPF	815.851	2,24
 Marie-George Buffet	 PCF	705.830	1,94
 Dominique Voynet	 Les Verts	570.324	1,57
 Arlette Laguiller	 LO	486.577	1,34
 José Bové	 Laboraria eta altermundista	479.222	1,32
 Frédéric Nihous	 CPNT	420.112	1,15
 Gérard Schivardi	 PT	123.318	0,34

adjektiboak gehitu behar zaizkiolakoan gaude.

Nicolas Sarkozy

Emaitzak ezagutu eta ordu batera agertu zen Sarkozy jarraitzaileen eta hedabideen aurrean. Bere diskurtsoa arras moderatua izan zen. Royal aipatu zuen sarri, honekiko errespetua, eta demokraziarekiko duintasuna hitzak gailendu ziren. Bayrou aipatu gabe, honen bozemaileak izan zituen xede. Bere diskurtsoak herri xumea eta langilea hunkitzea izan zuen helburu halaber. Le Penen bozak ziurta-
tuak ditu, antza.

Ségolène Royal

Royalek bi ordu luze behar izan zituen frantziar hiritarren aurrean agertzeko. Ez zuen behin ere Sarkozy izena aipatu, bere diskurtsoa hark esandakoaren segidan etorri zen. Hitz bakoitza neurtua eta kalkulatu zituen. Diskurtsoaren ahulezia Bayrouren eta ezkerraren bozak batera bildu beharra. Diskurtso eskizofrenikoa eta PS ezkertiarren krisiaren ezaugarria. Hori da bigarren itzulian irabazteko ahulezia. Bere sendotasunak, berriz, PSren barruan indartua aterata izana, eta presidente izan daitekeen lehen emakumea izatea.

François Bayrou

Bayrou publikoaren artean azaltzen hirugarrena izan zen. Bera da hautagaien artean gehien irabazi duena, irabazleena esanenezake, hala ere, ez da bigarren itzulian egongo. Frantziako politika aldarazi duela dio Bayrouk, eta arrazoia eman behar zaio. Bere esku dago, neurri batean, Sarkozy edo Royal presidentea izatea. Bayrou ez da UDF osoa ordea. UDFko kide asko UMPtik hurbil dira. Bi aste hauetan ageriko da Bayrouren pisua UDFn, baita Sarkozyren edo Royalen alderako politika egiten duen. Hots, ezkerrek dioen bezain eskuindarra den edo eskuinak dioen ezkertiarra den. Berak du giltza.

Ipar Euskal Herriko emaitzak

Frantziako pentsamendu bakarra aipatu genuen aurreko artikuluetan, baita "gurean" besterik zela azpimarratu ere. José Bove edo Le Penen emaitzak ezagutzeko irrika adierazi genuen. Boveren emaitzak ez dira adierazgarriak izan, ezta laborantza herrietan ere. Le Penek berriz bozak galdu ditu. Sarkozy, Royal eta Bayrou nagusitu dira, erruz. Zuberoa eta Nafarroa Beherean Bayrou aterata da garaile. Lapurdin, eskuinaren alorra, Sarkozy irabazlea izan da, Baionan Royalek aurrea hartu dio ordea. Bozen erabilgarritasunak gurean ere dagoen pentsamenduaren uniformetasuna ageriarazi digu.

“Bi asteotan ageriko da Bayrou, ezkerrek dioen bezain eskuindarra edo eskuinak dioen ezkertiarra den”

Inkosten eta hedabideen erritmoa

Bozen erabilgarritasunaz gain, boz emaleen parte-hartze handia (%84,60) izan da hauteskunde hauen beste ezaugarri nagusi bat. 2002ko emaitzek –Chirac eta Le Pen pasa ziren bigarren itzulira– eragina izan omen dute. Guk, horrezaz gain, hauteskunde kanpaina inkosten eta hedabideen erritmoan gauzatu dela azpimarratu dugu, baita baieztatu ere. Hedabideek hautesleen bozen intentsioa ezagutu bezain laster –intentsioak eta boz errealak bat egin dute ia erabat– bigarren itzulirako hautesleen boz intentsioa ezagutarazi zuten. Sarkozyk %54 erdietsiko luke eta Royalek %46. Galdera da: nola eragiten dute inkestek eta hedabideek hautesleen parte-hartzean eta boza ematerakoan? Bigarren itzuliko emaitzek horren neurria ezagutzen lagunduko digute. ■

Mari Karmen Urteaga

“Helburuak, plan zehatzik ez badago, ez dira lortzen”

Eskolak Euskaldundu herri ekimenak martxoan amaitu zuen eskolak euskalduntzearen aldeko kanpaina. Mari Karmen Urteagarekin, ekimeneko eta LABeko kidearekin, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak hizkuntza eredu sistema aldatzeko egindako azken proposamenaz hitz egin dugu.

UNAI BREA

Argazkiak: Maddi Soroa

Hego Euskal Herrian hizkuntza eredu sistema dago indarrean. Zuen eska-riak hori gairitzen duelakoan nago.

Bai, bai. Guk eskatzen duguna siste-
ma oso bat da, murgiltze sistema
osoa. Eta momentu honetan ikas-
leak euskalduntzen dituen bakarra
—eta ez ikasle guztiak— D eredu ize-
naz ezagun dena da. Horrelako sis-
tema izan beharko luke, gutxienez
D eredu indartua.

**Oraingo sistema agortuta dagoela
Eusko Jaurlaritzak ere esaten du.**

Jaurlaritzak orain artekoari buruz-
ko balorazio positiboa egin du, esa-
nez asko aurreratu dela nahiz eta ez
nahi adina, ikasle guztiak ez direla-
ko euskaldundu. Gure balorazioa
ez da positiboa, inondik inora. Sis-
tema hau ezarri zenean, adostasun
politikoei erantzun zion gehiago,
benetan euskara berreskuratzeko
planari baino. Eta adostu egin zen,
bai, baina legeak esaten du ikasleek
bi hizkuntzak menperatu behar
dituztela eta ez da lortu, hain zuzen
ere oinarriak jarri ziren bezala jarri
zirelako. Hasieratik euskalduntzea
izan balitz helburua, 25 urteotan
aurrerapen handiak egingo zirate-
keen.

**Hezkuntza Sailak martxoan egindako
sistema berrirako proposamenari zer
deritzozue?**

Alde onak ikusten ditugu hor. Ikasle
guztiekin menperatu behar dituztela,

**“Barkaezina litzateke, malgutasunaren malgutasunez, irakaskuntza euskalduntzea
husterian gelditzea, ausardia faltagatik edota alderdi batzuen interesak lehenestea.”**

ikasketak bukatzerakoan, bi hizkun-
tza ofizialak...

Hori lehen ere esaten zen ordea!

Horixe! Eta ez zen bete, beraz, helbu-
ruak, bitartekoak ez badaude, plan
zehatzik ez badago, ez dira lortzen.
Kontua da helburu potoloak jarri
direla, eta zehaztasuna falta dela. Adi-
bidez, horrek zer aurrekontu izango
duen. Honek guztiak diru asko behar
du. Eta zer baliabide jarriko den.
Hori dena zehaztu gabe egonik, ezin
dugu esan proiektua oso ona denik.
Azken batean, beraiek esaten dute
garrantzitsua dela markoa adostea.

Lehen ere adostu zen, baina adosta-
sun horrek eragiten badu gauza askok
aurrera ez egitea, guk ez dugu ontzat
emango.

Bestetik, irakaskuntzako zenbait
etapa garrantzitsu ez dira sartu pro-
posamenean. Adibidez, 0-3 etapa.
Oso zaila da, eta batez ere soziolin-
guistikoki euskaldunak ez diren
eskualdeetan, 0-3 etapan eredu eus-
kaldunetan egon ez diren ikasleak
euskalduntzea. Guretzat oinarritzkoa
da hori. Oso garrantzitsua da baita
ere, derrigorrezko hezkuntzaren
ondoren zer gertatuko den jakitea:
Batxilergoa, Lanbide Heziketa

—momentu honetan erdal eredu en gotorlekua—, unibertitate...

Proposamenak ez du zehazten ezta ere zer egingo den irakaskuntzako langileekin. Aipatu egiten du asmo handiko didaktika aholkularitza taldea sortuko dela. Beharko da bai, batez ere ahozketasuna, hizkuntza ez formala eta abar bultzatu nahi baditugu. Baina zehaztu beharko da talde hori ikastetxe guztietara iritsiko den, nahikoa materiala prestatuko duen, nahikoa heziketa dituen irakasleak... Hor ere, zehaztasunik ez. Aipatzen dute, baita ere, koordinazioa, elkarlana, erakundearen artean. Baina plan espezifiko, zehatza eta integrala ez bada egiten, hitzetan gelditzen da. Neurri zehatzik jartzen ez bada, lau urte pasa eta berdin jarraituko dugu.

Ez da neurri zehatzik iragarri, orduan?

Ez. Esaten dute gero zehaztuko dutela, garrantzitsuen orain kontsentsua dela, markoa adostea.

Bistan da Hezkuntza Sailaren proposamena kritika askotxo jasotzen ari dela. Beste bat ebaluazio sistemari dagokio.

Ikasleen euskara maila DBH bukatu ondoren eta Lehen Hezkuntza bukatu ondoren neurtzea proposatu dute, urtez urte egin beharrean. Baina lehenengo ebaluazioa ez bada Lehen Hezkuntza amaitu arte egiten oso zaila da neurri zuzentzaileak jartzeko. Tarteko diagnosiak egingo omen dira lehenago, Lehen Hezkuntzako lagarren mailan. Ikasleek ordurako badituzte hamar urte, eta gure ustez, lehenago egin beharko lirakeke diagnosi eta ebaluazio horiek, benetako neurri zuzentzaileak jartzeko. Bestela, berandu izan daiteke.

Irakasleenak ere arazo potoloa ematen du.

Sare publikoan, irakasleen %80 euskaldunduta dago. EAEko datuen

Pozik kanpainak emandakoaz

Eskolak Euskaldundu ekimenak urtariletik martxora egin zuen *Garaia delako, bai eskolak euskalduntzeari* kanpaina. Urteagak gogorarazi digunez, 2006an egindakoaren jarraipena izan da. "Iaz *Bai eskolak euskalduntzeari* leloarekin egin genuen, eta helburua ahalik eta sinadura gehien biltzea zen, benetan euskalduntzen duten eredu en alde, eta euskalduntzen ez dutenak baztertze".

Batutako 107.000 izenpeak hainbat erakunderi helarazi zizkieten: Eusko Jaurilaritza, Nafarroako Gobernua, Udalbiltza eta Euskararen Erakunde Publikoari (EEP). Udazkenean hitzorduak eskatu zizkieten lauri; baita lortu ere hirutan, ez nahi bezain emaitza onarekin ordea. "Udalbiltzak bat egiten zuen gure asmoekin, baina eskumen arazoak dauzkate. EEPk zioen zaila zutela ezer egitea, Frantziako Gobernu-ko erakundea delako. Nafarroako Gobernuak, berriz, teknikaria bidali zuen bilerara, ez benetako ardura zeukana". Gasteizko Hezkuntza Sailak ezta teknikaria ere: Eusko Jaurilaritza da

Eskolak Euskaldundurekin elkartu ez den erakunde bakarra. "Doala gure kritika", dio Urteagak.

Aurtengo kanpaina eskualdez eskualde burutu dute, arrakastaz LABekoaren esanetan. "Bilera asko egin da 30-35 eskualdetan, eta pozgarria izan da zenbaitetan lortutako erantzuna". Ontzat jotzen dute, halaber, hainbat sektorek parte hartu izana. Gehienbat guraso, irakasle eta ikasleak izan dira partehartzaileak, baina badira Urteagak nabarmendu nahi lituzkeen kolektibo bi: "Batetik, kalte- tuak, eskolan euskaldundu ez direnak eta beren kabuz, denbora eta dirua emanez euskara ikasi dutenak. Bestetik, etorkinak. Etorkizunerako ezinbestekoak dira". Aurtengo kanpainan, 27 herrialdeetako etorkinen atxikimendua lortu du Eskolak Euskaldunduk. Alde ilunik ere bada. Besteak beste, "garrantzitsuak iruditzen zaizkigun zenbait eragile kanpainetatik kanpo geratu izana" aipatu du Urteagak, "hala nola STEE-EILAS, ELA edo EHIGE (Euskal Herriko Ikasleen Guraso Elkarte)".

arabera, 1.677 irakasle dauka PL0 hizkuntza eskakizuna —euskaraz ezer ez—, beste 1.358k PL1 —nola edo hala hitz egiteko gai dira—, eta 16.479k PL2. Benetan ikasleak euskaldunduko dituen sistemaren alde ari bagara, asko dago euskalduntzeko. Guk diogu irakasle guztiek izan behar dutela gai bi hizkuntzetan lan egiteko, eta PL2koak dira bakarrak.

Guraso askoren erresistentzia ideologikoa ere hor dago. Jaurilaritzak egin dako proposamenaren aurrean nola jokatu dute zenbaitek?

Jarrera ezkorra izango dute. Gurasoen aukeratzeko eskubidea aldarrikatzen duten horiek halako jarrera izango dute. Espero dezagun kopuruari dagokionez oso indartsua ez izatea.

Euskalduntzen ez duten eredu en alde jokatzeko dute alderdi politiko batzuek ere.

Hala da, bai.

Hainbeste azpimarratzen den kontsentsu hitzak, horiek ere "pozik" eduki beharra esan nahi al du?

Euskara suspertzearen alde ez dauden pertsonak egongo dira, modu agerigoan edo ezkutuagoan, eta ez dute pisu politiko makala. Denok nahi dugu adostasuna, baina euskararen egoera larria dela eta euskara suspertzeko behar diren neurriak jarri behar dira. Barkaezina litzateke malgutasunaren malgutasunez irakaskuntza euskalduntzea huskerian gelditzea, ausardia faltatik edota alderdi batzuen interesak lehenestegatik. ■

Babeslea: Hondarribiko Euskara Zerbitzua

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Donostiako lehen Kafe Antzokia: Doka

IZEN HORIXE IZANGO DU maiatzean irekiko duten Donostiako lehen Kafe Antzokiak. 300 metro koadroko egoitza Antigua auzoan dago eta Bilboko, Elgetako, Ondarroako eta Durangoko kafe antzokien ereduari eta filosofiari jarraituko dio.

L'Express euskararen egoerari buruz

L'EXPRESS aldizkari frantsesak, Akita-niako edizioan, euskarak Iparraldean duen egoerari buruzko artikuluari eman dio azala. "Euskara nola salbatu" du artikulua izenburu eta Claude Hagège hizkuntzalariari egindako elkarrizketa baliatu du euskararen egoera azaltzeko. Hagègek euskarak Frantzia bizi duen egoera kezagarritzat jo du. Euskara salbatzeko hainbat pauso azaldu ditu: Frantziak Europako Hizkuntza Gutxituen Karta sinatzea; inbertsio

sendoa egitea; arriskuak hartzea, Espainiak euskaldun eta katalanekin egin duen moduan, autonomia zabala emanez; eta frantsesak hezte "hizkuntza gutxiak Frantziaren batasunarentzat jada arriskutsuak ez direlako".

Leintz bailarako hizkera sarean

ESKORIATZA, Aretxabaleta eta Leintz Gatzagako 94 hiztunen jarduna jaso du Badihardugu elkarteak. Sarean audio, transkripzio eta bideo pasarte batzuk zintzilik daude.

<http://eskoriatza.badihardugu.com/>
<http://aretxabaleta.badihardugu.com/>

Beste Haur Eskola, gaztelaniaz eta ingelesez

IRUÑEKO UDALAK Donibane auzoan irekiko duen hirugarren haur eskola da, aurreko biak bezala gaztelaniazko eta ingelesezkoa. Haur Eskolak Euskaraz plataformak ez du lortu Udalarengan

eragiterik, azken urteotan ez baitu euskarazko haur eskolarik ireki Udalak. Plataformak mozioa aurkeztu du.

Gaztelaniara itzultzeko lantegia

EIZIEK gaztelaniarako literatur itzulpenari buruzko lantegia antolatu du gai horren inguruan gogoeta eta praktika egiteko asmoz. Maiatzaren 11n eta 12an egingo da lantegia, Gasteizko EHUKo Filologia eta Geografia-Historia Fakultatean.

Aleman eta Lakarra euskaltzain oso izateko hautagaiak

SAGRARIO ALEMAN etxalekuarra (Nafarroa) Patxi Zabaleta, Patxi Salaberri eta Andres Iñigo euskaltzainek proposatu dute eta Joseba Lakarra arrazundarra (Bizkaia) Jose Antonio Arana Martija, Xabier Kintana eta Jose Luis Lizundiak.

BAHEA

Mikel Iturriak Harrikadak blogeari esanak: "Aste Santuaren bueltan New York-eko korrespondentzaren bloga deskubritu dut. Luis Foncillas da bera. Kasu honetan, ez dago Radio Euskadiren guardasolapean, EITBren babesean baizik. José Félix Azurmendiren bloga ere bertan da. Harritu nauena izan da ez dagoela euskaraz ari diren profesionalen blogarik. Eta ez dakit zein den arrazoiak. Era berean, emakume gutxi daude blogatzen. Eskertuko nuke, bereziki, Arantxa Iturberen, Maite Artolaren edo Susana Mujikaren bitakorak. Non daude? Non zaudete?"

Ramon Agirrek UKn esanak: "Aupa Etxebeste! filmak erakutsi du euskarazko zinema egin daitekeela. Gero, asmatzea edo ez... Baina posible da, eta beharrezkoa nire ustez (...) Euskal Herrian badago euskal aktoreentzako lan merkatuak. Eta gainera, konturatzen hasi behar dugu antzerkian ikusleria bat ere badagoela. Ez da handia izango, baina badago, eta hori geuk ere elika dezakegu".

Bizitza eta osasuna babestu lanean

Asteburu honetan, 28an, Europa guztian Lanean Segurtasun eta Osasunaren Nazioarteko Eguna izango da. Berriz ere, sindikatuen arteko desberdintasunek lanean bizitzaren eta osasunaren aldeko ekintza bateratuak egitea eragotzi dute. Bakoitzak bere ekintzak antolatu ditu. Azpimarratzekoa da LABek ordubeteko lanuztea iragarri duela laneko ezbeharren aurka. Iaz Euskal Herrian 129 langile hil ziren, larriki askoz gehiago zauritu eta oraindik gehiagok sufritu zuten lan gaixotasunen bat, nahiz eta azken estatistika ofizialek ez dizkiguten gaixoen datuak zehazten. Urte honetan zehar, dagoeneko 40 langile hil dira eta ez dakigu, estatistika ofizialak falta baitira, zenbatek dituzten lan gaixotasunak. LANeren (Lanaren Nazioarteko Erakundea)

arabera, minbizi kasuen %8 eta %16 artean lantokian sortu dira. LANeren arabera, 600.000 lagun inguru hiltzen da urtean arrazoi horrengatik. Horien artean baita euskal herriarrak ere, amiantoaren biktimak. Atentatu politikoak gertatzen direnean beti bizitzaren alde hitz egiten duten erakunde politiko eta judizialek langileek bizitzaren alde ere agertu beharko lukete, askoz jende gehiago hiltzen baita lantokietan. Eta, batez ere, legeak egin beharko lituzkete, baldintza onuragarriak lortzeko hainbeste lan gaixotasun eta lan-ezbehar gerta ez dadin. Horrela, lanaren ezegonkortasuna eta kontratatzerakoan iruzurra galaraziko lituzkete eta segurtasun eta prebentzio arauak betearaziko.

Juan Mari Arregi

Mugarri bat biktimen eztabaidan

ORAINDIK EZ DA heldu Euskal Herrian azken 40 urteetan bizi izan den indarkeriaren biktimen ekitaldi bateraturik egiteko unea. Eta gainera ez gaude egoera horretatik gertu. Eusko Jaurlaritzak Euskalduna Jauregian antolatutako ekitaldiak mugarri bat jarri du biktimen inguruan herri honetan dauden eztabaida eta ikusmolde desberdinetan, baina oraindik ere urruti dago biktima guztiak asetzeko posizioetik.

ETAk eragindako biktimetan jarri da indarra eta, sakonean, hala izatea nahi zen, nahiz eta bestelako biktima zenbaitzuri ere egin zaien leku, teoriarik bederen. Azken finean, batez ere *Berunezko urteak* deitu izan diren urte luzeetan nagusiki, euskal gizartearen aldetik ETArekiko biktimekiko egon izan den isiltasuna eta ageriko elkartasun eza orekatzen hasi nahi izan da.

1975 eta 1990 artean urtero dozenaka hildako eta zauritu eragiten zituen ETAk. Euskal gizarteko alderdi nagusienek jarduera armatu honen aurkako jarrera agertu bazuten ere, gaitzespen politikoa eta hileta elizkizunetara joatetik haragoko jarrerarik ez zen biktimekiko. Hori asko jota, zeren eta euskal herritarren zati handi batek, atentatuokin ados ez egon arren, ez zuen erakusten inongo dolu motarik —eta are gutxiago sostengurik— euskal gizartearen errepresio jarrera bortitza agertzen zuten estatuko segurtasun indarretako kideekiko. Ñabardura asko jarri dakizkioke aipatutakoari, baina oro-korrean hala zen.

Estatuaren jardun molde desberdinen biktimek aldiz, bazuten herritarren multzo esanguratsu baten sos-

ETAren 2001eko atentatua, Gasteizen, Justizia Jauregiaren kontra.

tengua eta elkartasuna. Esan liteke urte luzeetan, gizartearen ez zela ozen lantzen ETAren biktimekiko elkartasuna eta aldiz, Estatuaren jardun errepresiboaren biktimek hori bederen bazutela.

Hala izan zen urte luzeetan, baina egoera aldatuz joan zen apurka, eta hainbat eragile tarteko —Ajuria Eneko Ituna eta ETA beraren jardun moldeak, besteak beste— ETAren biktimekiko jarrera aldatuz joan da, eta baita Estatuaren eragileen aldetik eragindako biktimekiko ere. Segurtasun indarrek torturatutako pertsona batek, esate batera, zaila du bere kasua ozen agertu ahal izatea komunikabide nagusienetan, eta hori ezean zaila du gizartearen zati handienaren elkartasuna jasotzea. ETAren azken 10 urteetako atentatu moldeak, halaber, gizarteko sektore askoren salaketa eta elkartasun jarrera alboratzera eramanez.

Euskal gizartearen biktimekiko oro har izan den jarreraren inflexio puntu batera heldu gara agian Euskaldunako ekitaldiarekin, eta inflexio puntutik abiatzen den marrak aurrerantzean goranzko joera izango duela espero liteke. Egoera laburbiltzeko,

eta ñabardura askorekin, Euskaldunako ekitaldiak biktima molde bat kontuan hartzen du eta bestea bazterrean uzten du, horrekin justiziaren bideak nabarmen estutuz.

Egia da biktimei egin dakiekeen omenaldirik onena biktima gehiago ez izateko akordio politikoa lortzea dela, baina une hori iritsi arte zain egoteko asmorik ez duela dio biktimekiko hausnarketa horrek. Hasi besterik ez da

egin eta luze joko duen eztabaida da, halakoetan normala denez. PPK kontrolatutako biktima elkarte zenbait —adibidez AVT— ez zen Euskaldunak izan; torturatuek, sakabana-ketaren ondorioak pairatzen dituztenek, GALEk hildakoen senideek eta beste askok ere, beren burua baztertuta ikusi dute joan den igandeko ekitaldian. Eta horiek guztiak ere Euskal Herrian bizi den gatazka bortitzaren biktima dira. Hainbat alde ditu biktimen eztabaida sakon horrek eta horietako bat da gizartearen hainbat sektorek erakutsitako jarrera; hau da etorkizunera begira berradiskidetze prozesua markatuko duena. Baina zuzenbide estatuaren ikuspegitik, berau ordezkatzeko erakunde nagusien jarrera ere funtsezkoa da eztabaida hori laguntzeko eta alde horretatik, badirudi horiek euskal gizartearen atzetik daudela gai arantzatsua behar bezala bideratzeko. Ikuspegi horretatik begiratuta, ETAren biktimek Estatuaren estaldura izan dute biktimen eragileak atxilotu, epaitu eta zigortzerakoan. Maila horretan, Estatuaren biktimekiko defizita oraindik ere erabatekoa da.

Nuklearren ordeztu, energiaren deszentralizazioa

Energi enpresak urritu eta kontzentratzea da moda munduan, baina alderantzizkoa ere suertatzen da tarteka: eraginkortasun bila, deszentralizatzeko mugimenduak ugaltzen dira. Adibidez, udal eta herri partzuergoak energia kudeatzen ari dira berriro. Energi krisiari aurre egiteko bestelako tresna.

LEKUKO ENERGIA EDO deszentralizatutako energia munduan gero eta gehiago erabiltzen den kontzeptua da. Interneten bilatuz gero, ideia horretan oinarriturik ari diren proiektu eta jarduerak asko aurki daitezke. Batzuetan udalak eta herri partzuergoak dira herritarren energi beharrak asetzeko egitura lokalak antolatzen dituztenak, azken bi hamarkadetan mundu osoan udal enpresak suntsitu dituen pribatizazio uholdeari gaina hartuz. Beste batzuetan enpresak dira herritarrei energi antolakuntza deszentralizatuen abantailak saltzen dizkietenak. Jasangarritasunaz eta ekologiaz okupatzen diren erakundeetan ere gero eta gehiagotan aipatzen da lekuko energia.

Britainia Handian plazaratzen den *The Ecologist* aldizkariak –ekologista askok bibliatzen daukatenak– azken zenbakian elkarrizketatu du Rebekah Phillips, Green Alliance erakundekoa. Londresko gobernuak lekuko energia ikertzeko izendatutako batzorde batean aritu da bera.

Rebekah Phillipsen esplikatu du zer den energia deszentralizatua: “Labur esanda, behar den lekutik hurbil sortutako energia da. Energi sistema deszentralizatu batean etxebizitza, enpresa eta auzoetan haize-errotak eta eguzki-plakak egongo lirateke, kalefakzioa, ur beroa eta argindarra sortzen duten sistemei lotuta. Soberakinek inguruko sarea elikatuko lukete”.

Alderantzizkoa da gaur munduan nagusitu den eskemarena, zeren eta ohikoena da energi iturriak oso zentralizatuta egotea eta erabiltzaile bakoitza bere aldetik moldatzea. Aldiz, Green Alliancekoek uste dute sistema deszentralizatuak askoz energia gehiago sor dezaketela koste txikiagoz eta kutsadura gutxiagoz. Britainia Handiko Energy Saving Trust –Energia Aurrezteko Erakundea– delakoak aintzat hartu ditu ideiak, eta estrategia berri horrekin 2050. urterako negutegi eragina duten gasak erdira jaitsiko lituzketela dio.

“Hori horrela bada, zergatik ez da gehiago zabaldu energia sortu eta kudeatzeko estrategia hau?”, galdetu du *The Ecologist*eko erredaktoreak. Etxeetan ipini beharreko plaka eta haize-errotak teknika aldetik prestatu ez daudelako akaso? Phillipsen uste du oztopoak bestelakoak direla. Honelako tresnak instalatu nahi dituzten herritarrek oztopo asko dituzte erosteko eta martxan jartzeko. Badira baimen arazoak, informazio falta, arauen arteko nahasketa, teknologien estandarizaziorik eza... Eta garrantzikoena: hasieran egin beharreko inbertsioa finantzatzeko zailtasunak.

Britainia Handiko batzorde horrek proposatu du “microgeneration” kontzeptuaren ordeztu “local generation” erabiltzea. Komunitateari eman behar zaio protagonismoa herritarren elek-

Lekuko energia, lekuko indarra, energia deszentralizatua... kontzeptu horien inguruan asko ari da ugaritzen informazioa, Internet lekuko. Delako “energia berdea” rekin gertatzen den bezala, kontzeptuok ere errealitate ezberdinetan mamitzen dira, erabiltzen dituenaren arabera. Hala ere, interesgarria da energia sortzeko iturriak buruzko eztabaidaren ondoan ipintzea energia sortu, banatu eta kontsumitzeko organizazioari garrantzia ematen dion planteamendu hau. Ondorio asko ekarriko ditu antolamendu berri honek. Hasi udalek berriro energiaren sorrera eta banaketa bere gain hartzearen inguruko eztabaidatik, eta herritarrek beren argindarra eta kalefakzio beharrak asetzeko moduak auzitan jarri eta berpentsatzeraino. Argazkikoak AEBetako eskola bateko gazteak dira, eguzki energia sortzeko plakak nola instalatzen diren praktikan ikasten.

trizitatea eta berokuntza kudeatzeko. Gaur etxebizitza bakoitzean egon ohi da galdara bat. Lekuko energian oinarritutako eskeman, taldean sortu behar da bero hori, horretarako askotan beroa eta argindarra sortzen dituzten tresnak erabiliz. Hori lortzeko, gaur ez dagoen banaketa sarea antolatu behar da auzo askotan.

Lekuko argindarra eta beroa

Britainia Handiko batzorde horrek proposatu duena ez da eskema teorikoa, munduko leku askotan praktikan dago eta. Rebekah Phillipsen Danimarka ipini du eredutzat: hemen auzoka antolatutako sistemak sortutako energiak asetzen du herrialde osoan dagoen berokuntza beharraren %60. Horretarako hitzarmena daukate sinatuta gobernu zentralak eta udalek. “Neurrien artean –dio Phillipsen– erregai fosilek zerga handiak dauzkate eta bestelako arauak ere badira etxebizitza behartzeko herri bakoitzeko sarera lotzera. Hirigintza planetan kalefakzio sarea sartuta dago. Kontsumitzaileek parte hartzen dute konpainia horietan, eta horrek bermatzen du zerbitzua ona izatea eta prezioak onargarriak”.

Green Alliancekoek emandako zifretan, berogailuetan ezkutatzen da energiaren xahutzen dugun dirutzaren parte handi bat. Britainia Handiko zifretan, garraioak alde batera utziz gero, gastatzen den energia guztiaren

%76 bizilekuak eta lantokiak berotzeko erretzen da. Etxeetako energi fakturaren %90 kalefakzioak, ur beroak eta sukaldeak eragin dute. Euskal Herrian kalefakzio beharra txikiagoa da, baina kopuruek ez dute urrutiegi ibili behar.

Azken finean, atmosferara jaurtitzen dugun karbonoaren ia herena berotzeko sutu dugun energiak sortu du. Karbono isurketak urritzeko Phillipsek uste du lekuko eskema batean errazago dela iturri alternatiboak lantzea —eguzkiarena, lurpekoa...— eta efizientzia handiagoa omen duten sistema elektrikoak erabiltzea haiekin konektatuta, bero-ponpak adibidez.

Britainia Handian, eta gurean ere berdin, bada arazo bat gehiago lekuko energiaren zirkulazio batean abiatzeko: eredu zentralizatua landu da luzaz elektrizitatea kudeatzeko, eta

denbora honetan teknologia berri gehienak —tartean lekuko energi iturri txikiak— merkatutik kanpo geratu dira. Hori ere gauditu beharko da.

Baina eskema berri honek ez ditu zentral handiak alde batera uzten; horien eta antolatu behar diren txikiagoen arteko sare berria proposatzen du. Jakina, guztiek sarean loturik egin behar badute lan, arautegi berria beharko da, bai konektatzeko, bai banatzeko, segurtasunerako, eta beste. “Honek guztiak agintarien denbora, indarra eta dirua eskatzen ditu. Gaur egun daukagun sistema zentralizatua ezin da bere horretan bihurtu lekuko energi eskema orokortua”.

*The Ecologist*ekoek, azkenik, Europako politikariek berriro agendan sartu duten energia nuklearrari buruz galdetu diote Rebekah Phillipsi.

Honek denboraren perspektiban kokatu du erantzuna: alegia, datozen hoge urteetan Britainia Handiko energi ekoizpenaren %30 desagertu egingo dela, bai zentral nuklear asko zahartu eta itxi beharko direlako eta bai kutsaduragatik ikatz-zentral asko ixtera kondentatuta daudelako. “Baina zenbait ikerketak, gobernua ordaindutakoak batzuk eta independenteak besteak, erakutsi dute posible dela zentral nuklear gehiago eraiki gabe energi beharrak ase eta kutsadura jaisteko helburuak betetzea, antzeko kostearekin edo merkeago”.

Horretarako bi neurri klase aipatu ditu Phillipsek. Hasteko, energi eragin-kortasuna handitzea. Efizientzia neurriekin energiaren %30 aurreztu daiteke. Eta bigarrenik, hiru faktoretan lan egitea: beroa eta elektrizitatea sortzen duten zentralak ugaritu, berriztagarriak masiboki erabili eta lekuko energia indartu.

Sistema hau koste aldetik eraginkorragoa dela erakusteko, Phillipsek aipatu ditu World Alliance of Decentralised Energy erakundeak egindako ikerketak. Enpresa handi batzuek esponsorizatzen duten erakunde honek dio lekuko energia konbinatuz gero berriztagarritzko zentral batzuekin, *mix* hau merkeagoa eta eraginkorragoa litzatekeela energia nuklearraren oinarritutako eskema zentralizatu bat baino, eta gainera %17 karbono gehiago aurreztuko lukeela.

Lastima Lovelocke ekologista nuklearrakaren jarraitzaileak oraindik honetaz enteratu ez izana. ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

G A R A N T I A

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Inma Errea

Euskara eta biok

Z

er da euskara guretake? Galderak euri-
pean harrapatu ninduen, Korrikaren
azken metroak egiten ari ginela, Gazte-
luko plazara sartu baino lehentxeago,
Nafarroako Jauregiko kamerei errepa-
ratu eta –Korrikan gindoazenon mugimen-
duei segika ari zitzaizkiela– haien mugimen-
duak zuzentzen giblean izanen zituztenei
irribarre batez agurtzea erabaki nuenean.

Kamera-gidariak ikusten eta agian graba-
tzen ari zirenez pentsatzen hasi nintzen
–hizkuntza baten alde korrika milaka zorok
egiten genuen ikuskizun harrigarriaz–, eta
agian horregatik etorri zitzaidan galdera
burura. Zer da euskara guretake? Zer da eus-
kara niretake?

Jabetu nintzen une hartan Korrikan ari
ginenok –eta ertzetatik txaloka ari zirenak
ere– euskara pertsona baten antzera kontsi-
deratzen ari ginela, pertsona kuttuna, eta aldi
berean ahula, gure aldetik
babes berezi baten premia
duena, eta, ume edo eri baten
antzera, ohi baino maitasunez-
ko erakustaldi gehiago eta
sutsuagoen beharra ere. Pitin
bat aztoratu nintzen.

Korrikaren zurrunbiloa
atzean utzita etxera nindoala,
Hasier Etxeberriak eta Ana
Urkizak haien liburuetan elka-
rrizketatutako idazleek euska-
rarekiko bizipenen gainean
adierazitakoekin oroitu nin-
tzen, nik eta beste anitz jende-
k esan ditzakegunen oso antze-
koak aitortzen baitizkigute
horiek. Eta berehala hartu
nuen gogoan pertsonaia eus-
kaldunei egindako elkarriketa gehienetan
errepikatzen dela euskararen aipua, eta eus-
kaldunon joera dela euskararekin dugun
loturaren berri oso modu goxoan ematea,
eta, beti-beti, maitale ohi batekin izandako
harremanei buruz arituko bagina bezala min-
tzatzen garela.

Baina maitaleekiko harremanak, iraungiak
direnean ere, ez dira jendaurrean aipatzen, eta
maitaleekiko amodiozko erakustaldiak ere
intimitaterako gordetzen dira, oro har. Horre-
kin akordatuta, guretake –niretake– euskara
maitalea ezin daitekeela izan onartu nuen.

ALBERTO ELOSEGI

Ettxeratu eta, bazkariari azken ukitua
eman bitartean, euskarak nire bizitzan
zer paper jokatzeko zuen hausnartzeari
ekin nion. Gero eta deserosoago nengoen,
ez bainuen onartu nahi errealtatearen
gordina: euskara, nire bizitzan, erdizka
ibili den zerbait izan baita beti, eta da

Bestaldetik, aitortu behar izan nion nire
buruari euskararekiko gure hitz-jarioei eta
atxikimendu publikoei halako kutsu erritua-
la dariela ia beti, hizkuntza gurtu beharreko-
tzat joko bagenu bezala, objektu sakratu
bat-edo bailitzan. Aitorpenak umorea goi-
beldu zidan –objektuak sakratuak izanagatik
ere gauza bizigabeak baitira– eta euriaren
aitzakiaz parasola zabaldu nuen, hurrengo
burutazioak zer ekarri ere.

Ez zuen atertzen. Galderak hor segitzen
zuen, tinko, erantzunik gabe joan nahi ez
zuela. Zer pentsatu ez nekiela, etxeratu eta,
bazkariari azken ukitua eman bitartean, eus-
karak nire bizitzan zer paper jokatzeko zuen
hausnartzeari ekin nion. Gero eta deserosoago
nengoen, ez bainuen onartu nahi errealtatearen
gordina: euskara, nire bizitzan, erdizka
ibili den zerbait izan baita beti, eta da.

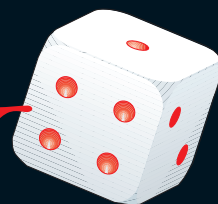
Aldi berean nire baitakoa eta kanpokoa
den zerbait. Hasiera batean,
gaztelaniazko hitzetan txirikor-
daturik disimuluan irteten zen
ene ahotik, eta urteak behar
izan nituen, ohartzeko nire
baitan bizi zela, gaztelaniarekin
batera, eta bi hizkuntzak nitue-
la barruan, ahizpa siamdarren
antzera hazten. Hizkuntzak
bereizi ziren, baina euskara
niregan betidanik sustraitua
izan bada ere, erroak erdi
airean izan ditu beti. Gorpu-
tzetik erdi erauzia gelditu den
atal baten antzera, ez da izan
leheneratzeko erraza, eta,
batez ere, ez da erraza inoiz
erauzia izan ez balitz bezala
erabiltzea.

Bazkaria mahairatzerakoan, argi izpi bat
sartu zen leihotik. Segur aski, klase orotako
euskaldunok dugu halako sentipen bat.
Ohartu gabe gure baitatik at dagoen per-
tsona edo objektu gisara aipatzen dugu
maiz hizkuntza, nahiz ongi dakigun, jakin,
gure parte dela. Erdibiturik bizi gara euska-
raz denaz bezainbatean, hizkuntza zaindu
beharraz kezka hartuta hiztunekin erdi
ahaztuak.

Eguna argituko ahal du, non hiztunok izan-
nen baikara mintzagai eta ardura, hizkuntza
bera baino. Euskaldunak, euskara baino. ■

ASTE HONETAKO

zozketak

Matteo jatetxea

Afaria
2 lagunentzat

Iturria bidea, 2
Oartzun GIPUZKOA

www.restaurantematteo.com

1

Tarpoon urpekaritza

2 lagunentzat
"urpekaritza bataioa" opari

Kirol portua, A lokala - 7
Getxo BIZKAIA

www.divetarpoon.com

2

Txapela buruan eta ibili munduan

5 sudadera

Gamon Zumardia, 7
Orereta GIPUZKOA

www.txapelaburuan.com

3

Su ta Gar
Maiatzaren 26an
BIARRITZko L'Atabal aretoan
"Jaingo Hilan Uhartean"
diskoaren aurkezpen kontzerturako
5 harpidedunentzat bina sarrera

www.sutagar.com
sutagar@sutagar.com

4

Munduko ipuinak eta Gartxot

2 produktu sorta opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

ATALAIA JATETXEA

• Marisa Ibarburu Uranga (Donostia)

ONDARRE LANDETxea

• Aitzol Goikoetxea Goldarazena (Donostia)

OLABERRIAKO KARTINGa

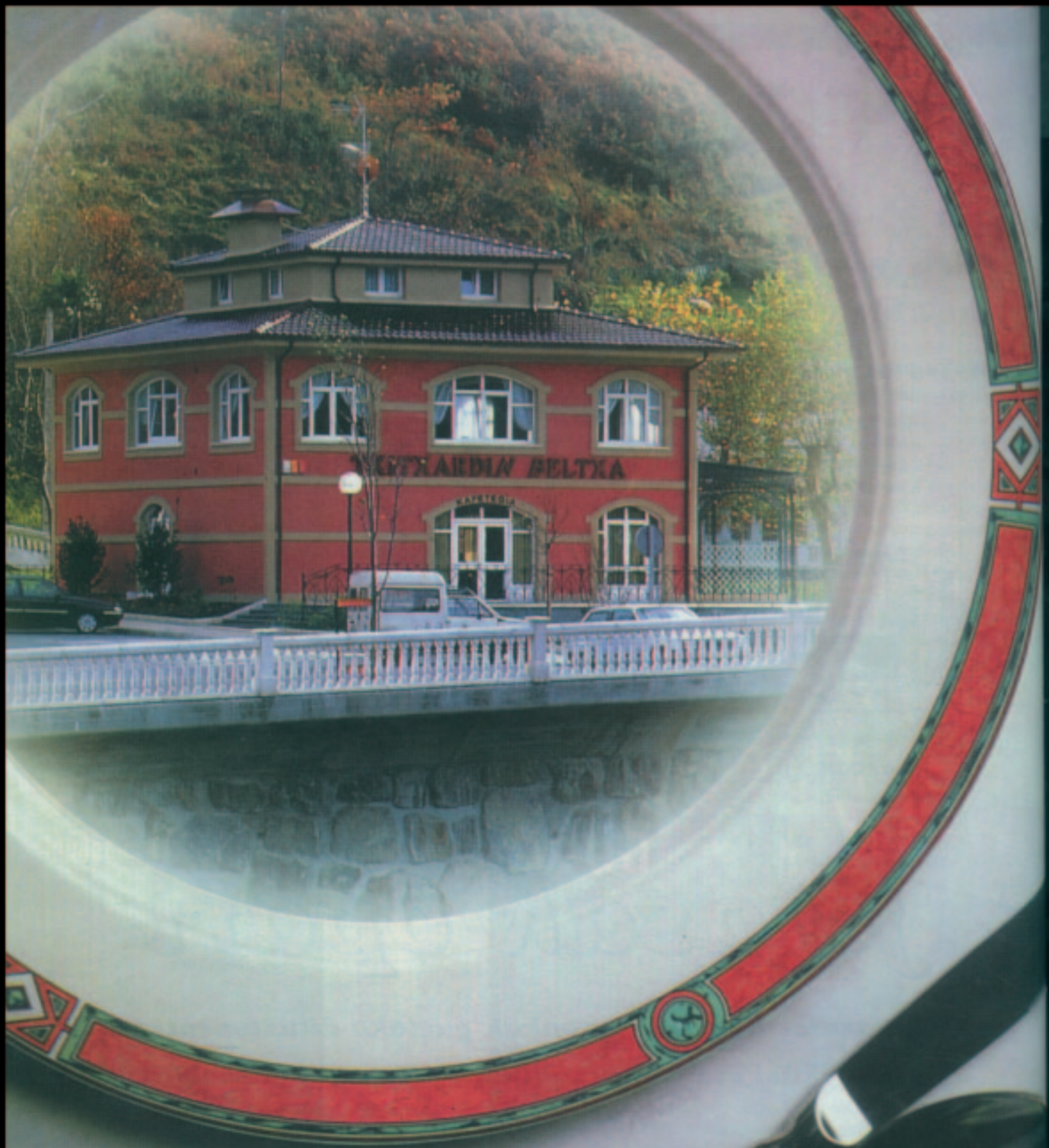
• Jose Mari Balerdi Munduate (Alegia)
• Iñaki Goñi Irazusta (Donostia)
• Mikel Leturiaga Gorrotxategi (Zarautz)
• Dionisio Sasieta Telleria (Ezkio-Itsaso)
• Esteban Odriozola Etxabe (Zumaia)

BILBOKO EUSKAL MUSEOA

• Miren Josune Ugarte Epelde (Bilbo)
• Joseba Etxebarria Uriarte (Larrabetzu)
• Oihana Zumeta Gorrotxategi (Azpeitia)
• Xabier Basauri Olaortua (Elgeta)
• Unai Muñoa Madariaga (Bermeo)

ARDIBIDEZ

• Euskal Giroitze Barnetegia (Segura)
• Puentelarrako Udal Liburutegia (Puentelarra)

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04